10/01 DGSMOL 2

BETÆNKNING

OM

BEHANDLINGEN AF SØSAGER

Afgivet af det ved justitsministeriets skrivelse
af 17. juni 1958 nedsatte udvalg

DET JURIDISKE
LABORATORIUM
VED
KØBENHAVNS UNIVERSITET
ex. 2

BETÆNKNING NR. 368

1964

INDHOLDSFORTEGNELSE

Side

I. *Indledning* 5

II. *Historisk udvikling* 7

III. *Gældende ret* 11

A. Sø- og handelsretterne, deres organisation og kompetence 11

1. Sø- og handelsretten i København 11

2. Søretterne uden for København 13

3. Handelsretterne uden for København 14

4. Landsretterne som 1. instans 15

B. Anke og kære af sø- og handelsretters afgørelser 15

C. Behandlingen af sø- og handelsretlige sager 15

D. Søforklaring og søforhør 16

E. Reglerne om påtale i sø- og handelsretlige straffesager 17

IV. *Kritikken af de gældende regler* 19

V. *Udvalgets hovedsynspunkter* 21

1. Bør søretlige sager fortsat behandles under medvirken af søkyndige dommere? 21

2. Udvalgets overvejelser og forslag om ændringer af de gældende bestemmelser 22

A. Søretternes organisation 22

a. Søretterne uden for København 22

b. Sø- og handelsretten i København 24

c. Søkyndige i landsretterne 25

B. Handelsretternes organisation 26

a. Handelsretterne uden for København 26

b. Sø- og handelsretten i København 26

c. Handelskyndige i landsretterne 26

C. Kompetenceregler 27

1. Udvidelse af Sø- og handelsrettens område 27

2. Sø- og handelsretternes saglige kompetence 27

3. Værneting og forening af straffesager 28

D. Anklagemyndighedens stilling 28

E. Søforklaringer 29

F. Søforhør 29

G. Andre ændringsforslag 30

H. Lovforslagets systematik 30

VI. *Udvalgets lovudkast* 31

VII. *Bemærkninger til lovudkastet* 36

VIII. *Bilag* 41

I.

INDLEDNING

Den 18. juni 1957 nedsatte handelsministeriet et udvalg med den opgave i nordisk lovsamarbejde at foretage en revision af søloven af 7. maj 1937.

Til formand for dette udvalg beskikkedes professor, dr. jur. Carl Rasting. Iøvrigt indtrådte i udvalget repræsentanter for handelsministeriet, justitsministeriet, udenrigsministeriet og de nærmest interesserede faglige organisationer. Udvalget har i oktober 1962 afgivet betænkning om fordeling af bjærgeløn, begrænsning af rederansvaret og om søforklaring (betænkning nr. 315).

I slutningen af 1956 og i begyndelsen af 1958 blev der i Norge, Finland og Sverige nedsat tilsvarende udvalg.

Under udvalgsforhandlingerne blev det klart, at det i forbindelse med drøftelserne af reglerne om søforklaring ville være ønskeligt at overveje ændringer i de processuelle regler herom og om søretternes sammensætning og arbejdsform i det hele taget. Da disse bestemmelser i Danmark hører under justitsministeriet, førtes mellem justitsministeriet og handelsministeriet nogle forhandlinger om, hvorvidt udvalgets kommissorium burde udvides eller et særligt udvalg under justitsministeriet nedsættes til overvejelse af de processuelle problemer.

Fra justitsministeriets side fandt man det rettest, at et særligt udvalg blev nedsat til drøftelse af de processuelle spørgsmål vedrørende søforklaringer, og at dette udvalg samtidig overvejede ændringer af andre processuelle regler vedrørende søsager, idet der over for justitsministeriet var rejst spørgsmål om ændringer af forskellige søretlige procesbestemmelser, herunder bl. a. vedrørende behandlingen af søretlige straffesager.

Herefter nedsatte justitsministeriet den 17. juni 1958 nærværende udvalg med den opgave »at gennemgå de gældende regler om behandlingen af søsager, herunder om søretternes organisation og opgaver, samt eventuelt at fremkomme med forslag til ændringer i lovgivningen herom«.

Til medlemmer af udvalget beskikkedes:

Professor, dr. jur. *Carl Rasting,* formand.

Daværende præsident for Sø- og handelsretten i København *Robert Hove,* udpeget af justitsministeriet.

Præsident for Østre landsret *Erik Andersen,* udpeget af justitsministeriet.

Kontorchef i handelsministeriet *J. Christiansen,* udpeget af handelsministeriet.

Dommer *Gerhard Jensen,* Gråsten, udpeget af Den danske Dommerforening.

Politimester *N. Schaumburg,* Åbenrå, udpeget af Foreningen af politimestre i Danmark.

Statsadvokat *P. Lindegaard,* udpeget af rigsadvokaten.

Direktør, landsretssagfører *Iver Hoppe,* udpeget af Søfartsrådet.

Kaptajn *J. Kastrup Olsen,* udpeget af Danmarks Skibsførerforening.

Maskinmester *H. P. Larsen,* udpeget af Dansk Styrmandsforening, Maskinmestrenes Forening og Radiotelegrafistforeningen af 1917.

Forbundsformand *Harry Rasmussen,* udpeget af Sømændenes Forbund i Danmark, Søfyrbødernes Forbund i Danmark og Dansk Sø-restaurationsforening.

Den 7. marts 1960 beskikkedes forbundsformand *Einar Berthelsen* som medlem af udvalget i stedet for forbundsformand *Harry Rasmussen.*

Den 1. maj 1961 beskikkedes dommer *Erik Rendal,* Svendborg, som medlem af udvalget i stedet for dommer *Gerhard Jensen,* der var afgået ved døden.

Da udvalgets overvejelser angående søretlige spørgsmål førte ind på spørgsmål af handelsretlig karakter, idet de handelsretlige og søretlige bestemmelser i vidt omfang er sammenarbejdede, navnlig for så vidt angår Sø- og handelsretten i København, rettede udvalget henvendelse til justitsministeriet med forespørgsel om, hvorvidt udvalgets kommissorium og sammensætning tillod udvalget at drøfte handelsretlige spørgsmål

i forbindelse med overvejelserne angående de søretlige problemer. Herefter bemyndigede justitsministeriet i skrivelse af 25. januar 1961 udvalget til at »gennemgå de gældende regler om behandlingen af handelssager, herunder om handelsretternes organisation og opgaver, i det omfang det efter udvalgets skøn måtte være fornødent at komme ind herpå i forbindelse med udvalgets overvejelser af søretlige spørgsmål«.

Til at tiltræde udvalget under drøftelser af reglerne om behandlingen af handelssager beskikkedes samtidig:

Direktør *André Berthelsen,* udpeget af Grosserer-Societetet.

Professor, dr. jur. & phil. *Alf Ross,* udpeget af Provinshandelskammeret.

Fabrikant *Peter Heering,* udpeget af Industrirådet.

Forbundssekretær *Knud Høfft,* udpeget af Handels- og Kontorfunktionærernes forbund i Danmark.

Den 22. maj 1962 beskikkedes grosserer *Chr. Saugman* som medlem af udvalget i stedet for grosserer *André Berthelsen,* der nu var udtrådt af Grosserer-Societetets Komité.

I anledning af en henvendelse fra Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger om at blive repræsenteret i udvalget anmodede justitsministeriet i skrivelse af 7. april 1961 udvalget om at ville tilkalde en repræsentant for fællesrepræsentationen til at deltage i forhandlingerne, såfremt udvalget kom ind på spørgsmål af betydning for den tekniske funktionærstand, bl. a. om denne funktionærgruppes repræsentation blandt de sagkyndige ved Sø- og handelsretten i København. Landsretssagfører *H. G. Carlsen* har herefter som repræsentant for den nævnte organisation deltaget i udvalgets overvejelser angående valg af sagkyndige til sø- og handelsretterne og angående behandlingen af funktionærsager.

Varetagelsen af udvalgets sekretærforretninger blev overdraget fuldmægtig i justitsministeriet *Poul Eefsen.*

Nærværende udvalg og det af handelsministeriet nedsatte udvalg har til dels bestået af de samme medlemmer, hvilket har lettet koordineringen af de to udvalgs arbejde med reglerne om søforklaring.

Repræsentanter for de nordiske udvalg har været samlet til fællesdrøftelser i Oslo i august 1958 og i København i august 1959. Allerede på det første af disse møder blev man enige om, at de processuelle bestemmelser i de respektive nordiske lande var så forskellige, at det ikke var muligt at opnå ensartede bestemmelser angående fremgangsmåden ved afgivelse af søforklaring, såfremt dette institut måtte opretholdes, men der var, af hensyn til ønskeligheden af i videst muligt omfang at tilnærme reglerne til hinanden, ligeledes enighed om, at der burde ske gensidig orientering om arbejdet i de forskellige landes udvalg. Det fortsatte arbejde 1 udvalgene er derefter foregået under gensidig udveksling af mødereferater, lovudkast m. v., hvilket i hvert fald for nærværende udvalgs vedkommende har været af ikke ringe betydning for udvalgets arbejde.

Udvalget har afholdt ialt 31 møder, heraf 2 møder fælles med det af handelsministeriet nedsatte udvalg. Der har ikke været nedsat underudvalg.

Som et resultat af udvalgets arbejde foreligger nærværende betænkning.

Et af udvalget i foråret 1963 udarbejdet foreløbigt udkast til betænkning indeholdende lovforslag med tilhørende motiver har været forelagt præsidenterne for Højesteret, Vestre Landsret, Sø- og handelsretten og Københavns Byret til udtalelse (præsidenten for Østre Landsret er som foran anført medlem af udvalget). Præsidenternes erklæringer er aftrykt som bilag til betænkningen.

København, i september 1964.

E. Andersen	Einar Berthelsen	H. G. Carlsen	J. Christiansen
Peter Heering	Iver Hoppe	Robert Hove	Knud Høfft
J. Kastrup Olsen	H. P. Larsen	Per Lindegaard	Carl Rasting formand
E. Rendal	Alf Ross	Chr. Saugman	N. Schaumburg

Eefsen
sekretær

II.

HISTORISK UDVIKLING

Ved Kjøbenhavns Skipper-laugs artikler af 25. januar 1707 blev der oprettet en særlig søret for København, jfr. laugsartiklernes § 10, i hvilke det hedder: »Naar nogen Sag Søefarten angaaende i Kjøbenhavn af Commerce-Collegio bliver henviist til Skipperlaugets Oldermand og hvem ellers af Skipperne i Lauget tilligemed en Kiøbmand af Staden, som hvert halv Aar omvexles, af Magistraten forordnes . . .«. Senere organiseredes den københavnske søret således, at den bestod af en retskyndig justitiarius, Skipperlaugets oldermand, Vaterskouten[1]) og 3 andre sø- og handelskyndige medlemmer.

Ved den københavnske søret behandledes, som det fremgår af Skipperlaugsartiklernes § 10, sager »søefarten angaaende«, d. v. s. civile sager angående handel og skibsfart. Senere henvistes til søretten også kriminelle søretssager (jfr. Instruction for Vaterskouten af 30. juni 1752 § 6 og Cancellieplacat af 31. december 1795) og søforklaringer (jfr. Cancellie-placat af 25. januar 1816).

Ved loven af 19. februar 1861 om oprettelse af en Sø- og Handelsret i Kjøbenhavn samt sø- og handelssagers behandling uden for Kjøbenhavn blev den københavnske søret ophævet og erstattet med Sø- og Handelsretten i København[2]).

Initiativet til loven om Sø- og Handelsretten i København kom fra to københavnske folketingsmedlemmer, *L. C. Larsen* og *Alfred Hage*, der i efteråret 1857 fremsatte følgende forslag i folketinget:

»Folketinget anser det for ønskeligt, at der for nærmeste ordinaire Rigsdag af Regeringen fremlægges Lovforslag til Oprettelse af en Sø- og Handelsret i Kjøbenhavn og andre Steder i Riget«.

Under forslagets behandling i Folketinget henviste forslagsstillerne til, at der flere steder i udlandet var oprettet handelsdomstole, således i Hamburg. Af en sø- og handelsret ventede man sig dels en større hurtighed i behandlingen og påkendelsen af sagerne ved indførelse af mundtlig procedure, dels en større sagkyndighed med hensyn til afgørelsen, idet sø- og handelskyndige mænd skulle deltage i sagernes behandling og pådømmelse.

Efter at det fremsatte forslag var vedtaget, udarbejdede justitsministeriet et forslag til lov om oprettelse af en Sø- og Handelsret for Kjøbenhavn. Ministeriet fandt det derimod tvivlsomt, om der uden for København var trang til at indføre en tilsvarende institution og mulighed for at finde frem til egnede medlemmer til retten. Om forholdene uden for København indeholdt forslaget kun den bestemmelse, at sø- og handelssager skulle behandles efter reglerne om »gæsteretsbehandling«, d. v. s. en hurtigere behandling end i de sædvanlige sager.

Forslaget gik ud på, at den københavnske søret skulle ophæves og erstattes af en sø- og handelsret i København bestående af juridiske og fagkyndige dommere. Retten skulle pådømme søsager og handelssager og procesforhandlingerne være mundtlige efter en skriftlig forberedelse.

Ifølge forslagets § 2 skulle Sø- og handelsretten bestå af en af Kongen beskikket for-

[1]) Jfr. Instruction for Vaterscouten i Kjøbenhavn af 30. juni 1752 § 6. Vaterscoutens stilling svarede iøvrigt til vore dages mønstringsbestyreres.

[2]) Jfr. til det følgende E. Kühl m. fl.: Sø- og Handelsretten 1862-1926 og R. Hove: Sø- og Handelsretten gennem 100 år.

mand, Vaterskouten, Skipperlaugets oldermand og et 3. søkyndigt medlem samt 5 handelskyndige medlemmer.

Efter forslagets § 3 skulle de handelskyndige medlemmer og et lige antal suppleanter vælges ved en samvirken af kommunalbestyrelsen og Grosserer-Societetets komité, nemlig af en valgforsamling bestående af 1 af magistraten valgt medlem, 12 medlemmer valgt af borgerrepræsentationen, samt Grosserer-Societetets komité bestående af 13 medlemmer. Det 3. søkyndige medlem og en suppleant skulle vælges af Skipperlaugets faste komité i forening med et lige antal af magistraten og borgerrepræsentationen udnævnte mænd.

I motiverne til lovforslagets bestemmelser om dommernes beskikkelse hed det (Rigsdagstid. 11. session 1859 tillæg A sp. 583 ff) :

»Med hensyn til beskikkelsen af den retskyndige dommer, der skal lede retten, antager man ikke, at der er anledning til at fravige de almindelige regler for dommeres beskikkelse. Derimod synes der, uagtet de handelskyndige medlemmer formentlig også bør beskikkes af Kongen, at burde gives handelsstanden indflydelse på valget af dem. Dette havde man fra først af påtænkt at iværksætte ved at lægge valget umiddelbart i hele Grosserersocietetets hånd; men man har senere opgivet denne tanke, fordi det, navnlig i begyndelsen, kunne befrygtes, at der ikke ville vise sig tilstrækkelig interesse for valget, og at dette således ville blive afgjort af en ringe minoritet, og fordi resultaterne af deslige større valgforsamlinger overhovedet er usikre og ofte meget tilfældige. Man har derfor foretrukket at lade handelsstandens indflydelse på valget udøves middelbart, nemlig gennem Grosserersocietetets komité; men da de sager, som handelsretten vil komme til at pådømme, ofte vil interessere andre end grosserere, synes det billigt, at valget ikke udelukkende nedlægges i den nævnte korporations hånd, men at kommunalbestyrelsen gennem delegerede erholder en lige andel deri«.

Om valgbestemmelserne udtalte justitsministeren under behandlingen af lovforslaget (Rigsdagstid.ll.sess.1859 Folketinget, spalte 2057) : »... hvorfor man har henvist valget ikke til Skipperlauget og til Grosserersocietetets komité alene, men også til kommunalbestyrelsen, er den betragtning, at ikkehandlende og folk, der ikke har med søvæsenet at gøre, kan have del i de sager, der behandles i retten, og man fandt derfor, at der fra den side betragtet var rimelighed for, at kommunalbestyrelsen fik indflydelse på valget, men det er iøvrigt et af de bipunkter, jeg ikke lægger nogen stor vægt på«.

Det af folketinget nedsatte udvalg foreslog antallet af sø- og handelskyndige udvidet til 20 handelskyndige og 10 søkyndige, og således at Vaterskouten og Skipperlaugets oldermand ikke skulle være faste medlemmer af retten. Om valget udtalte udvalget (Rigsdagstid.l 1.session 1859 tillæg B sp. 573):

»Efter udvalgets anskuelse er der ikke tilstrækkelig anledning til at holde valgene af handelskyndige og af de søkyndige medlemmer afsondrede, hvorimod det turde være det simpleste og naturligste at lade de 3 elementer, der formenes at burde have indflydelse på valget af sø- og handelsrettens ikkeretslærde medlemmer, nemlig kommunalbestyrelsen, Grosserersocietetets komité og Skipperlaugets faste komité samvirke ved valget under ét af sø- og handelskyndige medlemmer«.

Lovforslaget blev ikke færdigbehandlet i den pågældende rigsdagssamling, men blev i den følgende samling fremsat pånyt med nogle ændringer som følge af folketingsudvalgets betænkning fra den foregående samling og vedtoges med nogle yderligere ændringer efter en del debat i begge ting den 16. januar 1861.

Rettens sammensætning blev den af folketingsudvalget foreslåede med en retskyndig formand, der beskikkedes af Kongen, samt 20 handelskyndige og 10 søkyndige, der skulle vælges for 4 år af den ovenfor nævnte valgforsamling bestående af 1 af magistraten valgt medlem, 12 medlemmer valgt af borgerrepræsentationen, Grosserer-Societetets komité (13 medlemmer) samt Skipperlaugets faste komité (10 medlemmer). Valget skulle stadfæstes af Kongen. De valgte sø- og handelskyndige medlemmer skulle have indfødsret, være fyldt 30 år, have et uplettet rygte, være bosatte eller have deres forretningssted i København samt ikke være ude af rådighed over deres bo. Til handelskyndige medlemmer kunne kun vælges mænd, der drev eller havde drevet næring som grosserer, køb-

mand, detaillist, speditør, skibsreder, vekselerer eller mægler, og de søkyndige medlemmer skulle være eller have været skibsførere eller søofficerer.

Til retten henlagdes sø- og handelssager i København. Endvidere kunne sø- og handelssager uden for København indbringes for retten, når parterne var enige derom. I loven opregnedes, hvilke sager der var at anse som søsager og hvilke som handelssager.

Endvidere henlagdes til retten søforklaringer i København, udmeldelse af syns- og skønsmænd til brug under sø- og handelssager i København og til besigtigelser uden for retssag, samt de straffesager, der tidligere havde været behandlet ved den københavnske søret.

Til at sætte retten krævedes i civile sager i regelen tilstedeværelse af formanden og 4 medlemmer, i sager under 100 rigsdalers værdi 2 medlemmer. Søforklaringer skulle optages under medvirken af formanden og 2 medlemmer, et søkyndigt og et handelskyndigt. I straffesager afholdtes forhør af formanden alene, medens pådømmelsen skulle ske af formanden og 2 søkyndige medlemmer.

Loven trådte i kraft den 1. januar 1862.

Ved konkursloven af 25. marts 1872 blev rettens kompetence udvidet, idet handlendes, fabrikanters og skibsrederes konkursboer i København fremtidig skulle behandles af retten. Antallet af handelskyndige blev i den anledning udvidet med 5 til 25, ligesom der blev ansat en retskyndig næstformand til at deltage i behandlingen af boerne. Ved kgl. anordning af 19. juli 1872 blev det bestemt, at den retskyndige næstformand skulle være et medlem af Landsover- samt Hof- og Stadsretten, der mod et særligt honorar beskikkedes til det nævnte hverv.

Ved lov nr. 72 af 12. april 1892 blev der oprettet *søretter uden for København* til påkendelse af »borgerlige retssager og straffesager som angå forhold, der omhandles i søloven eller lodsvæsenet«, samt optagelse af søforklaringer og søforhør m. v. og bestående af den stedlige underretsdommer og 2 søkyndige.

Med baggrund i et stadig stigende arbejdspres for Sø- og handelsretten blev det ved lov nr. 50 af 13. april 1894 bl.a. bestemt, at antallet af handelskyndige skulle forhøjes til 30. Samtidig bestemtes det, at der under søforklaringer og søforhør skulle deltage 2 søkyndige medlemmer, medens der hidtil havde medvirket et handelskyndigt og et søkyndigt medlem. Endelig ændredes de sagkyndiges valgperiode til 5 år.

Da antallet af sager i retten fortsat var stigende, blev der ved lov nr. 262 af 22. december 1910 indført yderligere lettelser for retten. Der skulle herefter beskikkes et medlem af en af de kollegiale retter til for et nærmere fastsat tidsrum at fungere som næstformand i retten, således at han i den pågældende periode blev fritaget for sine embedsforretninger i vedkommende kollegiale ret. Antallet af sagkyndige dommere, der hidtil havde været bestemt i loven, skulle fremtidig fastsættes ved kgl. anordning.

Ved samme lov indførtes de særlige sagkyndige i mandskabssager m. v. Herom hed det i lovens § 2:

»Til at deltage i behandlingen af borgerlige sager, der falder ind under § 12 nr. 1) og § 13 nr. 5) i lov af 19. februar 1861 og angår forholdet imellem skibsførere og mandskab eller handelsbetjentes og lærlinges tjenesteforhold til deres principaler eller straffesager efter nævnte lovs § 17 anlagte mod mandskabet, vælges et ved kgl. anordning fastsat antal medlemmer.

Disse medlemmer vælges af den i lov af 19. februar 1861 § 3 nævnte valgforsamling blandt rnænd der foruden at fyldestgøre de i lovens § 4, 2. og 4. pkt., fastsatte betingelser hører til skibes mandskab eller til det underordnede handelspersonale.

Af disse medlemmer tiltræder der eet, når retsformanden eller en af parterne i ovennævnte sager forlanger det«.

De sager, der omtaltes i lov af 19. februar 1861 § 12 nr. 1) var »sager, der angår rederes, skipperes og skibsfolks indbyrdes rettigheder, pligter og forhold vedrørende disse deres stillinger«, og i § 13 nr. 5) nævntes »sager, der reise sig af handels-faktorers, -fuldmægtiges, -betjentes eller -lærlinges tjenesteforhold til deres principaler«. I § 17 omhandledes de straffesager, der hidtil havde været behandlet ved Københavns søret.

Antallet af sagkyndige dommere blev ved kgl. anordning nr. 54 af 14. marts 1911 ansat således: 40 handelskyndige, 12 søkyndige, 2

hørende til skibes mandskab og 2 hørende til det underordnede handelspersonale.

Ved kgl. resolution af 13. juli 1914 fastsattes antallet af medlemmer af Grosserer-Societetets komité til 17. Ved valg af sagkyndige til Sø- og handelsretten efter dette tidspunkt tiltrådte derfor 16 medlemmer af borgerrepræsentationen i stedet for som hidtil 12.

Retsplejereformen medførte ikke væsentlige realitetsændringer med hensyn til Sø- og handelsrettens og søretternes organisation. Bestemmelserne vedrørende de nævnte retter blev tildels indsat i retsplejeloven.

Indtil retsplejelovens ikrafttræden 1. oktober 1919 behandledes borgerlige sager, herunder søsager, uden for København ved den stedlige underret uanset sagens værdi. Heri skete der imidlertid ved retsplejeloven den ændring, at sager over 800 kr.s værdi skulle anlægges ved landsret som første instans, medmindre parterne vedtog underretsbehandling. Derved fremkom den ulighed i behandlingen af søsager, at medens de mindre sager pådømtes under medvirken af søkyndige, behandledes de større sager af juridiske dommere alene. Ved lov nr. 209 af 23. juli 1932 om ændringer i retsplejeloven blev der imidlertid indført hjemmel til, at *landsretten i 1. instans* kunne tilkalde to sagkyndige, såvel i sø- som i handelssager. Disse sagkyndige skulle vælges af justitsministeriet efter forhandling med søfartsministeriet og handelsministeriet. Ved samme lov blev der indført hjemmel til blandt de søkyndige i Sø- og handelsretten og landsretterne at beskikke sagkyndige med maskinkendskab. Ved valg af maskinsagkyndige til Sø- og handelsretten skulle Skipperlaugets komité udtræde af valgforsamlingen og erstattes af 10 medlemmer af bestyrelsen for Maskinmestrenes forening. For så vidt angår søretterne uden for København forelå der allerede i 1892-loven den fornødne hjemmel til udpegelse af maskinsagkyndige.

Ved lov nr. 325 af 3. juni 1919 om ændringer i retsplejeloven blev der indført hjemmel til oprettelse af *handelsretter ved underretterne* uden for København. Bestemmelserne herom blev indsat i et folketinget forelagt forslag om forskellige ændringer af retsplejeloven efter forslag af folketingsudvalget og var formentlig foranlediget af en henvendelse til folketingsudvalget fra Provinshandelsforeningernes Fællesudvalg. I denne henvendelse stilledes forslag om, *at* der enten oprettedes sø- og handelsretter i de større provinsbyer, hvor der føltes trang dertil, eller hvor der udtaltes ønske derom fra den stedlige handelsforening, *eller at* der i tilfælde, hvor en af parterne ytrede ønske derom, tilkaldtes handelskyndige medlemmer i de særlige handelssager, som behandledes ved den ordinære ret. De vedtagne bestemmelser svarede til de nugældende bortset fra et par enkelte punkter, på hvilke der ved lov nr. 300 af 30. juni 1922 og lov nr. 196 af 15. maj 1939 indførtes nogle mindre ændringer. Med hensyn til reglernes indhold henvises til fremstillingen nedenfor om gældende ret.

Ved lov nr. 196 af 15. maj 1939 om ændringer i retsplejeloven blev der bl. a. indført nogle ændringer vedrørende de særlige sagkyndige i mandskabssager m. v. Hidtil var valget af disse sagkyndige til Sø- og handelsretten i København foretaget af den ovenfor nævnte valgforsamling, uden at de nærmest interesserede organisationer, Sømændenes Forbund, Søfyrbødernes Forbund og Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund (H.K.) havde haft nogen direkte indflydelse i selve valgforsamlingen. Dette ændredes nu således, at Skipperlaugets komité ved valg af disse sagkyndige udtrådte af valgforsamlingen og erstattedes af repræsentanter for de nævnte organisationer. Samtidig blev der foretaget den ændring, at der i sager, hvor 4 sagkyndige skulle medvirke, kunne tiltræde 2 mod hidtil kun 1 af de nævnte sagkyndige.

Endelig blev der ved lov nr. 240 af 30. maj 1941 om ændringer i retsplejeloven tilvejebragt hjemmel for, at der *under landsretternes ankebehandling* af sø- og handelssager kunne tilkaldes sagkyndige. Der blev derimod ikke indført hjemmel til at lade straffesager under anke fra søret til landsret pådømme under medvirken af sagkyndige meddommere.

III.

GÆLDENDE RET

A. Sø- og handelsretterne, deres organisation og kompetence.

1. *Sø- og handelsretten i København.*[1]) Bestemmelserne om Sø- og handelsretten i København findes i det væsentlige i Sø- og handelsretsloven fra 1861 og i retsplejeloven. Bestemmelserne præges af en noget tilfældig systematik, der må antages at skyldes den historiske udvikling, jfr. foran under afsnit II. Flere af bestemmelserne, der nu er over 100 år gamle, er selvfølgelig også præget af deres alder.

Retten består af en præsident, en vicepræsident og et antal handelskyndige og søkyndige medlemmer, jfr. retsplejelovens § 9, stk. 1. Antallet af sagkyndige er fastsat ved anordning nr. 356 af 29. september 1939 til 40 handelskyndige, 12 sagkyndige med navigationskendskab, 4 sagkyndige med maskinkendskab samt 8 sagkyndige til at deltage i behandlingen af de i retsplejelovens § 9, stk. 3 omhandlede »borgerlige sager, der angår skibsføreres og mandskabs rettigheder, pligter og forhold vedrørende disse deres stillinger eller handelsbetjentes og lærlinges tjenesteforhold til deres principaler, eller straffesager anlagte mod mandskabet«. Af de sidstnævnte 8 sagkyndige skal 4 høre til skibes mandskab og 4 til det underordnede handelspersonale.

Medens præsidenten og vicepræsidenten er faste dommere, vælges de sagkyndige for et bestemt tidsrum, de handelskyndige for 5 år, de øvrige for 4 år, jfr. den nævnte kgl. anordning, dog at den, der fylder 70 år, afgår ved udgangen af det år, han fylder 70 år, jfr. retsplejelovens § 9, stk. 7. Om valget af de sagkyndige gælder bestemmelserne i retsplejelovens § 9, stk. 2 og 4, jfr. 1861-lovens §§ 3 og 4. Herefter vælges de sagkyndige af en særlig valgforsamling, og indberetning om valget indsendes til justitsministeriet, der forelægger valgresultatet for Kongen til stadfæstelse. Valgforsamlingen består af Grosserer-Societetets komité, ialt 17 medlemmer, 1 af magistraten valgt formand, 16 af borgerrepræsentationen valgte medlemmer samt Københavns Skipperforenings bestyrelse (Skipperlaugets faste komité) 10 medlemmer. Ved valget af sagkyndige med særligt maskinkendskab erstattes Skipperforeningens bestyrelse dog af 10 medlemmer af bestyrelsen for Maskinmestrenes forening, ved valget af sagkyndige i mandskabssager af 5 medlemmer af bestyrelsen for Sømændenes forbund og 5 medlemmer af bestyrelsen for Søfyrbødernes forbund og ved valget af sagkyndige i sager vedrørende handelspersonale af 10 medlemmer af bestyrelsen for Handels- og Kontorfunktionærernes forbund. Om selve fremgangsmåden ved valget henvises til den af Københavns magistrat over for udvalget givne redegørelse, bilag 6.

Med hensyn til de kvalifikationer, der kræves af de sagkyndige, fremgår det af retsplejelovens § 9, stk. 2 og 4 samt 1861-lovens § 4, at de skal have indfødsret, være fyldt 30 år, have uplettet rygte og ikke være ude af rådighed over deres bo. De handelskyndige vælges blandt personer, der har bopæl eller forretningslokale i København og enten driver eller har drevet næring som grosserere, købmænd, detaillister, speditører, skibsredere, veksellerere eller mæglere. De søkyndige med navigationskendskab vælges blandt personer, der er eller har været skibsførere eller søofficerer. De maskinkyndige vælges blandt maskinmestre. der har faret til søs i mindst 5 år som 1. maskinmester i danske handelsskibe. De sagkyndige i mandskabssager skal høre til det underordnede skibsmandskab,

[1]) Jfr. til det flg. R. Hove: Sø- og Handelsretten gennem 100 år, og H. Topsøe-Jensen : Sø- og Handelsretten 100 år, Juristen 1962, side 4 ff.

og de sagkyndige i sager vedrørende handelspersonale skal høre til det underordnede handelspersonale. Til de handelskyndige stilles det krav, at de skal have bopæl eller forretningslokale i København. De søkyndige behøver ikke at have bopæl i København, jfr. retsplejelovens § 9, stk. 2, sidste pkt.

De valgte medlemmer kan principielt ikke undslå sig for at modtage valget, jfr. 1861-lovens § 5. De er i deres funktionstid fritaget for alle personlige borgerlige ombud, jfr. retsplejelovens § 9, stk. 1. De erholder – i modsætning til sagkyndige ved andre retter intet vederlag.

Sø- og handelsrettens område er København, d. v. s. Kobenhavns kommune. Til retten er henlagt følgende grupper af sager:

1°. *Sø- og handelssager, der anlægges i Koben havn.*[1])

Herved bemærkes, at der ved sø- og handelssager forstås borgerlige sager, i hvilke fagkundskab til søforhold eller til handelsforhold skønnes at være af betydning, og ved afgørelsen heraf vil der være at tage særligt hensyn til, om begge parter ønsker sagen behandlet som sø- og handelssag, jfr. retsplejelovens § 9, stk. 10. Ifølge retsplejelovens § 20, stk. 3, kan sø- og handelssager, der ellers skulle behandles uden for København, behandles for Sø- og handelsretten i København, når parterne er enige herom. I denne forbindelse må anføres, at retsplejelovens § 238, stk. 1, har opretholdt værnetingsbestemmelsen i 1861-lovens § 20, nr. 2, hvorefter en handlende, der har forretningssted i København, kan sagsøges ved Sø- og handelsretten i anledning af retshandler, der står i forbindelse med hans næring, selv om han har bopæl uden for København.

Forskellige særlove indeholder regler, der supplerer retsplejelovens kompetenceregler. Således bestemmer § 37, stk. 3, i varemærkelov nr. 211 af 11. juni 1959, at sager angående overtrædelse af denne lov behandles som handelssager. Endvidere kan anføres, at aftalelovens § 36, stk. 2, bestemmer, at hver af parterne i en sag angående konventionalbod kan anlægge sagen ved eller kræve denne henvist til Sø- og handelsretten. Denne bestemmelse finder i medfør af lovens § 38, stk. 1, også anvendelse i sager angående konkurrenceklausuler.

Med hensyn til sø- og handelsretternes kompetence må iøvrigt bemærkes bestemmelsen i retsplejelovens § 20, stk. 1, hvorefter sø- og handelssager kan behandles ved de almindelige domstole, når begge parter er enige herom.

2°. *Sø- og handelsretlige straffesager i Kobenhavn.*[2])

Efter retsplejelovens § 9, stk. 1, behandles af Sø- og handelsretten »de straffesager, der efter de hidtil gældende regler har hørt under Sø- og handelsretten«, d. v. s. søretlige straffesager, jfr. herved 1861-lovens § 17. Området for disse sager bestemmes ved en række love, der foreskriver behandling ved Sø- og handelsretten, henholdsvis søretterne uden for København. Herhen hører også sager angående overtrædelse af lodsloven, hvilket dog ikke fremgår direkte af lodsloven, men følger af retsplejelovens § 9, stk. 9, forudsætningsvis.

Endvidere hører visse handelsretlige straffesager under Sø- og handelsretten, jfr. retsplejelovens § 9, stk. 9, og lovbekendtgørelse nr. 145 af 1. maj 1959 om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse § 17, stk. 7, samt aktieselskabslovens § 88.

I søretsloven af 1892 § 10, stk. 2, pkt. 2, findes en særlig værnetingsregel, i hvilken det hedder: »Når særlige omstændigheder taler derfor, navnlig når der formenes at blive spørgsmål om at frakende skipper ret til at føre skib eller styrmand eller maskinmester eller lods ret til at gøre tjeneste i sådan egenskab, kan justitsministeren efter overøvrighedens indstilling henvise sagens videre forfølgning og påkendelse til Sø- og handelsretten i København«. Denne bestemmelse er ikke formelt ophævet, men kan muligvis antages bortfaldet ved retsplejeloven.

3°. *Søforklaringer og søforhør i København.*[3]) jfr. retsplejelovens § 9, stk. 9.

[1]) Jfr. bilag 1 og 2.

[2]) Jfr. bilag 1.

[3]) Jfr. bilag 1.

4°. *Foretagelse af retshandlinger i sø- og handelsretlige sager i København* til brug for andre retter, jfr. retsplejelovens § 353, stk. 2.

5°. *Syns- og skønsforretninger* vedrørende sø- og handelsretlige forhold uden for tilfælde, hvor retssag er anlagt, jfr. retsplejelovens § 213.

6°. *Behandlingen af handlendes, fabrikanters og skibsrederes konkursboer,* jfr. retsplejelovens § 9, stk. 11.

Til at sætte retten kræves under domsforhandling i borgerlige sager, der efter de almindelige regler i retsplejelovens §§ 224 og 225 ville høre under landsret (bl. a. sager over 3.000 kr.s værdi), tilstedeværelsen af præsidenten eller vicepræsidenten og 4 sø- eller handelskyndige dommere, og under domsforhandling i sager, der ifølge de nævnte bestemmelser ville høre under underretterne, præsidenten eller vicepræsidenten og 2 sø- eller handelskyndige dommere. Under forberedelsen af domsforhandlingen beklædes retten af præsidenten eller vicepræsidenten alene, dog at denne er berettiget til at tilkalde de sagkyndige, hvilket i regelen bør ske, når retshandlingen angår en sag, der skal pådømmes af Sø- og handelsretten og består i vidneførsel, afhjemling af syn og skøn, afhøring af part m. v., jfr. retsplejelovens § 9, stk. 8.

Når retsformanden eller en af parterne forlanger det, tiltræder i borgerlige mandskabs- og handelspersonalesager 2 af de særlige sagkyndige, for så vidt sagen i medfør af retsplejelovens §§ 224 og 225 ville høre under landsret, og 1 sagkyndig, for så vidt sagen ville høre under underret, jfr. retsplejelovens § 9, stk. 5, jfr. stk. 3. Sagen behandles dog desuagtet under medvirken af kun 4, henholdsvis 2 sagkyndige.

I straffesager og under søforklaringer og søforhør beklædes retten af præsidenten eller vicepræsidenten og 2 sagkyndige; men når sagens omstændigheder taler derfor, kan der i straffesager tilkaldes 4 sagkyndige, jfr. retsplejelovens § 9, stk. 9. Uden for domsforhandlingen beklædes retten af præsidenten eller vicepræsidenten alene, og denne er berettiget til på egen hånd at slutte politisager med bødevedtagelse eller advarsel. I konkurrencesager tiltræder 2 handelskyndige, jfr. retsplejelovens § 9, stk. 9.

Behandlingen af konkursboer ledes af præsidenten eller vicepræsidenten, der, når han finder anledning dertil, kan tilkalde en eller flere af de sø- og handelskyndige. Ved afgørelsen af tvistigheder om, hvorvidt en anmeldt fordring skal anerkendes, bør ifølge retsplejelovens § 9, stk. 11, altid 2 sagkyndige deltage.

Forretningernes fordeling mellem præsidenten og vicepræsidenten bestemmes af præsidenten efter forhandling med vicepræsidenten. Udtagelse af sagkyndige for de enkelte sager sker af præsidenten eller vicepræsidenten, jfr. herved retsplejelovens § 9, stk. 14. Om rettens praksis ved udtagelsen af de sagkyndige henvises til den af præsidenten overfor udvalget givne redegørelse af 6. december 1961 (bilag 5 b).

2. *Søretterne uden for København.*[1])

Reglerne herom findes i retsplejelovens § 18, stk. 2–5, og søretsloven af 1892 §§ 1-3. Søretterne dannes af den stedlige underretsdommer samt 2 søkyndige, jfr. retsplejelovens § 18, stk. 2. og søretslovens § 1. I retskredse, hvor der er en civildommer og en kriminaldommer, dannes søretten af civildommeren og de søkyndige, såfremt der er tale om borgerlige sager, søforklaringer og søforhør, og af kriminaldommeren og de søkyndige, når der er tale om straffesager, jfr. herved justitsministeriets cirkulæreskrivelse af 24. november 1928. Tilsvarende princip gælder i de retskredse, hvor der er 3 dommere i retskredsen.

Antallet af sagkyndige er fastsat af justitsministeriet for hvert amt. De sagkyndige beskikkes af vedkommende amtmand efter indhentede erklæringer fra vedkommende amtsråd samt købstæders og handelspladsers kommunalbestyrelser, jfr. søretslovens § 2. Beskikkelserne gælder for 4 år, dog at den, der fylder 70 år, afgår ved udgangen af den måned, i hvilken han fylder 70 år. Som ved valg til Sø- og handelsretten i København skal de sagkyndige have indfødsret, være fyldt 30 år, have et uplettet rygte og ikke

[1]) Jfr. bilag 3 og 4.

være ude af rådighed over deres bo. De valgte skal endvidere have bopæl i vedkommende amt. Med hensyn til de faglige betingelser for valg hedder det i søretslovens § 2, at vedkommende skal »ifølge deres nuværende eller tidligere livsstilling (være) særlig kyndige i søvæsen, skibsfartsforhold, skibsbygning, maskinvæsen eller søassurancevæsen«.

Til søretterne er henlagt søsager af samme art som de til Sø- og handelsretten i København henlagte, jfr. søretslovens § 1, stk. 1, og retsplejelovens § 18, stk. 2. Søretten har dog ingen beføjelser i skiftesager.

Som anført består søretten af en juridisk dommer og 2 søkyndige. I visse tilfælde sættes søretten dog af den juridiske dommer alene, således til uopsættelige retsskridt, jfr. nærmere søretslovens § 1, stk. 2. Udmeldelse af syns- og skønsmænd foretages ligeledes af den juridiske dommer alene, jfr. samme paragraf. Derimod har dommerne formelt ingen beføjelse til at afslutte søretlige straffesager med bødevedtagelse eller advarsel, men i praksis analogiserer man fra bestemmelserne herom i retsplejelovens § 9, stk. 9, sidste pkt.j vedrørende Sø- og handelsretten i København.

De sagkyndige udtages for den enkelte sag af dommeren under hensyntagen til den faglige indsigt, der er nødvendig i den pågældende sag. Der kan om fornødent udtages sagkyndige fra et andet amt end det, hvorunder vedkommende søret hører.

3. Handelsretterne uden for København.

I henhold til retsplejelovens § 20, stk. 4, kan det, når ønske derom fremsættes af den stedlige dommer eller handelsforening, ved kgl. anordning bestemmes, at handelssager, jfr. definitionen heraf i retsplejelovens § 9, stk. 10, skal behandles og pådømmes af en handelsret bestående af dommeren og 2 handelskyndige, dog kun såfremt en af parterne begærer det, eller hvor dommeren træffer bestemmelse herom. Med hjemmel i denne bestemmelse er der etableret handelsretter i følgende retskredse: Assens, Brønderslev, Esbjerg, Fredericia, Frederikshavn, Haderslev, Helsingør, Hjørring, Holbæk, Horsens byret. Kolding byret, Kolding herredsret, Lemvig, Nakskov. Nykøbing Falster, Odense byret, Randers byret, Ringkøbing, Ringsted, Roskilde, Rønne, Skive, Slagelse, Åbenrå, Ålborg samt Århus byret.

De allerfleste handelsretter er etablerede i årene 1919-21. Det kan dog nævnes, at Nakskov handelsret er etableret i 1933, Assens i 1934, Nykøbing Falster i 1939, Hjørring i 1953, Brønderslev i 1951 og handelsretten i Kolding byret og herredsret i 1960 (afløste den tidligere Kolding handelsret fra 1920). Viborg handelsret er nedlagt i 1959.

De sagkyndige beskikkes af vedkommende amtmand efter indhentet erklæring fra den stedlige handelsforening, jfr. retsplejelovens § 20, stk. 5. De almindelige betingelser, der opstilles med hensyn til søkyndige uden for København, gælder også for de handelskyndige. Af faglige kvalifikationer stilles det krav, at vedkommende skal være særlig kyndige i handelsforhold. Beskikkelsen gælder kun vedkommende retskreds.

Allerede ved cirkulære nr. 266 af 25. september 1920 til amtmændene havde justitsministeriet henstillet, at der ved beskikkelsen af de handelskyndige medlemmer, så vidt omstændighederne tillod det, blev draget omsorg for, at også handels- og kontormedhjælpere blev repræsenteret i retten, og i cirkulære nr. 12 af 6. februar 1954 udtalte ministeriet, at da handelsretterne uden for København i et vist omfang behandler sager om retsforholdet mellem handels- og kontorfunktionærer og disses principaler, må det anses for rimeligt, at handels- og kontorfunktionærerne ligesom principalerne repræsenteres i handelsretterne. Ministeriet henstillede derfor, at der ved beskikkelsen af de handelskyndige medlemmer af handelsretterne blev taget hensyn hertil, således at der, forinden beskikkelsen finder sted, indhentes en udtalelse fra handels- og kontorfunktionærernes organisation.

Uden for domsforhandlingen sættes retten af den juridiske dommer alene, dog at denne er berettiget til at tilkalde de sagkyndige, hvilket i regelen bør ske ved vidneførsel m. v., jfr. retsplejelovens § 20, stk. 4.

Udvalget har fra handelsretterne indhentet oplysning om antallet af handelssager i årene 1958, 1959 og 1960.

Af dommernes besvarelser fremgår følgende:

I de omhandlede 3 år har der ved landets

handelsretter kun været behandlet ialt 2 *sager*, nemlig 1 i Esbjerg og 1 i Ringkøbing. En del dommere, således i Haderslev, Kolding byret, Lemvig, Odense, Slagelse, Åbenrå og Ålborg siger udtrykkelig, at der heller ikke i en årrække forud har været behandlet handelssager ved de pågældende embeder. Af udtalelser fra dommerne i Slagelse og Ålborg rets 3. afd. fremgår det, at man skal 20 år tilbage for at træffe en handelssag ved disse 2 embeder. I Nykøbing Falster synes der slet ingen sager at have været.

4. Landsretterne som 1. instans.

I de sø- og handelssager, jfr. definitionen heraf i retsplejelovens § 9, stk. 10, der behandles af landsretterne - det vil efter retsplejelovens §§ 224 og 225 først og fremmest være sager af over 3.000 kr.s værdi - kan landsretten ifølge retsplejelovens § 6, stk. 4, bestemme, at retten skal tiltrædes af 2 sø- eller handelskyndige dommere.

Disse sagkyndige medvirker kun under domsforhandlingen, medmindre de tilkaldes af retten, hvilket i regelen bør ske, såfremt der er tale om vidne- eller partsafhøring m. v., jfr. retsplejelovens § 6, stk. 4.

De sagkyndige beskikkes af justitsministeriet efter indhentet erklæring fra handelsministeriet. Betingelserne for at kunne opnå beskikkelse svarer stort set til de betingelser, der er opstillet med hensyn til sagkyndige i Sø- og handelsretten og søretterne uden for København, jfr. nærmere retsplejelovens § 6, stk. 5. Antallet af sagkyndige er ved kgl. anordning nr. 531 af 24. december 1950 for hver landsretskreds fastsat til 12 handelskyndige, 4 søkyndige med særligt navigationskendskab, 4 søkyndige med særligt maskinkendskab og 4 dommere til at deltage i de i retsplejelovens § 9, stk. 3, omhandlede sager, nemlig 2 hørende til skibes mandskab og 2 hørende til det underordnede handelspersonale. Beskikkelserne gælder for 4 år, jfr. den nævnte anordning. Efter praksis indhenter handelsministeriet, inden det afgiver erklæring over for justitsministeriet om, hvem der bør beskikkes, udtalelser om de sagkyndige fra forskellige faglige organisationer.

Antallet af sø- og handelssager, i hvilke sagkyndige meddommere har medvirket, har i årene 1956-60 været 2 i Østre Landsret og 6 i Vestre Landsret. Hertil kommer for Østre Landsrets vedkommende en række færøske sager. For Vestre Landsrets vedkommende har der ikke været sager af den omhandlede art i 1958-60.

B. Anke og kære af sø- og handelsretters afgørelser.

Afgørelser truffet af Sø- og handelsretten i København ankes og kæres til Højesteret, jfr. retsplejelovens § 442, stk. 3, og § 967.

Medens de sager, der anlægges ved Sø- og handelsretten i København eller ved landsretterne som første instans, kun i een instans kan behandles under medvirken af sø- og handelskyndige, kan borgerlige sø- og handelssager, der i 1. instans behandles af søretterne og handelsretterne uden for København, også i 2. instans - ved landsretterne - behandles under medvirken af sagkyndige. Om de sagkyndige i landsretterne under behandlingen af 2. instans-sager gælder samme regler som om sø- og handelskyndige i landsretterne som 1. instans, jfr. ovenfor under A.4.

Derimod er der ikke hjemmel til, at søretlige straffesager, der i 1. instans er pådømt af søretterne uden for København, under anke eller kære til landsretterne behandles under medvirken af søkyndige.

C. Behandlingen af sø- og handelsretlige sager.

Om behandlingen af borgerlige sager, der påkendes ved Sø- og handelsretten i København, hedder det i retsplejelovens § 442, at sager, der i medfør af retsplejelovens §§ 224 og 225 ville høre under landsretterne, behandles i overensstemmelse med de for landsretterne givne regler, dog at sagernes forberedelse til mundtlig domsforhandling foregår ved Sø- og handelsretten selv. Sager, der ifølge de nævnte paragraffer ville høre under underretterne, behandles efter de for underretterne givne regler. Heraf følger bl. a., at behandlingen af større sager indledes med en skriftveksling, medmindre »underretsbehandling« er vedtaget.

Om behandlingen ved søretterne og handelsretterne uden **for** København og om behandlingen af sø- og handelsretlige sager ved landsretterne gælder ikke særlige regler.

Et særligt spørgsmål er det, om sø- og handelsretlige krav under en retssag kan forenes med krav af anden beskaffenhed. Ifølge retsplejelovens § 249 kan flere krav af samme sagsøger mod samme sagsøgte forenes under samme retssag, **når** retten er kompetent med hensyn til dem alle, og samme procesart er anvendelig på dem. Dette indebærer – da almindelige borgerlige krav ikke, selv med parternes vedtagelse, kan indbringes for sø- og handelsretter – at forening af sø- og handelsretlige krav med almindelige borgerlige krav ikke kan ske ved sø- og handelsretter. Hvis ikke parterne i disse tilfælde er enige om at lade kravene behandle under ét ved de almindelige domstole, må de behandles ved henholdsvis sø- og handelsret og almindelig domstol.

Inden for **strafferetsplejen** kan lignende spørgsmål opstå. Af retsplejelovens § 705, pkt. 2, fremgår det, at sager om forbrydelser, der skal behandles ved Sø- og handelsretten eller ved en søret uden for København, kun kan forenes med sager af samme art. Foreligger der derfor til påkendelse strafbare forhold af søretlig og ikke-søretlig art, må der ske en adskillelse, således at de søretlige forhold behandles ved søret, de andre ved ordinær ret. Er der derimod ved samme faktiske forhold sket overtrædelse af straffebud, der henhører under søret, og straffebud, der henhører under de ordinære domstole, skal tiltalen rejses ved søret. jfr. herved bl. a. U. 1934-380 og U.1960-802 H. Domsmænd medvirker ikke, jfr. retsplejelovens § 688, stk. 2 b). Skal sagen for så vidt angår det ikke-søretlige straffebud efter de almindelige regler i retsplejeloven pådømmes ved landsret i 1. instans under medvirken af nævninger, må det dog antages, at sagen i sin helhed skal pådømmes ved nævningeting.

D. Søforklaring og søforhør.

Ved søforklaring forstås afgivelse af vidneforklaring i tilfælde af søulykke med det formål af hensyn til de af den pågældende hændelse berørte private interesser at søge oplyst de faktiske omstændigheder ved og årsagen til ulykken.

Søforhør derimod er af offentligretlig karakter. Det afholdes i tilfælde, hvor den hændelse, der har givet anledning til søforklaringen, er af alvorligere karakter, og foretages i det offentliges interesse, dels for at få opklaret søulykkerne og deres årsager med henblik på en forbedring af sikkerheden til søs, dels som led i en undersøgelse af, om der vil kunne gøres strafferetligt ansvar gældende mod nogen i anledning af ulykkerne, jfr. søretsloven af 12. april 1892 §§ 9 ff. I overensstemmelse med det på tidspunktet for lovens vedtagelse gældende inkvisitoriske princip foretages denne undersøgelse af retten ex officio.

Bestemmelserne om, hvornår søforklaring skal og kan afgives, findes i søloven. Herom henvises til den af det af handelsministeriet nedsatte udvalg til revision af søloven afgivne betænkning side 32 ff. De processuelle regler om søforklaring og reglerne om søforhør findes derimod væsentligst i søretsloven af 1892, tildels også i søloven.

Initiativet til afholdelse af en søforklaring udgår normalt fra vedkommende skibsfører, idet denne i visse i søloven nærmere angivne tilfælde har pligt til at rette henvendelse til retten med anmodning om afgivelse af søforklaring. Uden for de tilfælde, hvor der i henhold til søloven er pligt til afgivelse af søforklaring, begæres søforklaring undertiden afholdt af vedkommende skibsfører, rederi eller andre interesserede, undertiden af handelsministeriet. Det forekommer også, at søforklaring begæres af fører eller repræsentant for udenlandsk skib.

Begæringen om afgivelse af søforklaring fremsættes over for søretten, i København Sø- og handelsretten, jfr. sølovens § 40. Efter sølovens § 40 er der pligt til at indgive begæring om søforklaring inden udløbet af næste dag efter den ulykke, der motiverer begæringen. Er ulykken indtruffet på søen, regnes den nævnte frist fra skibets eller de skibbrudnes ankomst til en havn. Herefter er skibsføreren - eller rederiet - i vidt omfang selv herre over, til hvilken ret begæring **skal** indleveres.

Ved fremsættelsen af begæringen skal medfølge en udskrift af skibsdagbogen eller,

hvis denne er gået tabt, en skriftlig fremstilling af den stedfundne ulykke. Endvidere indleveres en fortegnelse over skibets mandskab og andre personer, der formodes at være i stand til at give oplysning i sagen. Endelig skal så vidt muligt afleveres en fortegnelse over de i sagen interesserede eller deres repræsentanter. Bestemmelserne herom, der findes i sølovens § 40, påhviler det retten at påse overholdt, jfr. søretslovens § 8, stk. 2.

Efter begæringens modtagelse berammer retten snarest et retsmøde, til hvilket alle i søforklaringen interesserede tilsiges. Skibsføreren medbringer selv de personer, der må antages at kunne afgive oplysninger om det passerede, jfr. søretslovens § 8, stk. 2.

Under sagen afgiver skibsføreren og andre, som er i besiddelse af oplysninger om det passerede, forklaring. De pågældende afhøres som vidner, jfr. § 8, stk. 3, skibsføreren først.

Efter § 8, stk. 1, bør der under en søforklaring så vidt muligt tilvejebringes oplysning om alle de kendsgerninger, som er af betydning for de ved den pågældende begivenhed berørte private interesser. Findes forklaringerne ufuldstændige, utydelige eller ubestemte, bør retten såvel af egen drift som efter foranledning af de i sagen interesserede søge ved yderligere spørgsmål at søge sagen opklaret, jfr. § 8, stk. 4. Retten kan eventuelt opfordre til at foranstalte syn og skøn.

Er skibet forulykket, eller er der sket visse andre i loven nærmere opregnede ulykker, påhviler det retten i forbindelse med søforklaringen at lade afholde søforhør med henblik på at søge årsagerne til ulykken nærmere belyst, jfr. søretslovens § 9, stk. 1. Hvis søforklaring er afgivet i udlandet, påhviler det skibsføreren, når han ankommer til dansk havn, at melde sig til søforhør, jfr. § 9, stk. 3. Endvidere findes nogle regler om rederes pligt til i visse tilfælde at begære søforhør afholdt.

Søforhørsinstituttet er opretholdt ved retsplejelovens § 1018 og må som de øvrige i § 1018 nævnte forhør ved undersøgelsesret angående ildebrande, undvigelse af fanger, ulykkestilfælde og andre forhold betragtes som reminiscenser fra den før retsplejeloven gældende procesordning, hvor stedets dommer indtager en ganske anden stilling inden for strafferetsplejen end efter det nu gældende retsplejesystem (det inkvisitoriske princip contra det: nugældende anklageprincip).

I praksis er det ofte vanskeligt at skelne mellem de to former for undersøgelse, navnlig da betingelserne for afholdelse af søforklaring og for afholdelse af søforhør tildels falder sammen. Undertiden benævnes søforklaringer søforhør og omvendt. Indledes der med søforklaring, består det efterfølgende søforhør ofte blot i en konstatering til retsbogen af, at der ikke under søforhøret er fremkommet yderligere.

Udskrift af søforklaringer og søforhør indsendes til handelsministeriet.

Efter søretslovens § 10 påhviler det retten at tage et særligt initiativ med henblik på i de tilfælde, hvor omstændighederne tyder på, at der foreligger strafbart forhold, at sikre beviset og den eller de skyldiges tilstedeblivelse. Bestemmelsen herom kan vanskeligt indpasses i det nuværende retsplejesystem, men er ikke formelt ophævet.

Udskrifter af søforhør indsendes endvidere til anklagemyndigheden, der på dette grundlag kan tage initiativ til strafferetlig efterforskning, eventuelt efter samråd med handelsministeriet, men iøvrigt kan politiet selvfølgelig foretage sædvanlig efterforskning, hvor det skønnes formålstjenligt, uafhængigt af søforklaringen og søforhøret.

E. Reglerne om påtale i sø- og handelsretlige straffesager.

Anklagemyndighedens stilling i sø- og handelsretlige straffesager og reglerne om påtale i disse er principielt ikke anderledes end i andre straffesager. Som det imidlertid er tilfældet på en del områder inden for særlovgivningen, hvor der er givet den administrative myndighed, hvorunder vedkommende lovgivning sorterer, visse beføjelser med hensyn til tiltalespørgsmål, er der med hensyn til de søretlige straffesager givet handelsministeriet beføjelser til i et vist omfang at bestemme over tiltale eller ikke-tiltale angående overtrædelser af søretlige bestemmelser.

Der findes 3 forskellige »typer« regler på dette felt:

I visse sager kan tiltale kun rejses efter

handelsministeriets bestemmelse, jfr. for eksempel lov nr. 118 af 28. marts 1951 om skibsfartens betryggelse § 7, hvor det hedder, at handelsministeriet *bestemmer, om påtale skal finde sted.*

I visse tilfælde kan *tiltale ikke rejses, inden erklæring fra handelsministeriet* er indhentet, jfr. f. eks. sølovens § 293 (angående overtrædelse af § 289).

I sager angående overtrædelse af sølovens § 289 kan - såfremt der foreligger tab af menneskeliv eller betydelig skade - *tiltale ikke undlades, forinden handelsministeriets erklæring foreligger,* jfr. sølovens § 293.

IV.
KRITIKKEN AF DE GÆLDENDE REGLER

I 1954 rettedes der i folketinget et spørgsmål til justitsministeren om, hvorvidt ministeren var villig til at overveje muligheden af en ændring i retsplejeloven gående ud på, at straffesager, der efter lovens § 18, stk. 2, behandles under medvirken af søkyndige meddommere, også under appel behandles under tilsvarende søkyndig medvirken (Folketingets forhandlinger 1953/54 sp. 4468).

I motiveringen for spørgsmålet henviste vedkommende folketingsmedlem til en nylig afsluttet straffesag (Heimdalsagen), under hvilken der var rejst tiltale mod 3 maskinmestre for overtrædelse af sømandsloven. Sagen havde været behandlet ved den lokale søret, hvor de tiltalte blev frifundet - dog med dissens - men anklagemyndigheden ankede til landsretten, hvor sagen i overensstemmelse med de gældende regler behandledes af 3 juridiske dommere. Landsretten dømte 2 af de tiltalte, medens den 3. blev frifundet.

Ministeren svarede, at spørgsmålet om en ændring i retsplejelovens bestemmelser på det nævnte område allerede var optaget til overvejelse i justitsministeriet. Han var enig i, at det ofte ville være af væsentlig betydning, at de juridiske dommere ved bedømmelse af disse sager får bistand fra søkyndig side. Det var imidlertid et spørgsmål, om denne bistand bedst kan opnås ved at lade sagkyndige medvirke ved sagens afgørelse, eller om det må foretrækkes, at den særlige sagkundskab fremføres i selve retssalen, således at sagens parter, tiltalte og anklagemyndigheden, får lejlighed til at søge de sagkyndiges udtalelser uddybet og eventuelt imødegå disse.

Til brug ved overvejelserne om en ændring af retsplejeloven, således at der også under ankebehandling af søretlige straffesager medvirkede søkyndige dommere, indhentede justitsministeriet erklæringer fra anklagemyndigheden, landsretspræsidenterne og handelsministeriet. Sidstnævnte indhentede udtalelser fra de søfarendes organisationer.

Justitsministeriets afgørelse af spørgsmålet er **stillet i** bero på nærværende udvalgs arbejde.

I de afgivne erklæringer berørtes ikke blot det rejste spørgsmål om behandlingen af søretlige straffesager i landsretterne. Anklagemyndigheden (rigsadvokaten efter indhentede udtalelser fra 2 statsadvokater), der ikke kunne tiltræde: tanken om at indføre søkyndige under behandlingen af søretlige straffesager i landsretterne, kom under argumentationen til støtte for dette standpunkt ind på en kritik af søretterne uden for København, hvorved der blev lagt op til en mere principiel diskussion af disses virksomhed og opgaver. De fremførte synspunkter kan derfor forsåvidt tages som udtryk for, hvorledes de myndigheder og organisationer, der har berøring med søretterne, ser på disses arbejde; men man bør ved vurderingen af udtalelserne have in mente, at erklæringerne er afgivet **til** brug ved justitsministeriets afgørelse af det fornævnte ret afgrænsede spørgsmål.

I de afgivne erklæringer kom følgende hovedsynspunkter frem :

Fra *anklagemyndighedens* side anførtes :

1. I overensstemmelse med almen menneskelig indstilling synes søkyndige oftest at være velvilligt stemt: over for søfolk, der er tiltalt for overtrædelse af sølovgivningen. Hvis de pågældende sager, som det hyppigt er tilfældet, indeholder en modsætning mellem forskellige kategorier af søfolk, er de søkyndige på forhånd tilbøjelige til at tage stilling for den part, de har mest tilknytning **til.** Den sagkundskab, der tilføres retten, opvejes i

virkeligheden ved den svækkelse af uvildigheden, som deltagelse af standsrepræsentanter og organisationsfæller medfører, når det ikke som i Sø- og handelsretten i København drejer sig om særligt kvalificerede meddommere, der ved regelmæssig deltagelse i domsvirksomhed har en vis fast tilknytning og et indstillingsmæssigt tilhørsforhold til retten. Den nuværende ordning med hensyn til søkyndiges medvirken i behandlingen af søretlige straffesager ved underret uden for København bør derfor søges ophævet, og der bør ikke indføres søkyndige i ankeinstansen. Den nødvendige sagkundskab må tilføres retten ved erklæringer og forklaringer.

2. De søkyndiges faglige kvalifikationer er næppe altid tilstrækkelige.

3. Søforhørene bør ophæves, og efterforskningen af søulykker i stedet foretages af politiet, eventuelt med bistand af særlige sagkyndige.

4. Regelen i lov nr. 118 af 28. marts 1957 om forholdsregler til skibsfartens betryggelse § 7, hvorefter handelsministeren træffer bestemmelse om, hvorvidt tiltale efter loven skal finde sted, bør ophæves, idet bestemmelse om tiltalerejsning må træffes af anklagemyndigheden.

Landsrets præsidenterne fremførte ikke nogen kritik mod de gældende regler. Præsidenten for Vestre landsret anbefalede indforelse af søkyndige i landsretterne under behandlingen af straffesager. Præsidenten for Østre landsret udtalte derimod, at landsretten ikke havde erfaringer, der kunne begrunde en sådan ordning, men hvis denne blev gennemført, måtte der lægges vægt på, at de søkyndige får lejlighed til en mangeårig og hyppigst mulig deltagelse i rettens arbejde. Det henstilledes samtidig til overvejelse at indføre en ordning, hvorefter samme kreds af sagkyndige beskikkedes for Sø- og handelsretten i København og landsretterne. Endvidere fremsattes forslag om, at de sagkyndige ved søretterne uden for København skulle udpeges for større landområder end nu.

Ejheller *de søfarendes organisationer* udtalte nogen egentlig kritik af, hvorledes den gældende ordning virkede. Søkyndige i anken anbefaledes af organisationerne med en enkelt undtagelse. I et par udtalelser pegedes der på muligheden af at gøre Sø- og handelsretten til ankeinstans i forhold til søretterne uden for København. Flere udtalelser fremhævede betydningen af, at de søkyndige er i besiddelse af den bedst mulige sagkundskab, og den tanke blev fremsat, at der udpegedes en fast stab af sagkyndige med hele landet som arbejdsområde. Endelig kan det nævnes, at Danmarks Skibsførerforening foreslog, at denne forening erstattede Københavns Skipperforening i den valgforsamling, der udpegede søkyndige ved Sø- og handelsretten, et forslag som foreningen allerede i 1954 havde fremsat over for justitsministeriet.

H andelsministeriet fremhævede, at »de søforhør og søforklaringer, der optages ved søretterne rundt om i landet, sjældent afgiver fornødent grundlag for en sikker bedømmelse af sagerne, og handelsministeriet må hyppigt foranledige supplerende forhør eller forklaringer, ofte for at få konkret formulerede spørgsmål besvaret«. Dette skyldtes efter handelsministeriets opfattelse vel tildels manglende rutine i afhøringsteknik hos de sagkyndige, men i vidt omfang også at disse ikke altid har den fornødne sagkundskab. Der burde efter ministeriets opfattelse gennemføres regler, der sikrer, at virkelig kvalificeret sagkundskab tiltræder retterne. I så henseende henviste ministeriet til forslaget om udpegelse af en fast stab af sagkyndige for hele landet, men ministeriet mente snarere, at de sagkyndige burde udpeges for visse større områder af landet.

I de omhandlede erklæringer er der ikke fremsat nogen kritik af Sø- og handelsretten i København, og kritikken af søretterne uden for København har ikke været rettet mod søretternes behandling af borgerlige sager.

I forbindelse med det foran anførte om Skibsførerforeningens ønske om ændring af sammensætningen af den valgforsamling, der udpeger medlemmerne til Sø- og handelsretten i København, kan det anføres, at Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger under udvalgets arbejde har fremsat ønske om at blive repræsenteret i den nævnte valgforsamling.

V.
UDVALGETS HOVEDSYNSPUNKTER

1. Bør søretlige sager fortsat behandles under medvirken af søkyndige dommere?

To af udvalgets medlemmer, Christiansen og Lindegaard, har fremført følgende synspunkter:

Søretterne repræsenterer en afvigelse fra den sædvanlige retsplejeordning, hvorefter de ordinære domstole afgør alle arter af retssager uden deltagelse af sagkyndige dommere. Krigsretterne, der havde været besat med militære dommere, afskaffedes 1919 for at undgå dette brud på retsplejens enhed. Senere forslag om oprettelse af sagkyndige retter er – bortset fra lov 192/58 om ændringer i forsorgsloven, efter hvis § 152 A (nu § 58 i lov 193/64 om børne- og ungdomsforsorg) landsretten i fjernelsessager m. v. skal tiltrædes af sagkyndige dommere – blevet afvist under henvisning til betydningen af dette princip. (Meddommerne i boligsager kan lige så lidt som meddommerne i den faste voldgiftsret betragtes som fagkyndige dommere).

Når der nu er rejst spørgsmål om en omorganisation af søretterne, er det nødvendigt at tage stilling til, om denne særordning indenfor retsplejen bør opretholdes.

I en udtalelse af 18. november 1924 om oprettelse af en teknisk domstol tog retsplejeudvalget meget bestemt afstand fra tanken herom. I denne udtalelse, der er gengivet side 39 ff. i *Troels Jørgensen:* »Retsplejeudvalget gennem 25 år«, siges det blandt andet:

»Den grundbetragtning, som danner basis for dette krav (om medvirken af sagkyndige), hviler på en miskendelse af dommerstillingen og dommerevnen og på en sammenblanding af 2 forskellige ting: sagkyndiges betydning som oplysningsmoment for en domsafgørelse og sagkyndiges betydning som fældende en dom.

Med hensyn til det første punkt må det meget stærkt pointeres, at dommerhvervet kræver en sagkundskab ligesåvel som ethvert andet hverv. Den til dette hverv opdragne, gennem årelangt dommerarbejde trænede kan lige så lidt erstattes af en til dette hverv ganske uvant og aldeles utrænet, som en sagkyndig indenfor en anden gren, teknisk eller lignende, kan erstattes af en ukyndig ikketekniker.

Den værdi, som de læge dommere i den eksisterende Sø- og handelsret i København utvivlsomt og i høj grad har for denne ret, er i virkeligheden også et bevis herfor. Thi det er den faste stab, der gennem træning i flere år opdrages til dommerhvervet, som gør disse sagkyndige til virkelige dommere . . .

Værdien af tilfældige sagkyndige i enkelte sager qua dommere kan derfor ikke sættes højt og er ikke til at anbefale.

Betydningen af sagkyndige er imidlertid stor — blot ikke som dommere. Den består i deres betydning for sagens oplysning, ikke for dens pådømmelse. Den sagkyndiges oplysninger bør medvirke til at danne basis for dommen, og derfor er hans rette stilling den, at han fungerer som skønsmand, ikke alene på foranledning af parterne, men også på foranledning af domstolen«.

Til disse betragtninger kan disse medlemmer slutte sig. Hertil kommer, særlig for så vidt angår straffesager, at det kan befrygtes, at de sagkyndige – i overensstemmelse med almen menneskelig indstilling — ikke er upåvirkede af, at det er standsfæller, hvis fejl eller forsømmelser de skal bedømme. Man kan derfor ikke se bort fra, at der kan danne sig den forestilling, at de søkyndige i stedet for at tilføre retten en særlig sagkundskab i virkeligheden belaster den med manglende uvildighed. Det lader sig næppe heller benægte, at ønskerne om, at der i behandlingen al søsager deltager repræsentan-

ter for den organisation, hvortil parten hører, ikke blot er motiveret i hensynet til den faglige indsigt, som derved tilføres retten, men også udspringer af en interesse i, at pådømmelse sker under medvirken af standsfæller. Dette er klart baggrunden for bestemmelserne i retsplejelovens § 9, stk. 3-5, om mandskabs- og funktionærdommere - se ovenfor s. 9 - som af flertallet foreslås gennemført også ved søretterne udenfor København.

Uanset at der består en tradition for, at søsager behandles under medvirken af søkyndige dommere, synes dette ikke at være en tilstrækkelig begrundelse for søretternes fortsatte eksistens, en særordning, som ikke kan motiveres stærkere for sager, der vedrører søfartens forhold end for sager, der vedrører en hvilken som helst anden branches forhold, og det vil blive vanskeligere, dersom søretterne bliver konfirmeret ved ny lovgivning, at afvise andre gruppers krav om en lignende særordning, jfr. herved *Troels G. Jørgensen,* Juristen 1943 p. 1 ff.

Mindretallet foreslår under henvisning hertil, at bestemmelserne om søretterne udenfor København ophæves for så vidt angår pådømmelsen af straffesager, medens man ikke finder tilstrækkelig anledning til at indtage et særstandpunkt med hensyn til pådømmelsen af civile søsager, der som det fremgår af bilag 3 kun i meget få tilfælde pådømmes af søretterne udenfor København.

Da de foran anførte betragtninger ikke har gyldighed for så vidt angår Sø- og handelsrettens dommere, omfatter mindretallets forslag ikke denne domstol.

Udvalgets øvrige medlemmer har heroverfor anført følgende :

Den af udvalgets mindretal citerede udtalelse fra retsplejeudvalget, der er afgivet for ca. 40 år siden, er rettet mod oprettelsen af tekniske domstole, altså en nyskabelse af vidtrækkende, vanskeligt afgrænseligt omfang, medens der for nærværende udvalg kun er spørgsmål om opretholdelse af søretterne i deres mangeårige skikkelse, altså et sikkert afgrænset område.

Efter flertallets opfattelse må de søkyndige nu som før anses for et værdifuldt element under behandlingen af søsager. Det er af væsentlig betydning for sagernes behandling og påkendelse, at søkyndige medvirker, og for at få sagerne fuldt belyst er det af afgørende betydning, at den faglige indsigt er til stede på dommersædet. Denne ordning er da også den i de øvrige nordiske lande gældende, og de øvrige nordiske søretsudvalg foreslår ingen ændring heri.

Hvad angår mindretallets udtalelse om de sagkyndiges manglende uvildighed under behandlingen af straffesager må bemærkes, at det vel efter sagens natur sædvanligvis må unddrage sig erkendelse, om sådanne kollegiale hensyn har påvirket rettens afgørelser til fordel for de tiltalte, men der er i hvert fald ikke fra mindretallets side påvist tilfælde, i hvilke dette er sket, og der er generelt ikke grund til at tro, at de sagkyndige lader sig påvirke af sådanne hensyn, idet tværtimod erfaringen nærmest peger i retning af, at de sagkyndiges bedømmelse af kolleger eller standsfæller er præget af større strenghed end de juridiske dommeres bedømmelse.

Mindretallets forslag går ud på kun at afskaffe de søkyndige under behandlingen af straffesager. Det må imidlertid anses ønskeligt og rimeligt, at der træffes ensartede bestemmelser med hensyn til de søkyndiges stilling i straffesager, søforklaringer og borgerlige sager, i hvilken forbindelse det må påpeges, at der ikke har været fremsat nogen kritik mod behandlingen af borgerlige søsager.

Hvis man har kunnet konstatere, at de sagkyndiges indsats i sagerne er for ringe, jfr. herved den af handelsministeriet over for justitsministeriet afgivne udtalelse herom, refereret ovenfor i afsnit IV, må der rådes bod herpå ikke ved at indskrænke brugen af søretternes sagkyndige element, men ved gennem en ændring af reglerne om udpegelsen af de sagkyndige at styrke dette elements kvalitative værdi.

2. Udvalgets overvejelser og forslag om ændringer af de gældende bestemmelser.

A. Søretternes organisation.

a. *Søretterne uden for København.*

Under hensyn til den rejste kritik mod søretternes arbejde og ud fra den betragtning, at tilstedeværelsen af virkelig kvalificeret

sagkundskab i søretterne er en nødvendig og afgørende forudsætning for, at disse kan indfri de krav, der stilles dem, har udvalget overvejet, hvorledes man sikrer, at den bedst mulige sagkundskab tilføres disse retter.

Man kunne tænke sig, at der blev udpeget en fast stab af sagkyndige med hele landet som arbejdsområde, således at disse tiltrådte de lokale retter under behandlingen af søsager. Derved ville opnås, at de enkelte medlemmer fik den fornødne rutine, ligesom der var større mulighed for at finde frem til de virkelig sagkyndige.

Efter udvalgets opfattelse vil en sådan ordning ikke kunne gennemføres, idet søforklaringer ofte må afholdes med meget kort varsel, hvortil kommer, at de søkyndige, der må forudsættes beskikket i et ret lille antal, kan være optaget i søretter andetsteds.

Udvalget vil heller ikke kunne gå ind for oprettelsen af særlige søretter omfattende større dele af landet, idet en sådan ordning foruden at medføre praktiske vanskeligheder særlig ved afgivelse af søforklaringer vil være et brud på den eksisterende retskredsinddeling og betyde en begrænsning i den enkelte underretsdommers kompetence, som principielt må antages for uheldig.

Derimod vil udvalget foreslå, *at* de søkyndiges virksomhedsområde udvides til at omfatte samtlige søretter inden for vedkommende landsretskreds, og *at* der tilvejebringes hjemmel for, at en søret i særlige tilfælde kan tilkalde sagkyndige fra den anden landsretskreds.

Ved således at fastlægge større områder for de sagkyndiges virke forøger man mulighederne for i den enkelte sag at finde frem til virkeligt kvalificerede og af de lokale forhold helt uafhængige sagkyndige, og ved at der tilvejebringes hjemmel for, at en søret kan tilkalde en sagkyndig fra anden lanclsretskreds, vil der være større mulighed for i specielle tilfælde, hvor en sagkundskab af særlig art er ønskelig, at tilvejebringe denne sagkundskab.

Disse forslag i forbindelse med forslag om en mere hensigtsmæssig fremgangsmåde ved udpegelsen af de sagkyndige, bl. a. ved faglige organisationers medvirken, skulle, hvis de gennemføres, kunne bidrage til en højnelse af kvaliteten af søretternes arbejde.

Såfremt de søkyndiges virksomhedsområde udvides som foreslået foran, kan beskikkelserne fremtidig ikke foretages af amtmændene, som iøvrigt under den gældende retsplejeordning kun i meget begrænset omfang har retsplejernæssige funktioner. Udvalget foreslår, at udpegelsen af de sagkyndige som et led i retternes almindelige organisation henlægges til landsretternes præsidenter på lignende måde som tilfældet for eksempel er med hensyn til beskikkelse af lægdommere i boligretterne.

Med hensyn til fremgangsmåden ved udpegelsen af de sagkyndige skal udvalget anføre følgende:

Efter de nugældende bestemmelser foretages beskikkelse af søkyndige af vedkommende amtmand efter indhentede erklæringer fra amtsråd og kommunalbestyrelser. Udvalget har fra amterne indhentet oplysning om, hvilke sagkyndige der for en bestemt periode var udpeget som sagkyndige. De modtagne oplysninger består i en fortegnelse over, hvem der i de respektive amter er udpeget som søkyndige medlemmer, med angivelse af navn, stilling og fødselsdata samt som oftest oplysning om, hvornår de første gang er udpeget som søkyndige. Derimod er der ikke tilvejebragt oplysning om, hvilke kvalifikationer med hensyn til eksamen og uddannelse de enkelte sagkyndige er i besiddelse af; men flere stillingsbetegnelser tyder ikke på forhånd på, at de pågældende er i besiddelse af indgående og tidssvarende praktisk kendskab til søforhold. Som eksempler på stillingsbetegnelser, der antyder, at indehaveren næppe er i besiddelse af den fornødne nautiske eller skibsmaskinmæssige indsigt, kan nævnes: amtsvandinspektør, bankdirektør, elværksbestyrer, fabrikant, gas- og vandmester, gasværksbestyrer, grosserer, købmand, landsretssagfører, skibsmægler, sparekassebogholder, skoleinspektør, tømmerhandler, tømrermester.

Den hidtil anvendte fremgangsmåde er efter udvalgets opfattelse ikke hensigtsmæssig og ikke egnet til at sikre, at den bedst mulige sagkundskab er repræsenteret blandt de søkyndige. Den, der foretager beskikkelserne, må have fornøden vejledning om, hvilke sagkyndige der er egnede og i besiddelse af de nødvendige kvalifikationer, og efter udvalgets opfattelse kan denne vejledning bedst gives af vedkommende faglige organi-

sationer, der vil have kendskab til de personer, der kan komme i betragtning som sagkyndige.

Udvalget foreslår, at der inden beskikkelsen indhentes indstillinger fra de faglige hovedorganisationer. En indstillingsret for de faglige hovedorganisationer har for Sø- og handelsretten været gældende siden 1861 gennem den i loven af 19. februar 1861 nævnte valgforsamling, og denne ordning har altid fungeret gnidningsløst og tilfredsstillende, idet der forud for valget har fundet forhandling sted med retspræsidenten, hvilket også bør ske i fremtiden forsåvidt angår indstillingerne. Også med hensyn til de i landsretterne beskikkede sagkyndige gælder det, at der forud for beskikkelsen indhentes erklæringer fra faglige organisationer, og at erklæringerne følges, således at de reelt virker som indstillinger. Det følger af indstillingsretten, at indstillinger kun kan tilsidesættes af saglige grunde, hvilket i det foreliggende tilfælde vil sige ud fra hensynet til retsplejens betryggende udøvelse, og udvalget finder det naturligt, at indstillingsretten lovfæstes, dels som en fastslåen af, hvad der allerede nu tildels er gældende ret, dels som en fremhæven af organisationernes betydning for løsningen af denne opgave, hvilket vil øge deres interesse i og indskærpe deres ansvar for denne indsats i retsplejens tjeneste. Det fremhæves herved, at hovedorganisationernes villighed til at udpege sagkyndige og det rette valg af kvalificerede sagkyndige er det bærende fundament for hele ordningen, idet udpegningen af sagkyndige kun kan løses fyldestgørende gennem hovedorganisationerne. Indstillingsretten vil efter udvalgets opfattelse give en naturlig afgrænsning mellem organisationernes og præsidenternes opgave. Præsidenten vil have den vigtige opgave at afgøre, om indstillingen er forsvarlig under hensyn til retsplejens betryggende udøvelse, og en videre beføjelse for præsidenten vil savne reelt grundlag. Han vil endvidere have afgørelsen af fordelingen af de enkelte faggruppers repræsentation i retten, og han vil i begrænset omfang kunne beskikke medlemmer uden for faggruppernes kreds, hvorved bl. a. den nuværende beskikkelse af enkelte søofficerer i Sø- og handelsretten kan opretholdes. Præsidenten bør, når han skønner det hensigtsmæssigt, indhente erklæring fra andre organisationer end de i loven udtrykkeligt nævnte. En sådan bestemmelse findes påkrævet af hensyn til senere mulig udvikling inden for organisationslivet, men der er her, under hensyn til områdets ubestemthed, kun tale om indhentning af erklæring, ikke af indstilling.

Det foreslås yderligere, at vedkommende landsretspræsident inden beskikkelserne foretages, indhenter udtalelser fra landsretskredsens søretsdommere om de afgivne indstillinger.

b. *Sø- og handelsretten i København.*

Som det fremgår af det foran under afsnit II og III anførte, foretages udpegelsen af sagkyndige ved Sø- og handelsretten ved en særlig valgforsamling, i hvilken også Københavns Borgerrepræsentation er repræsenteret med et antal medlemmer, og valget forelægges gennem justitsministeriet Kongen til stadfæstelse.

Ordningen med en sådan særlig valgforsamling kan have haft sin berettigelse for 100 år siden, men forekommer i dag ikke tidssvarende og afviger navnlig ved det forhold, at en politisk forsamling er medvirkende ved valget, fra moderne synspunkter for domstolenes organisation. Den virker også unødigt kompliceret og synes tillige at være af temmelig formel natur, jfr. redegørelsen i bilag 6, forsåvidt som resultaterne af valget er tilvejebragt på forhånd gennem de underhåndsforhandlinger med organisationerne, der finder sted nogen tid før valget.

Hertil kommer, at denne ordning, der er baseret på den forudsætning, at Sø- og handelsrettens område er Københavns kommune, ikke lader sig opretholde, såfremt Sø- og handelsrettens kompetence udvides som foreslået af udvalget, jfr. nedenfor under C.

Der er derfor i udvalget enighed om, at Borgerrepræsentationens medvirken ved valget må ophøre, og at der i det hele bør ske den forenkling, at den særlige valgforsamling bortfalder, men at de sagkyndige organisationers indflydelse på udpegelsen af de søkyndige medlemmer i overensstemmelse med det foran under a. anførte i stedet sikres ved, at der tillægges de faglige hovedorganisationer en indstillingsret med hensyn til, hvem der bør beskikkes. I den forbindelse

skal udvalget særligt bemærke, at Danmarks Skibsførerforening må antages i højere grad end Københavns Skipperforening at have kendskab til og repræsentere sagkyndige med navigationskendskab, jfr. redegørelsen i bilag 11, og at førstnævnte derfor bør afgive indstilling angående beskikkelse af navigationskyndige medlemmer.

Selve beskikkelsen finder udvalget bør henlægges til præsidenten for Højesteret efter forudgående indstilling fra de faglige hovedorganisationer og høring af præsidenten for Sø- og handelsretten. Man har herved lagt vægt på, at denne løsning vil ligge på linie med den ordning, som foreslås med hensyn til beskikkelsen af de sagkyndige ved underretterne, jfr. side 24, og som også foreslås gennemført med hensyn til de sagkyndige ved landsretterne, jfr. nedenfor under c. Idet man forudsætter, at placeringen af de af organisationerne indstillede sagkyndige finder sted efter en fælles drøftelse mellem præsidenterne for Højesteret, Sø- og handelsretten og de to landsretter og i fornødent fald efter yderligere forhandlinger med vedkommende organisationer, vil man ved den foreslåede ordning tillige kunne opnå den mest hensigtsmæssige fordeling af de sagkyndige mellem de forskellige retter og derigennem den bedst mulige udnyttelse af den forhåndenværende sagkundskab.

Med hensyn til rettens sammensætning foreslår udvalget, at der også i de tilfælde, hvor sagen, hvis den ikke var anlagt ved Sø- og handelsretten, ville være en landsretssag, kun medvirker 2 sagkyndige, jfr. herved bilag 9 ad § 9, stk. 4. Samtidig foreslås det dog, at der — såvel i »underrets-« som »landsretssager« - kan tilkaldes 4 sagkyndige, hvis sagens karakter taler derfor. En lignende adgang til at tilkalde 4 sagkyndige foreslås for straffesager og søforklaringer, hvilket svarer til, hvad der allerede nu i et vist omfang gælder i praksis.

Som anført af præsidenten for Sø- og handelsretten i erklæringen bilag 9 ad § 9, stk. 9, er det ikke rimeligt, at sagkyndige altid tilkaldes ved afgørelsen af tvistigheder om fordringers anerkendelse i konkursboer. Det afgørende er, om fagkundskab til sø- og handelsforhold skønnes at være af betydning. Den nugældende regel i § 9, stk. 11, foreslås derfor ændret i overensstemmelse hermed.

c. *Søkyndige i landsretterne.*

I overensstemmelse med sit foran gengivne synspunkt, hvorefter tilstedeværelsen af søkyndige meddommere er et værdifuldt element i behandlingen af søsager, og ud fra den betragtning, at ankebehandlingen af en søretlig straffesag uden den medvirken af sagkyndige, som man har fundet nødvendig i underretten, forekommer både ulogisk og uhensigtsmæssig, finder *udvalgets flertal,* at der også i søretlige straffesager, der behandles ved landsretterne som ankeinstans, bør medvirke søkyndige dommere, og at der i overensstemmelse med, hvad der hidtil har været gældende i søsager ved landsretterne, bør tiltræde 2 sagkyndige. De sagkyndiges tiltræden bør være obligatorisk under domsforhandlingen, hvilket også bør gælde i de søretlige borgerlige sager, hvor forholdet nu er dette, at de søkyndige kun tiltræder elter rettens bestemmelse.

Christiansen og Lindegaard, der som anført foran foreslår de søkyndige dommere afskaffet i søretlige straffesager uden for København, kan ikke tiltræde udvalgsflertallets forslag om indførelse af søkyndige dommere under landsretternes ankebehandling af søstraffesager.

Spørgsmålet om at gøre Sø- og handelsretten til 1. instans i større søsager for hele landet og ankeinstans i mindre søsager samt i søstraffesager har været drøftet i udvalget i anledning af, at vicepræsidenten for Sø- og handelsretten har fremsat forslag om en sådan ordning og har fundet støtte herfor hos senioratet ved Sø- og handelsretten og andre af de sagkyndige dommere jfr. bilag 9. Som begrundelse for dette forslag er det blevet anført, at de egentlige søsager, navnlig når de vedrører navigation, både hvad angår vurdering af sagens genstand og bevis og forsåvidt angår retsreglerne, må anses for nogle af de vanskeligste sager retterne beskæftiger sig med. Da antallet af disse sager her i landet er ret beskedent, således at de færreste sagkyndige juridiske dommere kan opnå større erfaring i deres behandling, finder man det: særdeles vel motiveret, at de behandles ved en særlig domstol, hvor begge dommergrupper kan opnå den størst mulige erfaring. De små afstande og de moderne trafikmidler gør, at der ikke skønnes at være

nogen betænkelighed ved at udvide Sø- og handelsrettens stedlige kompetence i disse sager til hele landet. Det anføres endvidere, at da de fleste rederier og forsikringsselskaber i forvejen har værneting i København, og der desuden nu vedtages værneting ved Sø- og handelsretten i et vist omfang, vil forslagets gennemførelse for de store civile søsagers vedkommende kun medføre en ubetydelig udvidelse af sagsantallet ved Sø- og handelsretten. Værdien af forslaget skønnes navnlig at ligge i, at også de ret få, men særdeles vigtige ankesager kan få den præsumptivt bedste behandling ved Sø- og handelsretten.

Fra landsretterne er tilvejebragt oplysninger om antallet og beskaffenheden af de civile søsager og straffesager, som igennem en årrække er blevet behandlet ved disse retter. På grundlag af disse oplysninger vil et flertal af udvalgets medlemmer (samtlige medlemmer med undtagelse af *Lindegaard*) finde det utvivlsomt, at karakteren af de sager, som er behandlet ved landsretterne ikke kan begrunde den foreslåede ændring i kompetenceordningen, som iøvrigt vil være ensbetydende med et principielt brud på den almindelige ordning af domstolskompetencen efter retsplejeloven.

Lindegaard kan tilslutte sig det af vicepræsidenten for Sø- og handelsretten fremsatte forslag, hvadenten søretterne udenfor København opretholdes, eller -- som foreslået af mindretallet - afskaffes for så vidt angår straffesager. Dersom det nuværende formelle kriterium for søretsbehandling af straffesager erstattes af et materielt kriterium (se nedenfor under G 2.) ville vægten af den ene af de af flertallet fremsatte indvendinger mindskes væsentligt.

Hvad angår udpegelsen af de sagkyndige, foreslår udvalget i overensstemmelse med forslagene vedrørende søretterne uden for København og Sø- og handelsretten i København, at beskikkelse foretages af Højesterets præsident efter indhentet indstilling fra vedkommende faglige hovedorganisationer og efter høring af landsretspræsidenterne.

B. Handelsretternes organisation.

a. *Handelsretterne uden for København.*

De nugældende bestemmelser i retsplejelovens § 20, stk. 5, om beskikkelsen af de sagkyndige ved handelsretterne uden for København er i et vist omfang henvisninger til bestemmelserne om de søkyndige ved søretterne uden for København, jfr. søretslovens §§ 2 og 3. Da bestemmelserne om de søkyndige foreslås ophævet og erstattet med mere hensigtsmæssige bestemmelser, har udvalget som en naturlig konsekvens heraf foreslået tilsvarende bestemmelser for de handelskyndige, således at bestemmelserne for de to grupper af sagkyndige fortsat i princippet er ens. Forslaget går ud på, at beskikkelse af de sagkyndige fremtidig foretages af vedkommende landsretspræsident efter indstilling fra de interesserede organisationer og høring af handelsretsdommeren i vedkommende retskreds.

Udvalget har ikke taget stilling til, om der bør gennemføres ændringer i handelsretternes organisation og opgaver, hvilke spørgsmål man har fundet ligger uden for udvalgets kommissorium.

b. *Sø- og handelsretten i København.*

Der henvises til bemærkningerne foran under A.b.

c. *H and eiskyndige i landsretterne.*

Udvalget foreslår sådanne ændringer i bestemmelserne vedrørende beskikkelsen af de handelskyndige, som er naturlige konsekvenser af forslagene om ændringerne angående de søkyndige, d. v. s. at de handelskyndige foreslås beskikkede af præsidenten for Højesteret efter indstilling fra de interesserede organisationer og høring af landsretspræsidenterne.

Som anført under A. c. foreslår udvalget obligatorisk tiltræden af søkyndige i søsager. En tilsvarende regel om obligatorisk tiltræden af handelskyndige i handelssager var foreslået af udvalget i det foreløbige udkast til betænkning, men man har efter fornyet overvejelse af dette spørgsmål på grundlag af udtalelsen fra præsidenten for Vestre landsret, jfr. bilag 8, ment at burde foreslå, at den nugældende regel, hvorefter det overlades til retten at bestemme, om handelskyndige skal medvirke, i princippet bibeholdes. Udvalget vil dog understrege, at det i tilfælde, hvor landsretten som ankeinstans behandler en sag, der i 1. instans har været be-

handlet ved en handelsret, bør tillægges særlig betydning ved afgørelsen af, om handelskyndige medlemmer skal tiltræde retten, at sagen i den foregående instans er pådømt under medvirken af handelskyndige.

C. Kompetenceregler.

1. *Udvidelse af Sø- og handelsrettens område.*

Efter de nugældende bestemmelser omfatter Sø- og handelsretten kun selve Københavns kommune. Under hensyn til den udflytning af erhvervsvirksomheder - både skibsfarts- og handelsvirksomheder – der i de senere år har fundet sted til Københavns omegnskommuner og fortsat finder sted samt udvidelsen af havneområderne i Københavns omegn, mener udvalget det naturligt og for rettens fortsatte levedygtighed påkrævet, at Sø- og handelsrettens stedlige kompetence udvides til at omfatte retskredsene i Københavns omegn, idet rettens sagområde ellers ville blive for stærkt beskåret, ligesom en begrænsning af rettens virkekreds til Københavns kommune i dag savner saglig begrundelse. Der er ved en sådan grænseflytning kun tale om en fastholden af rettens rammer i overensstemmelse med udviklingen inden for forretningslivet, idet København og omegn udgør et sammenhængende hele i forretningsmæssig og trafikal henseende svarende til Københavns kommune alene ved rettens oprettelse. Denne udvidelse af Sø- og handelsrettens kompetence må selvsagt omfatte både sø- og handelsretlige sager og skiftesager.

Nogen talmæssig illustration af, hvor stort et arbejdsstof der herved vil blive overflyttet til Sø- og handelsretten fra retterne, herunder søretterne, i Københavns omegn, og fra Østre landsret, er det særdeles vanskeligt at give. De foreliggende statistiske oplysninger om antallet af retssager ved retterne uden for København og ved landsretterne, jfr. herved bilag 3 og 4 og side 15, viser kun meget lidt i så henseende. Dels er tiltræden af sø- og handelskyndige i landsretterne kun fakultativ, dels foreligger der ikke nogen statistik over handelssager ved underretterne i de omhandlede omegnsretskredse. På den anden side må der regnes med, at der som forholdene er nu, i et vist omfang vedtages behandling ved Sø- og handelsretten af borgerlige sager, som ellers skulle behandles ved Østre landsret eller underretterne uden for København, jfr. retsplejelovens § 20, stk. 3.

Udvalget foreslår Sø- og handelsrettens kompetence udvidet til tillige at omfatte følgende retskredse: Frederiksberg birk, Københavns amts nordre birk, Lyngby, Ballerup, Hvidovre, Rødovre, Glostrup og Tårnby. Det har været overvejet, om også Hørsholm retskreds burde inddrages, men udvalget har skønnet, at udflytningen af erhvervsvirksomheder til denne retskreds ikke har været af et sådant omfang, at det er rimeligt at udvide Sø- og handelsrettens kompetence hertil.

2. *Sø- og handelsretternes saglige kompetence.*

Hvorvidt en straffesag skal behandles ved søret beror som anført foran side 12 på, om vedkommende lov foreskriver søretsbehandling. Behandling ved søret er foreskrevet bl. a. i § 13 i lov nr. 76 af 31. marts 1937 om forhyring og mønstring af skibsmandskab, § 294 i sølovsbekendtgørelse nr. 319 af 1. december 1937 som ændret ved lov nr. 230 af 7. juni 1952, § 42 i lov nr. 117 af 28. marts 1951 om tilsyn med skibe, § 7 i lov nr. 118 af 28. marts 1951 om skibsfartens betryggelse, § 80 i sømandslov nr. 229 af 7. juni 1952 og § 44, stk. 3, i lov nr. 208 af 7. juni 1958 om skibes bemanding. Efter disse bestemmelser skal alle sager om overtrædelse af den pågældende lov behandles ved søret. Dette medfører, at en række sager må behandles ved søret, uanset at medvirken af søkyndige dommere er af mindre betydning. På den anden side kan der i visse sager være behov for søretsbehandling, hvor der ikke nu er hjemmel til behandling ved søret. Det har været overvejet at foreslå det gældende formelle kriterium erstattet af et materielt kriterium, hvorefter en straffesag behandles ved søret, når sagen er af en sådan beskaffenhed, at fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning. Udvalget har dog ikke fundet tilstrækkelig anledning til en sådan indskrænkning i de gældende regler om behandling ved søret, men foreslår, at det gældende formelle kriterium opretholdes ved siden af et materielt kriterium som anført, jfr. forslaget til retsplejelovens § 9, stk. 3, punkt 2 (Sø- og handelsretten i Køben-

havn) og § 18, stk. 2, punkt 2 (Søretterne udenfor København). Dette forslag indebærer, at bl. a. visse straffesager angående fiskerilovgivningen fremtidig behandles som søretssager, medens der ikke nu er hjemmel hertil.

Spørgsmålet om, hvorvidt der bør indføres et tilsvarende materielt kriterium vedrørende handelsretlige straffesager, mener udvalget falder uden for dets kommissorium.

3. *Værneting og forening af straffesager.*

Da det findes praktisk, at den søret, ved hvilken søforklaring er afgivet, så vidt muligt også behandler en i sagen senere rejst straffesag, hvilket de nugældende værnetingsregler ikke altid tillader, foreslår udvalget en særlig værnetingsbestemmelse herom indsat i retsplejelovens § 699 a.

Udvalget foreslår endvidere, at bestemmelsen i retsplejelovens § 705, punkt 2, hvorefter straffesager, der skal behandles ved Sø- og handelsretten eller ved søret, kun kan forenes med andre sager af samme art, ændres, idet der i praksis undertiden er trang til at behandle sådanne straffesager sammen med andre mod den tiltalte verserende sager af anden art. Efter udvalgets forslag kan sådan forening af straffesager finde sted, når retten i det enkelte tilfælde måtte finde det hensigtsmæssigt. I de tilfælde, hvor forening af sådanne straffesager med andre underretssager finder sted, bør alle sager behandles ved søret henholdsvis Sø- og handelsretten. En hertil sigtende bestemmelse foreslås indsat i retsplejelovens § 690 som nyt punkt 2. Denne bestemmelse får betydning ikke blot ved forening af almindelige straffesager og søretlige straffesager, men også ved forening af almindelige straffesager og handelsretlige straffesager ved Sø- og handelsretten.

Den særlige værnetingsregel i Sø- og handelsretsloven af 1861 § 20, nr. 2 (opretholdt ved retsplejelovens § 238), hvorefter »En handlende, der har etablissement i København, kan søges for Sø- og handelsretten sammesteds i anledning af retshandler, som står i forbindelse med den handelsnæring, han driver der, om end han har bopæl uden for København«, bør efter udvalgets opfattelse indsættes i retsplejeloven. Reglen synes vel anvendelig ikke blot på handlende, men også på andre næringsdrivende, og ikke alene i København, men også udenfor, hvorfor udvalget vil henlede opmærksomheden på, at der muligvis bør udformes en generel bestemmelse, indføjet i retsplejelovens § 238 som nyt stk. 1, om, at sager mod næringsdrivende i anledning af retshandler, der står i forbindelse med deres næring, kan anlægges ved retten i den kreds, hvor deres forretningssted er beliggende. Da dette spørgsmål falder uden for udvalgets kommissorium, fremsættes dog ikke noget egentligt forslag herom.

Der har i udvalget været rejst spørgsmål om, hvorvidt arrestforretninger vedrørende skib, fragt og ladning burde henlægges til søretterne, således at forretningerne blev foretaget under medvirken af søkyndige meddommere.

For en bekræftende besvarelse af dette spørgsmål taler, at der i disse sager ofte står meget store interesser på spil, og at det kan være hensigtsmæssigt, at fogeden ved afgørelsen af, om en begæret arrest skal fremmes og i bekræftende fald mod sikkerhedsstillelse af en vis størrelse, får sagkyndig bistand til bedømmelse af, hvilke konsekvenser fogedrettens afgørelse får for parterne, ikke mindst i de hyppige tilfælde, hvor arrest er det eneste tilgængelige retsmiddel, som haves overfor en udenlandsk transportør.

På den anden side er disse sager ofte af hastende karakter, og det vil kunne være vanskeligt med det krævede korte varsel at nå at indkalde de søkyndige.

Udvalget er efter at have indhentet erklæringer om spørgsmålet fra retspræsidenterne, jfr. bilag 7-10, af den opfattelse, at en regel som den nævnte ikke bør indføres.

Den særlige værnetingsregel i søretsloven af 1892 § 10, stk. 2, pkt. 2, jfr. foran side 12, foreslås ikke gentaget. Bestemmelsen, der muligvis allerede kan betragtes som bortfaldet ved retsplejeloven, foreslås ophævet formelt sammen med søretslovens øvrige bestemmelser.

D. Anklagemyndighedens stilling.

Anklagemyndighedens repræsentant i udvalget har gjort gældende, at det må anses principielt betænkeligt, at det i en særlov bestemmes, at en forvaltningsmyndighed træffer

afgørelse af, om tiltale skal rejses i anledning af overtrædelse af den pågældende lov. Bestemmelsen i § 7 i lov nr. 118 af 28. marts 1951 om forholdsregler til søfartens betryggelse, hvorefter handelsministeriet bestemmer, om tiltale skal rejses, bør derfor ophæves. Ligeledes bør bestemmelserne i forskellige sølove om, at handelsministeriets erklæring skal indhentes, inden tiltale rejses eller frafaldes, udgå af disse love. Bestemmelserne er overflødige, idet det er en selvfølge, at anklagemyndigheden til brug ved afgørelsen af tiltalespørgsmålet indhenter oplysninger og erklæringer fra de sagkyndige organer.

Udvalgets øvrige medlemmer kan tilslutte sig disse synspunkter.

Udvalget har ikke ment det nødvendigt at udarbejde noget forslag til ændring i de omhandlede straffebestemmelser.

E. Søforklaringer.

Som det fremgår af den af det handelsministerielle udvalg afgivne betænkning angående søforklaringer foreslås søforklaringsinstituttet opretholdt.

Spørgsmålet har for nærværende udvalg derefter været, om søforklaringerne fortsat bør afgives over for søretterne, eller en anden fremgangsmåde bør anvendes.

Udvalget mener ikke, at den kritik, der har været rettet mod søretterne angående disse retters indsats under søforklaringer (og søforhør), kan motivere en ændring af den form, hvorunder søforklaringerne foregår. Erfaringerne fra Sø- og handelsretten i København, hvis arbejde under søforklaringer ikke har givet anledning til nogen kritik, viser efter udvalgets opfattelse, at en søret, der tiltrædes af sagkyndige med de fornødne kvalifikationer, formår at yde en indsats, som fuldt ud opfylder de krav, der stilles. Idet udvalget mener, at de forslag, der af udvalget fremsættes angående udpegelsen af de sagkyndige, vil sikre, at der også ved søretterne uden for København tilvejebringes den bedst mulige sagkundskab, kan udvalget derfor gå ind for, at de processuelle regler om afgivelse af søforklaring opretholdes.

Udvalget finder anledning til at understrege, at betydningen af søforklaringerne er så vidtrækkende, at der bør anvendes størst mulig omhu med tilvejebringelse af oplysninger om de hændelser, der giver anledning til søforklaringer. Afhøringen bør være klar og præcis, og det bør påses, at det retsbogen tilførte giver et adækvat billede af, hvad der forklares. Det kan derfor være forbundet med nogen betænkelighed, når det — således som det ikke sjældent forekommer nu -- overlades yngre, ikke-rutinerede dommerfuldmægtige at beklæde retten under søforklaringer. Udvalget har ikke villet stille forslag om, at retten i disse sager kun kan beklædes af den faste dommer eller af en fuldmægtig i henhold til særlig konstitution, men man vil dog pege på betydningen af, at retten beklædes af en jurist med fornøden erfaring.

Bestemmelserne om søforklaring foreslås flyttet; fra søretsloven og indsat i retsplejeloven i et nyt kapitel 19 a. Ud over en ændret og mere tidssvarende formulering af reglerne foreslås kun enkelte ændringer i forhold til det nugældende, således nogle bestemmelser om politiets stilling i forbindelse med søforklaringer, hvilket står i forbindelse med, at søforhørene foreslås afskaffet, jfr. nedenfor under F. Endvidere foreslås en udtrykkelig bestemmelse om, at retsplejelovens vidneregler finder anvendelse på de personer, der afgiver eller bør afgive søforklaring.

F. Søforhør.

Som anført foran under III D afholdes søforhørene dels for at klarlægge søulykkerne og deres årsager med henblik på forbedring af sikkerheden til søs, dels for at undersøge, om der kan gøres strafferetligt ansvar gældende mod nogen i anledning af ulykkerne. Den form, hvorunder søforhør finder sted, er imidlertid navnlig ved den inkvisitoriske virksomhed, som pålægges dommeren, ikke i overensstemmelse med moderne retsplejemæssige synspunkter. Udvalget finder, at det er en principielt uheldig løsning, at der, således som loven forudsætter, gennem afhøringer og eventuelt fremskaffelse af andet bevismateriale, fra dommerens side øves en aktiv indsats under forhøret for at finde frem til, om der foreligger grundlag for strafferetlig forfølgning; det vil undertiden kunne være vanskeligt for dommeren allerede på dette tidspunkt at undgå en stillingtagen til

dette spørgsmål, og der er i hvert fald risiko for, at de implicerede kan få det indtryk, at noget sådant foreligger. Man må lægge vægt på, at sørettens medlemmer har mulighed for på dette stadium af sagens behandling at indtage en helt igennem objektiv holdning og ikke tvinges til nogen indgriben i sagens gang, som er eller blot kan forekomme præjudicerende i relation til en eventuel senere strafferetlig forfølgning. Dommeren bør derfor befries for funktioner, som kan virke inkvisitoriske. Dette kan efter udvalgets opfattelse mest hensigtsmæssigt gennemføres ved en fuldstændig afskaffelse af selve søforhørsinstituttet, idet de offentligretlige interesser, som skal varetages ved disse forhør, vil kunne fyldestgøres dels gennem en almindelig politimæssig efterforskning med fornøden sagkyndig bistand, dels gennem søforklaringsinstituttet forudsat at dette udbygges således, at der åbnes adgang til en vis politimæssig medvirken ved optagelse af søforklaringen. Politimæssig efterforskning forudsættes – som hidtil - at kunne foretages uafhængig af, om søforklaring afgives, men da det er naturligt, at man drager fordel af de oplysninger, der kommer frem under en søforklaring, foreslås det, at politiet gøres bekendt med indgivne begæringer om afgivelse af søforklaring, og at der gives politiet lejlighed til at overvære søforklaringerne og adgang til at stille supplerende spørgsmål til de afhørte.

Det bemærkes, at det handelsministerielle sølovsudvalg har fremsat forslag om nedsættelse af en undersøgelseskommission i særlige tilfælde, hvor der ikke gennem søforklaring eller andre i sagens anledning foretagne undersøgelser er tilvejebragt fyldestgørende oplysninger om en ulykkes årsag, og hvor ulykkens karakter eller hensynet til betryggelsen af sikkerheden til søs begrunder det (forslaget **til** sølovens § 309).

Nærmere regler om politiets opgaver i forbindelse med søforklaringer foreslås givet administrativt. Udvalget har i bilag 12 skitseret et udkast til cirkulære herom.

G. Andre ændringsforslag.

Udvalget har under gennemgangen af de gældende søretlige procesbestemmelser overvejet, om der måtte være grundlag for andre ændringer end de foran under A-F omhandlede. Overvejelserne har for en del bestemmelsers vedkommende resulteret i forslag om mindre betydningsfulde ændringer. Herom henvises til de bemærkninger, der ledsager udvalgets lovudkast.

H. Lovforslagets systematik.

Efter udvalgets opfattelse bør de processuelle bestemmelser om behandlingen af søsager samles i retsplejeloven. Dels hører de naturligt hjemme i denne lov, dels letter det oversigten over bestemmelserne, at de ikke som nu er spredt over 3 forskellige love.

I overensstemmelse hermed foreslås bestemmelserne om behandlingen af sø- og handelsretlige sager ved landsretterne indsat i § 6 (om rettens sammensætning m. v.) og § 6a (om beskikkelsen af de sagkyndige), bestemmelserne om Sø- og handelsretten i København på tilsvarende måde indsat i § 9 og § 9 a, bestemmelserne om søretterne uden for København i § 18 og § 18a og bestemmelserne om handelsretterne uden for København i § 20 og § 20 a. Da principperne for udpegelsen af de sagkyndige i vidt omfang er ens ved de forskellige retter, består bestemmelserne vedrørende Sø- og handelsretten, søretterne uden for København og handelsretterne til dels i henvisninger til retsplejelovens § 6 a om sagkyndige ved landsretterne.

Bestemmelserne om søforklaring foreslås indsat i § 213 som nyt kapitel 19 a.

Udvalgets forslag indebærer, at sø- og handelsretsloven fra 1861 (bortset fra § 20 nr. 2) og søretsloven af 1892 vil kunne ophæves. Det bemærkes i denne forbindelse, at en del af bestemmelserne i søretsloven af 1892 er af administrativ karakter, som udvalget ikke har fundet det nødvendigt at komme ind på, således om indsendelse af udskrifter af søforhør (fremtidig: søforklaringer) til handelsministeriet og om offentliggørelse af statistik.

De søretlige bestemmelsers anvendelse på Færøerne og Grønland har udvalget ikke drøftet.

VI.
UDVALGETS LOVUDKAST

Forslag til

Lov om ændringer i lov om rettens pleje

(Sø- og handelsretter, søforklaringer m. v.)

I lov om rettens pleje, jfr. bekendtgørelse nr. 286 af 1. juli 1963, foretages følgende ændringer:

1. § 6, stk. 4-5, affattes således:

»Stk. 4. I sø- og handelssager, hvorved i denne lov forstås borgerlige sager, i hvilke fagkundskab til søforhold eller til handelsforhold skønnes at være af betydning, tiltrædes landsretten af 2 sagkyndige medlemmer, i handelssager dog kun, såfremt retten har truffet bestemmelse herom. Ved afgørelsen af, om en sag er en sø- eller handelssag, bør der tages særligt hensyn til, om parterne ønsker, at retten skal tiltrædes af sagkyndige medlemmer. De sagkyndige medlemmer deltager ikke i landsrettens forberedelse aldomsforhandlingen, medmindre de tilkaldes af retten, hvilket i regelen bør ske, såfremt: retshandlingen består i parts- eller vidneafhøring, afhjemling af syn og skøn eller afsigelse af kendelse om et omtvistet punkt, forsåvidt sådan tilkaldelse ikke i det enkelte tilfælde frembyder vanskeligheder.

Stk. 5. I de straffesager, der i 1. instans er behandlet ved søret, jfr. § 18, stk. 2, tiltrædes landsretten under domsforhandlingen ligeledes af 2 sagkyndige medlemmer«.[1])

2. § 6, stk. 6-11, ophæves.

3. Efter § 6 indsættes:

»§ 6 a. De i § 6, stk. 4 og 5, omhandlede sagkyndige medlemmer beskikkes for et tidsrum af 4 år af præsidenten for Højesteret efter forhandling med præsidenten for vedkommende landsret.

Stk. 2. Der beskikkes for hver landsretskreds et antal søkyndige og handelskyndige medlemmer. Endvidere beskikkes et antal sagkyndige, valgt blandt skibsmandskab og funktionærer, til at deltage i behandlingen af borgerlige sager, der angår skibsmandskabs og funktionærers tjenesteforhold samt straffesager mod skibsmandskab. Beskikkelse af de sø- og handelskyndige medlemmer foretages efter indstillinger fra vedkommende faglige hovedorganisationer, nemlig Danmarks Rederiforening, Assurandør-Societetet, Danmarks Skibsførerforening, Maskinmestrenes Forening, Provinshandelskammeret og Industrirådet. For så vidt angår de sagkyndige, valgt blandt skibsmandskab og funktionærer, finder beskikkelse ligeledes sted efter indstillinger fra vedkommende hovedorganisationer, nemlig fra Sømændenes Forbund i Danmark, Søfyrbødernes Forbund i Danmark, Handels- og kontorfunktionærernes Forbund i Danmark og Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger. Fordelingen af de sagkyndige efter faggrupper foretages efter rettens tarv af præsidenten for Højesteret efter forhandling med præsidenten for vedkommende landsret og de nævnte hovedorganisationer. Præsidenten kan ud fra det nævnte hensyn i begrænset omfang udpege sagkyndige uden for den angivne kreds, ligesom præsidenten bør indhente erklæringer fra andre organisationer end de nævnte, hvor omstændighederne taler derfor.

[1]) Forslaget til affattelse af stk. 5 tiltrædes ikke af Christiansen og Lindegaard.

Stk. 3. De, der beskikkes, skal efter deres nuværende eller tidligere beskæftigelse være i besiddelse af indgående og tidssvarende praktisk kendskab til vedkommende sagområde, have dansk indfødsret, være fyldt 30 år, være uberygtede og rådige over deres bo samt have fast bopæl eller forretningssted inden for vedkommende landsretskreds. Bortfalder nogen af de nævnte betingelser, tilbagekaldes beskikkelsen. De, der indenfor det tidsrum, for hvilket beskikkelsen gælder, fylder 70 år, afgår ved udgangen af den måned, i hvilken de fylder 70 år.

Stk. 4. Ingen, som opfylder de foreskrevne betingelser, kan undslå sig for at modtage beskikkelse, medmindre han er over 65 år eller kan anføre anden rimelig fritagelsesgrund, eller han har været beskikket for mindre end 4 år siden.

Stk. 5. Forinden tiltrædelse af hvervet skal de sagkyndige afgive en erklæring, hvori de på ære og samvittighed lover at udføre hvervet med trofasthed og nidkærhed. I deres funktionstid er de fritaget for alle personlige borgerlige ombud.

Stk. 6. Bestemmelser om de sagkyndiges antal, vederlag og rejsegodtgørelse fastsættes af justitsministeriet.

Stk. 7. Udtagelsen for den enkelte sag blandt de beskikkede sagkyndige foretages af landsrettens præsident. Ved udtagelsen skal der lægges vægt på, at den særlige sagkundskab, som i det foreliggende tilfælde anses for nødvendig, er repræsenteret blandt de sagkyndige. I de sager, der er omhandlet i stk. 2, 2. pkt., skal det ene medlem høre til de der nævnte sagkyndige«.

4. § 9 affattes således:

»Under Sø- og handelsretten i København hører Københavns kommune samt de områder, der er henlagt under retskredsene Frederiksberg birk, Københavns amts nordre birk, Lyngby, Ballerup. Hvidovre, Rødovre, Glostrup og Tårnby.

Stk. 2. Retten består af en præsident, en vicepræsident og et antal sagkyndige medlemmer.

Stk. 3. Til retten henlægges foruden de sager, der i henhold til særlig lovbestemmelse indbringes for Sø- og handelsretten, følgende retssager m. v. inden for det i stk. 1 nævnte område:

1. sø- og handelssager, jfr. § 6, stk. 4, 1. og 2. pkt.,
2. straffesager, i hvilke fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning,
3. søforklaringer,
4. foretagelse af retshandlinger i sø- og handelsretlige sager til brug for andre retter,
5. syns- og skønsforretninger vedrørende sø- og handelsretlige forhold uden for tilfælde, hvor retssag er anlagt,
6. behandling af handlendes, fabrikanters og skibsrederes konkursboer.

Stk. 4. Under domsforhandling i borgerlige sager medvirker præsidenten eller vicepræsidenten samt 2 sagkyndige medlemmer. Præsidenten eller vicepræsidenten kan dog tilkalde 4 sagkyndige medlemmer, når sagens karakter taler derfor. Under forberedelse af domsforhandlingen beklædes retten af præsidenten eller vicepræsidenten alene, dog at denne altid er berettiget til at tilkalde de sagkyndige medlemmer. Dette bør i regelen ske, dersom retshandlingen består i parts- eller vidneafhøring, afhjemling af syn og skøn eller afsigelse af kendelse om et omtvistet punkt, forsåvidt sådan tilkaldelse ikke i det enkelte tilfælde frembyder vanskeligheder.

Stk. 5. I straffesager medvirker under forundersøgelse og domsforhandling præsidenten eller vicepræsidenten samt 2 sagkyndige medlemmer. Præsidenten eller vicepræsidenten kan dog tilkalde 4 sagkyndige medlemmer, når sagens karakter taler derfor. Præsidenten eller vicepræsidenten er berettiget til på egen hånd at slutte politisager på den i §§ 936 og 937 nævnte måde og til at afsige dom i det i § 934, stk. 1, nævnte tilfælde.

Stk. 6. Under optagelse af søforklaringer medvirker præsidenten eller vicepræsidenten samt 2 sagkyndige medlemmer. Præsidenten eller vicepræsidenten kan dog tilkalde 4 sagkyndige medlemmer, når sagens karakter taler derfor.

Stk. 7. Ved foretagelse af retshandlinger til brug for andre retter beklædes retten af præsidenten eller vicepræsidenten alene, dog at denne altid er berettiget til at tilkalde 2 sagkyndige medlemmer.

Stk. 8. Udmeldelse af syns- og skønsmænd

1 tilfælde, hvor retssag ikke er anlagt, foretages af præsidenten eller vicepræsidenten alene, medens der til afhjemlingen bør tilkaldes 2 sagkyndige medlemmer, forsåvidt sådan tilkaldelse ikke i det enkelte tilfælde frembyder vanskeligheder.

Stk. 9. Behandlingen af konkursboer ledes af præsidenten eller vicepræsidenten, der kan tilkalde sagkyndige medlemmer til at deltage i behandlingen, når han måtte finde anledning dertil. Ved afgørelse af tvistigheder om, hvorvidt en anmeldt fordring skal anerkendes, tilkaldes 2 sagkyndige medlemmer, såfremt en til afgørelse af tvisten anlagt sag ville have været en sø- eller handelssag, jfr. § 6, stk. 4, 1. og 2. pkt. Præsidenten eller vicepræsidenten kan dog tilkalde 4 sagkyndige medlemmer, når sagens karakter taler derfor.

Stk. 10. Forretningernes fordeling mellem præsidenten og vicepræsidenten bestemmes af præsidenten efter forhandling med vicepræsidenten«.

5. Efter § 9 indsættes:

»§ 9 a. De i § 9 omhandlede sagkyndige medlemmer beskikkes for et tidsrum af 4 år af præsidenten for Højesteret efter forhandling med præsidenten for Sø- og handelsretten. Bestemmelserne i § 6 a, stk. 2-5, finder herved tilsvarende anvendelse, dog at Grosserer-Societetets komité indstiller i stedet for Provinshandelskammeret, at beskikkelserne gælder inden for Sø- og handelsrettens område, og at de beskikkede skal have fast bopæl eller forretningssted inden for dette.

Stk. 2. Bestemmelser om de sagkyndiges antal og rejsegodtgørelse fastsættes af justitsministeriet.

Stk. 3. Udtagelse for den enkelte sag blandt de beskikkede sagkyndige foretages af præsidenten eller vicepræsidenten. Bestemmelsen i § 6 a, stk. 7, 2. pkt., finder herved tilsvarende anvendelse. I sager vedrørende skibsmandskab og funktionærer skal 1 eller 2 medlemmer høre til de sagkyndige valgt blandt skibsmandskab og funktionærer, efter som sagen behandles under medvirken af 2 eller 4 sagkyndige medlemmer.

Stk. 4. De sagkyndige medlemmer, der har medvirket i anledning af afholdelse af søforklaring eller afhjemling af syn og skøn, bør så vidt muligt udtages påny, når der senere foretages retsskridt vedrørende samme retsforhold«.

6. I § 10, stk. 2, udgår ordene: »Søforhør og«.

7. I § 14. pkt. c, udgår: »jfr. § 213«.

8. § 18, stk. 2--5, affattes således[1]) :

»Stk. 2. I følgende retssager m. v. samt i de sager, der i henhold til særlig lovbestemmelse indbringes for søret, tiltrædes underretten uden for det i § 9 omhandlede område af 2 sagkyndige medlemmer i overensstemmelse med det nedenfor anførte og benævnes søretten:

1. søsager, jfr. § 6, stk. 4, 1. og 2. pkt.
2. straffesager, i hvilke fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning,
3. søforklaringer,
4. foretagelse af retshandlinger i søretlige sager til brug for andre retter,
5. syns- og skønsforretninger vedrørende søretlige forhold uden for tilfælde, hvor retssag er anlagt.

Stk. 3. Under forberedelse af domsforhandlingen i søsager beklædes retten af dommeren alene, dog at denne altid er berettiget til at tilkalde de sagkyndige medlemmer, og dette bør i regelen ske, dersom retshandlingen består i parts- eller vidneafhøring, afhjemling af syn og skøn eller afsigelse af kendelse om et omtvistet punkt, forsåvidt sådan tilkaldelse ikke i det enkelte tilfælde frembyder vanskeligheder.

Stk. 4. I søretlige straffesager beklædes retten uden for forundersøgelse og domsforhandling ligeledes af dommeren alene. Denne er berettiget til på egen hånd at slutte politisager på den i §§ 936 og 937 nævnte måde og til at afsige dom i det i § 934, stk. 1, nævnte tilfælde.

Stk. 5. Bestemmelserne i § 9, stk. 7 og 8, om foretagelse af retshandlinger til brug for andre retter og om syn og skøn finder tilsvarende anvendelse«.

[1]) Forslaget tiltrædes ikke af Christiansen og Lindegaard for så vidt angår straffesager.

9. Efter § 18 indsættes:

» § 18 a. De i § 18 omhandlede sagkyndige medlemmer beskikkes for et tidsrum af 4 år af præsidenten for vedkommende landsret efter forhandling med landsretskredsens søretsdommere. Bestemmelserne i § 6 a, stk. 2-5, forsåvidt angår søkyndige og sagkyndige hørende til skibsmandskab, finder herved tilsvarende anvendelse, dog at der med hensyn til de søkyndige tillige afgives indstilling af Dansk Fiskeriforening og – for de områder der dækkes af Vestjysk Fiskeriforening - af denne organisation.

Stk. 2. Bestemmelser om de sagkyndiges antal, vederlag og rejsegodtgørelse fastsættes af justitsministeriet.

Stk. 3. Udtagelsen for den enkelte sag blandt de beskikkede sagkyndige foretages af dommeren. Bestemmelsen i § 6 a, stk. 7, 2. pkt., finder herved tilsvarende anvendelse. I sager vedrørende skibsmandskab skal det ene medlem høre til de sagkyndige valgt blandt skibsmandskab.

Stk. 4. Er det i særlige tilfælde påkrævet, kan dommeren med tilladelse fra landsrettens præsident udtage de sagkyndige medlemmer blandt de sagkyndige, der er beskikkede ved søretterne i den anden landsretskreds.

Stk. 5. De sagkyndige medlemmer, der har medvirket i anledning af afholdelse af søforklaring eller afhjemling af syn og skøn, bør så vidt muligt udtages pány, når der vedrørende samme retsforhold senere foretages retsskridt ved samme søret eller en søret inden for vedkommende sagkyndiges virksomhedsområde«.

10. § 20. stk. 3-5, affattes således:

»Stk. 3. Sø- og handelssager, der ellers skulle behandles uden for det i § 9, stk. 1, nævnte område, kan, når parterne er enige herom, indbringes for Sø- og handelsretten i København.

Stk. 4. Når der i retskredse uden for det i § 9, stk. 1, nævnte område fremsættes ønske herom af vedkommende dommer eller handelsforening, kan det ved kgl. anordning fastsættes, at handelssager, jfr. § 6, stk. 4, 1. og 2. pkt., fremtidig i vedkommende retskreds skal behandles og pådømmes af en handelsret bestående af dommeren og 2 sagkyndige medlemmer, dog kun i de sager, hvor en af parterne begærer det, eller dommeren træffer bestemmelse derom.

Stk. 5. Under forberedelse af domsforhandlingen beklædes retten af dommeren alene, dog at denne altid er berettiget til at tilkalde de sagkyndige medlemmer. Dette bør i regelen ske, dersom retshandlingen består i parts- eller vidneafhøring, afhjemling af syn og skøn eller afsigelse af kendelse om et omtvistet punkt, forsåvidt sådan tilkaldelse ikke i det enkelte tilfælde frembyder vanskeligheder«.

11. § 20, stk. 6, udgår.

12. Efter § 20 indsættes:

»§ 20 a. De i § 20 omhandlede sagkyndige medlemmer beskikkes for et tidsrum af 4 år af præsidenten for vedkommende landsret efter forhandling med dommeren. Bestemmelserne i § 6 a, stk. 2-5, forsåvidt angår handelskyndige og sagkyndige valgt blandt funktionærer finder herved tilsvarende anvendelse, dog at der med hensyn til de handelskyndige alene afgives indstilling af den stedlige handelsforening, at beskikkelserne gælder for underretskredsen, og at de beskikkede skal have fast bopæl eller forretningssted inden for denne.

Stk. 2. Bestemmelser om de sagkyndiges antal, vederlag og rejsegodtgørelse fastsættes af justitsministeriet.

Stk. 3. Udtagelsen for den enkelte sag blandt de beskikkede sagkyndige foretages af dommeren. Bestemmelserne i § 6 a, stk. 7. 2. pkt., finder herved tilsvarende anvendelse. I sager vedrørende funktionærer skal det ene medlem høre til de sagkyndige valgt blandt funktionærer.

Stk. 4. Er det i særlige tilfælde påkrævet, kan dommeren med tilladelse fra landsrettens præsident udtage de sagkyndige medlemmer blandt de sagkyndige, der er beskikkede for en anden handelsrets område«.

13. I § 66, stk. 1, indsættes efter ordet domsmænd: »de i §§ 6, 9, 18 og 20 omhandlede sagkyndige medlemmer«.

14. § 66, stk. 2j affattes således:

»Stk. 2. Når nævninger, domsmænd eller de i §§ 6, 9, 18 og 20 omhandlede sagkyndige medlemmer medvirker, skal rettens formand, inden behandlingen af den enkelte

sag begynder, spørge disse, om der foreligger nogen omstændighed, som er til hinder for, at de medvirker i sagen«.

15. Efter § 212 indsættes: »Kapitel 19 a. Søforklaring«.

16. § 213 affattes således:

»Søforklaring afholdes i de i søloven omhandlede tilfælde samt i de tilfælde, hvor der fremsættes begæring herom af fører eller reder for udenlandsk skib.

Stk. 2. Ved modtagelsen af en begæring om søforklaring påser retten, at det materiale, der efter søloven skal ledsage en sådan begæring, er til stede.

Stk. 3. Retten foranlediger derefter til det til søforklaringens afholdelse berammede tidspunkt så vidt muligt indkaldt skibsfører, ejere af skib og ladning, assurandører og andre, som kan have interesser at varetage ved søforklaringen, samt de personer, der antages at kunne give oplysning i sagen. Forsåvidt angår skibsmandskab kan indkaldelsen ske gennem skibsføreren.

Stk. 4. Politimesteren underrettes om den fremsatte begæring, ligesom der gives ham adgang til at gøre sig bekendt med begæringen og de denne ledsagende dokumenter. Desuden underrettes politimesteren om alle retsmøder under søforklaringen.

Stk. 5. Rettens formand leder forhandlingerne og bør søge at fremkalde tydelige og sandfærdige forklaringer. Han bør herunder med bistand af de sagkyndige medlemmer søge fjernet uklarhed, tvetydighed eller ufuldstændighed i de afgivne forklaringer eller uoverensstemmelse med de iøvrigt foreliggende oplysninger. Af forklaringerne optages efter retsformandens nærmere bestemmelse et protokollat, som oplæses. Bemærkning om protokollatets godkendelse optages i retsbogen. Retten kan opfordre de mødende til at lade foretage syn og skøn eller andre til sagens oplysning egnede skridt. Politimesteren har adgang til at gøre sig bekendt med sagens akter og stille supplerende spørgsmål til de afhørte.

Stk. 6. Har en person, der må antages at have kendskab til sagen, ikke givet møde til afgivelse af søforklaring, kan retten, hvis den af hensyn til sagens oplysning finder det fornødent, enten af egen drift eller på begæring af en af de i søforklaringen interesserede indkalde vedkommende til afgivelse af forklaring.

Stk. 7. De i kapitel 18 indeholdte bestemmelser om vidneforklaring under domsforhandling i borgerlige sager, finder iøvrigt med de fornødne lempelser anvendelse på indkaldelse til og afgivelse af søforklaring«.

17. § 353, stk. 2, 3. pkt., udgår.

18. I § 688, stk. 2 b) ændres: »§ 9, 1. stykke« til: »§ 9, stk. 3«.

19. I § 690 tilføjes som nyt 2. pkt.:

»Såfremt sager, der skal behandles ved Sø- og handelsretten eller en søret, forenes med sager, der hører under underret, behandles sagerne ved Sø- og handelsretten eller vedkommende søret«.

20. Efter § 699 indsættes:

»§ 699 a. Overtrædelse af søretlige bestemmelser i forbindelse med en hændelse, der har været genstand for søforklaring, kan forfølges ved den ret, for hvilken søforklaringen er afgivet«.

21. § 705, 2. pkt., affattes således:

»Sager om forbrydelser, der henhører under Sø- og handelsretten i København eller søret, kan dog kun forenes med sager, der hører under den almindelige underret, for så vidt retten finder det hensigtsmæssigt«.

22. § 1018, stk. 1, 1. pkt., ophæves.

23. I § 1018, stk. 1, ændres ordene: »Ligeledes kan optagelse af forhør ved undersøgelsesret« til: »Optagelse af forhør ved undersøgelsesret kan«.

Lov af 19. februar 1861 om oprettelse af en Sø- og handelsret i København samt sø- og handelssagers behandling uden for København ophæves bortset fra § 20, nr. 2. Ligeledes ophæves lov nr. 72 af 12. april 1892 om oprettelse af søretter uden for København samt om søforklaringer og søforhør.

VIL
BEMÆRKNINGER TIL LOVUDKASTET

Til 8 1.

Til rir. 1.

Definitionen af sø- og handelssager findes nu i retsplejelovens § 9, stk. 10, hvortil bl. a. § 6, stk. 4, henviser, men foreslås af systematiske grunde flyttet frem i § 6, stk. 4, med et par redaktionelle ændringer. Ved anvendelsen af den nævnte bestemmelse har der i praksis med rette været en tendens til at opfatte udtrykket »handelsforhold« i vid betydning svarende til det engelske udtryk »commerce«. Således er funktionærsager hyppigt blevet betragtet som handelssager. Udvalget finder ikke grund til at foreslå definitionen udvidet. Det bør fortsat i hvert enkelt tilfælde afgøres, om »kendskab til ... handelsforhold« i den hidtil anvendte vide betydning af dette begreb er nødvendig.

Forslaget til § 6, stk. 4, svarer iøvrigt med enkelte redaktionelle ændringer til den nugældende § 6, stk. 4, idet dog tiltræden af søkyndige dommere foreslås gjort obligatorisk, mod nu fakultativ.

Forslaget til § 6, stk. 5, tilsigter indførelse af søkyndige også under landsrettens ankebehandling af søretlige straffesager.

Til nr. 2.

Forslaget er en følge af, at bestemmelserne om de sagkyndiges beskikkelse m. v. af systematiske grunde er foreslået indsat i en ny § 6 a.

Til nr. 3, 5, 9 og 12.

Forslaget tilsigter nye bestemmelser om beskikkelse af sagkyndige og udpegelse af sagkyndige i de enkelte sager. Hovedbestemmelserne foreslås indsat i § 6 a. vedrørende landsretterne, hvortil der i de senere paragraffer om sagkyndige ved Sø- og handelsretten og søretterne og handelsretterne uden for København henvises.

Efter de hidtil gældende bestemmelser anvendes vidt forskellige fremgangsmåder ved valg af sagkyndige til landsretterne, Sø- og handelsretten i København, søretterne og handelsretterne uden for København. De sagkyndige i landsretterne beskikkes således af justitsministeriet efter forhandling med handelsministeriet. De sagkyndige i Sø- og handelsretten i København vælges derimod af en særlig valgforsamling bestående af Grosserer-Societetets Komité samt repræsentanter for magistraten, borgerrepræsentationen og forskellige faglige organisationer, hvorefter valget forelægges for justitsministeriet, der indhenter kgl. resolution. De sagkyndige ved søretterne beskikkes amtsvis af amtmændene efter indhentet udtalelse fra amtsråd og kommunalbestyrelser, og endelig beskikkes de sagkyndige ved handelsretterne uden for København af amtmændene efter indhentede erklæringer fra den stedlige handelsforening og fra Handels- og kontorfunktionærernes Forbund i Danmark.

Der foreslås nu indført samme princip med hensyn til beskikkelse af sagkyndige ved de forskellige retter, nemlig, at beskikkelse foretages af præsidenten for den overordnede ret efter forhandling med de retter, i hvilke de sagkyndige skal virke, og efter indstilling fra de i lovbestemmelserne nævnte faglige hovedorganisationer. Om motiveringen for denne ordning henvises til det ovenfor side 23 ff. anførte. Ved administrative bestemmelser foreslås givet nærmere regler om de sagkyndiges antal.

Medens de sagkyndige ved søretterne uden for København efter de nugældende regler beskikkes amtsvis, foreslår udvalget, at en beskikkelse fremtidig gælder for hele ved-

kommende landsretskreds, jfr. bemærkningerne herom side 23.

Man har i vidt omfang hidtil hentet de søkyndige ved søretterne uden for København fra fiskernes kreds. Dette er baggrunden for forslaget om, at der tillige afgives indstilling af fiskerierhvervets hovedorganisationer i forbindelse med beskikkelse af søkyndige ved søretterne uden for København.

I Sø- og handelsretten i København og i landsretterne forsåvidt angår borgerlige søsager, men derimod ikke ved søretterne uden for København, har hidtil været beskikket repræsentanter for sømændenes og søfyrbødernes forbund til at deltage i sager angående skibsmandskab. Disse sagkyndige foreslås nu indført også ved søretterne uden for København og i søretlige straffesager ved landsretterne. Det bemærkes, at der ved udtrykket »skibsmandskab« i denne sammenhæng forstås skibsmandskab bortset fra skibsofficerer, således som udtrykket også forstås efter de nugældende bestemmelser i retsplejelovens § 9, stk. 3. I sager angående skibsofficerer bør der ikke medvirke repræsentanter for mandskabsorganisationerne (i den snævre betydning af ordet »mandskab«), hvilket da heller ikke hidtil har fundet sted i praksis.

Lovbestemmelser om udpegelse af repræsentanter for funktionærstanden til at deltage i borgerlige sager angående funktionærer har hidtil kun været gældende for Sø- og handelsretten og landsretterne, men i praksis har man i vidt omfang udpeget funktionærrepræsentanter ved handelsretterne, jfr. justitsministeriets cirkulære nr. 12 af 6. februar 1954, i hvilket det udtales, at det må anses for rimeligt, at handels- og kontorfunktionærerne ligesom principalerne repræsenteres i handelsretterne.

Selvom der efter de fra retskredsene indhentede oplysninger kun i meget ringe omfang er gjort brug af handelsretterne, i årene 1958-60 kun i 2 tilfælde, og der således heller ikke forsåvidt angår funktionærsager har vist sig at være praktisk trang til at gøre brug af sagkyndig bistand, har man dog fundet det rettest at opretholde den nuværende praksis, hvorefter der udpeges funktionærrepræsentanter ved disse retter, jfr. forslaget til § 20 a. stk. 1, der bl. a. henviser til § 6 a, stk. 2.

I visse af de ved Sø- og handelsretten behandlede sager angående tekniske funktionærer har det i praksis undertiden været følt som en mangel, at retten ikke kunne tiltrædes af repræsentanter for de tekniske funktionærer. Efter udvalgets opfattelse bør der derfor indføres en bestemmelse om, at der blandt funktionærrepræsentanterne beskikkes sagkyndige også fra de tekniske funktionærers kreds. En sådan bestemmelse bør tillige indføres forsåvidt angår handelsretterne uden for København. Efter forholdet mellem antallet af sager vedrørende handelspersonale og sager vedrørende teknisk personale bør der formentlig beskikkes halvt så mange repræsentanter for tekniske funktionærer som repræsentanter for handelspersonale.

De foreslåede betingelser for beskikkelse svarer stort set til de nugældende. Dog fremhæves det særligt, at de sagkyndige efter deres nuværende eller tidligere beskæftigelse skal være i besiddelse af indgående og tidssvarende praktisk kendskab til vedkommende sagområde. Det er ikke sjældent forekommet i praksis ved søretterne uden for København, at der er beskikket sagkyndige, hvis teoretiske og praktiske kendskab til søforhold har været af ældre dato og ikke omfattet moderne navigations- og andre hjælpemidler.

Bestemmelserne om udtagelse af sagkyndige for de enkelte sager svarer stort set til de nugældende regler, således som disse er anvendt i praksis. Det kan dog anføres, at tiltræden af mandskabsrepræsentanter foreslås gjort obligatorisk, mod nu fakultativ.

De sagkyndige ved Sø- og handelsretten har ikke hidtil oppebåret noget vederlag, og det er udvalgets indtryk, at de ikke nærer noget ønske om en ændring af dette forhold. Forsåvidt angår vederlag til de sagkyndige ved landsretterne og sø- og handelsretterne uden for København gælder for tiden samme bestemmelser som for nævninger og domsmænd. Da de pågældende er valgt i kraft af deres stilling og uddannelse, bør de dog ikke nødvendigvis, vederlægges som nævninger og domsmænd. Udvalget foreslår nærmere regler herom fastsat administrativt.

Iøvrigt foreslås forskellige redaktionelle ændringer i forhold til de nugældende bestemmelser, bl. a. foranlediget ved ændret systematisk opstilling.

Til nr. 4.

Forslaget svarer med en del ændringer til de i den nugældende § 9 indeholdte bestemmelser om Sø- og handelsretten i København. Af ændringerne fremhæves:

Sø- og handelsrettens stedlige kompetence foreslås udvidet til at omfatte retskredsene i Københavns omegn. Om baggrunden for dette forslag henvises til det ovenfor side 27 anførte.

Dernæst foreslås en systematisk opstilling af bestemmelserne om rettens kompetence. I denne forbindelse kan nævnes, at der foreslås et materielt kriterium for, hvilke søretlige straffesager der henlægges til retten, jfr. stk. 3, 2. pkt., ved siden af det gældende formelle kriterium, der foreslås opretholdt. Dette medfører, at bl. a. visse straffesager angående fiskerilovgivningen skal behandles ved søret, medens der ikke nu er hjemmel hertil.

Bestemmelserne om, hvor mange sagkyndige der skal tiltræde retten i de forskellige typer af sager er ændret på flere punkter. Navnlig kan fremhæves forslaget om, at der også i »landsretssager« kun medvirker 2 sagkyndige, men således at der kan tilkaldes 4 sagkyndige, hvis sagens karakter taler derfor. En tilsvarende regel om adgang til at tilkalde ialt 4 sagkyndige foreslås også for så vidt angår straffesager og søforklaringer. Der henvises iøvrigt til bemærkningerne foran side 25.

Der foreslås endvidere en udtrykkelig hjemmel til. at præsidenten eller vicepræsidenten kan afsige udeblivelsesdomme i straffesager efter retsplejelovens § 934, stk. 1, uden tilkaldelse af sagkyndige. Det har i praksis været antaget, at sådan adgang allerede nu foreligger.

Iøvrigt er der tale om en del redaktionelle ændringer.

Til nr. 6.

Forslaget er en følge af afskaffelsen af søforhørene, jfr. bemærkningerne til nr. 16.

Til nr. 7.

Ændringen er af redaktionel karakter.

Til nr. 8.

Forslaget svarer indholdsmæssigt stort set til de nugældende bestemmelser i søretslovens § 1 og retsplejelovens § 18. I lighed med forslaget til affattelse af § 9 vedrørende Sø- og handelsretten, jfr. bemærkningerne ovenfor til nr. 4, foreslås et materielt kriterium for, hvilke søretlige straffesager der henlægges til søretterne. Der foreslås endvidere en udtrykkelig hjemmel til, at der uden medvirken af de søkyndige kan afsiges udeblivelsesdomme efter retsplejelovens § 934, stk. 1, og træffes afgørelser efter retsplejelovens §§ 936 og 937, hvilket svarer til den ved Sø- og handelsretten hidtil gældende ordning. Iøvrigt er forslaget opbygget efter samme princip som forslaget til § 9 om Sø- og handelsretten.

Til nr. 10.

Forslaget til § 20, stk. 3, indeholder en redaktionel ændring i forhold til den nugældende bestemmelse i anledning af, at Sø- og handelsrettens stedlige kompetence er udvidet.

Også i forslaget til stk. 4 og 5 om lokale handelsretter, deres oprettelse og virksomhed er der alene tale om redaktionelle ændringer i forhold til de nugældende bestemmelser, jfr. foran side 26.

Til nr. 11.

Forslaget er en følge af, at bestemmelserne om beskikkelse af sagkyndige af systematiske grunde er foreslået indsat i en ny § 20 a.

Til nr. 13 og 14.

For de sagkyndige i Sø- og handelsretten i København gælder ikke udtrykkelige habilitetsbestemmelser. Sådanne bestemmelser findes derimod i retsplejelovens § 6, stk. 8, forsåvidt angår de sagkyndige ved landsretterne og i søretslovens § 3, stk. 2, forsåvidt angår de sagkyndige ved søretterne uden for København. Forslaget tilsigter at gøre de for dommere, domsmænd og nævninger m. fl. gældende habilitetsbestemmelser i retsplejelovens kap. 5 anvendelige også på de sagkyndige ved sø- og handelsretterne.

Til nr. 15 og 16.

Forslaget træder i stedet for de nugældende bestemmelser i søretsloven §§ 8–11.

Da de gældende regler om søforklaring i det store og hele virker tilfredsstillende, er der ikke foreslået væsentlige realitetsændringer. Bestemmelserne er derimod fuldstændig omredigerede.

I overensstemmelse med den nugældende ordning foreslås det i stk. 5, at dommeren leder forhandlingerne. Selve udspørgningen af de personer, der skal afgive forklaring, vil undertiden af dommeren kunne overlades til repræsentanter for rederi, ladningsej ere, forsikrere eller andre. I stk. 6 foreslås en bestemmelse om, at retten kan indkalde en person til afgivelse af søforklaring, hvis den pågældende person ikke har givet møde, hvad enten det nu skyldes, at han ikke har været opført på den af skibsføreren udarbejdede fortegnelse over personer, der antages at kunne give oplysninger i sagen, eller den pågældende person har undladt at efterkomme en tilsigelse til at give møde. Udtrykket »en af de i søforklaringen interesserede« omfatter også politimesteren.

For at sikre rigtigheden af de forklaringer, der afgives under en søforklaring, må det anses for rettest, at forklaringerne afgives under vidneansvar. Der foreslås derfor i stk. 7 en bestemmelse om, at retsplejelovens kap. 18 om afgivelse af vidneforklaring under domsforhandling i borgerlige sager finder anvendelse på søforklaringer. Det kan tænkes, at en person, der fremstiller sig til afgivelse af søforklaring, vil kunne sigtes for strafbart forhold i forbindelse med den hændelse, der begrunder afgivelsen af søforklaring. I så fald må det afgøres efter almindelige retsgrundsætninger, om hans forklaring kan kræves afgivet under vidneansvar. Ved at lade bestemmelserne om vidneforklaring under domsforhandling finde anvendelse opnås, at et af retten lovligt indkaldt vidne i tilfælde af udeblivelse straks vil kunne afhentes af politiet, såfremt en af de i søforklaringen interesserede begærer det. Efter stk. 1 er der adgang til for fører eller reder for udenlandsk skib at begære søforklaring-afholdt.

Pligten til afgivelse af søforklaring kan i visse tilfælde af sammenstød bortfalde, jfr. om en antidiskriminationsregel det af det handelsministerielle udvalg til revision af søloven fremsatte forslag til affattelse af sølovens § 306 (det nævnte udvalgs betænkning side 33 og 41 ff.).

Medens søretslovens § 8 indeholder bestemmelserne om afgivelse af søforklaring, gives der i §§ 9-11 forskellige bestemmelser om afholdelse af søforhør. Formålet med afgivelse af søforklaring er principielt en klarlæggelse af hændelsesforløbet og årsagerne hertil i civilretlig henseende. Søforhøret er derimod af offentligretlig karakter. Det afholdes i det offentliges interesse i tilfælde, hvor den hændelse, der har givet anledning til søforklaringen, har karakter af søulykke *og* foretages med henblik på, om der vil kunne gøres strafferetligt ansvar gældende mod nogen i anledning af den pågældende hændelse. I overensstemmelse med det på tidspunktet for lovens vedtagelse herskende inkvisitoriske princip foretages denne undersøgelse af retten ex officio. Da denne ordning ikke er i overensstemmelse med de principper, der er nedfældet i retsplejeloven, foreslås søforhørene i den hidtil kendte form afskaffet, således at de funktioner med hensyn til efterforskning, der hidtil har været henlagt til retten, nu overgår til politi- og anklagemyndighed. Da det imidlertid i forbindelse med afgivelse af søforklaring kan være hensigtsmæssigt tillige at søge et eventuelt strafferetligt ansvarsgrundlag belyst, foreslås det, at den stedlige politimester gøres bekendt med anmeldelsen til søforklaring og dennes afholdelse, jfr. forslagets stk. 4, og såfremt politimesteren herefter skønner, at den pågældende hændelse vil kunne give anledning til at undersøge, om der påhviler nogen strafferetligt ansvar, eller at det passerede iøvrigt kan give anledning til foranstaltninger fra det offentliges side, kan han give møde under søforklaringen og eventuelt stille supplerende spørgsmål. Nærmere regler om, hvorledes politiet skal forholde sig i tilfælde al søforklaring, forudsættes fastsat administrativt.

Da de efterforskningsmæssige opgaver i forbindelse med søulykker således foreslås overført til politiet, vil det være nødvendigt, at dette har adgang til søkyndig bistand. Denne bistand vil kunne ydes politiet såvel under som uden for retsmøderne af de lokale skibsinspektører under statens skibstilsyn.

Den hidtidige praksis, hvorefter der, hvor det skønnes formålstjenligt, uafhængigt af, om søforklaring afholdes, kan foretages almindelig politimæssig efterforskning med hensyn til begivenheder, der begrunder pligt efter søloven til afgivelse af søforklaring, vil fortsat være anvendelig.

Til nr. 17 og 18.

Forslagene er redaktionelle ændringer som følge af den ændrede affattelse af §§ 9 og 18.

Til nr. 19 og 21.

Det foreslås, at bestemmelsen i retsplejelovens § 705, 2. pkt., hvorefter straffesager, der skal behandles ved Sø- og handelsretten eller ved søret, kun kan forenes med andre sager af samme art, ændres således, at sådanne sager kan behandles sammen med andre mod vedkommende tiltalte verserende sager af anden art, såfremt en forening af sagerne findes hensigtsmæssig, jfr. bemærkningerne side 28.

Til nr. 20.

Da det findes praktisk, at den søret, der har modtaget søforklaringen, også kan pådømme en eventuelt senere rejst straffesag i anledning af den pågældende hændelse, idet vedkommende søret har særligt kendskab til sagen, foreslås givet en særlig værnetingsbestemmelse herom.

Til nr. 22 og 23.

Forslagene er redaktionelle ændringer som følge af søforhørenes afskaffelse.

Til § 2.

Såfremt forslagets § 1 gennemføres, vil sø- og handelsretsloven af 1861, bortset fra § 20, nr. 2, og søretsloven af 1892 kunne ophæves.

VIII

B I L A G

BILAG 1.

Oversigt over

antallet af søsager, søforklaringer og søretlige straffesager behandlet i Sø- og handelsretten i København.

	Søsager:	Søforklaringer: (Søforhør)	Søretlige straffesager:
1947 . .	101	125	26
1948 . .	132	115	41
1949 . .	102	99	26
1950 . .	96	80	22
1951 . .	106	65	31
1952 . .	79	77	22
1953 . .	65	43	47
1954 . .	74	38	59
1955 . .	57	53	70
1956 . .	63	30	31
1957 . .	40	34	35
1958 . .	53	32	28
1959 . .	46	35	23
1960 . .	48	45	33
1961 . .	46	37	49
1962 . .	54	44	48
1963 . .	72	30	45

BILAG 2.

Oversigt over

antallet af handelssager ved Sø- og handelsretten i København.

	over 3.000 kr.s værdi:	under 3.000 kr.s værdi:
1958:	194	90
1959:	219	101
1960:	223	113
1961:	181	83
1962:	215	73
1963:	233	70

BILAG 3.

Oversigt over

antallet af søforklaringer (søforhør) og søsager.

(Efter retsplejestatistikken).

	1960		1961		1962	
	søforklaringer:	søsager:	søforklaringer:	søsager:	søforklaringer:	søsager:
Frederiksberg birk	–	–	–	–	–	–
Nordre birk .	–	–	–	–	–	–
Ballerup	–	–	–	–	–	–
Hvidovre . . .	–	–	–	–	–	–
Rødovre . . .	–	–	–	–	–	–
Glostrup . . .	–	–	–	–	–	–
Tårnby	–	–	–	–	–	–
Roskilde . . .	3	–	1	–	–	–
Køge	4	–	3	–	2	–
Helsingør . . .	6	–	14	–	7	–
Hørsholm . .	–	–	–	–	–	–
Hillerød	–	–	–	–	–	–
Helsinge . . .	–	–	–	–	4	–
Frederikssund	7	–	6	–	8	–
Nykøbing Sj.	1	–	2	–	2	–

	1960		1961		1962	
	søforklaringer:	søsager:	søforklaringer:	søsager:	søforklaringer:	søsager:
Holbæk	1	–	1	–	–	–
Kalundborg .	1	–	1	–	5	2
Høng	–	–	–	–	–	–
Slagelse	–	–	–	–	1	–
Korsør	2	–	1	–	3	–
Haslev	–	–	–	–	–	–
Ringsted . . .	–	–	–	–	–	–
Sorø	–	–	–	–	–	–
Store Heddinge	–	–	1	–	1	–
Næstved . . .	1	–	2	–	3	–
Vordingborg.	–	–	2	–	–	–
Stege	12	–	2	–	1	–
Rønne	3	–	5	2	8	–
Neksø	6	–	6	–	5	–
Nykøbing F. .	1	–	7	–	4	–

	1960		1961		1962	
	søforklaringer:	søsager:	søforklaringer:	søsager:	søforklaringer:	søsager:
Sakskøbing	–	–	–	–	–	–
Maribo	2	–	1	–	4	–
Nakskov	6	–	3	–	6	–
Nyborg	1	–	3	–	2	–
Svendborg Byret	9	–	4	–	3	–
Svendborg Herredsret	–	–	–	–	–	–
Ærøskøbing	4	–	7	–	10	–
Rudkøbing	–	–	1	–	2	–
Fåborg	1	–	2	–	–	–
Odense Byret	7	–	8	–	3	–
Odense Herredsret	–	–	–	–	–	–
Kerteminde	–	–	1	–	–	–
Bogense	–	–	2	–	2	–
Assens	–	–	3	–	–	–
Middelfart	1	–	–	–	–	–
Fredericia	–	1	1	2	1	–
Kolding	5	–	7	–	–	–
Vejle Byret	1	–	1	–	2	–
Vejle Herredsret	–	–	–	–	–	–
Horsens Byret	3	–	–	–	1	–
Horsens Herredsret	–	–	–	–	–	–
Brædstrup	–	–	–	–	–	–
Silkeborg	–	–	–	–	–	–
Skanderborg	–	–	–	–	–	–
Odder	–	–	–	–	–	–
Århus Byret	1	–	8	–	7	–
Århus ndr. Herredsret	–	–	–	–	–	–
Århus sdr. Herredsret	–	–	–	–	–	–
Hammel	–	–	–	–	–	–
Grenå	5	–	1	–	3	–
Hornslet	–	–	–	–	–	–

	1960		1961		1962	
	søforklaringer:	søsager:	søforklaringer:	søsager:	søforklaringer:	søsager:
Randers Byret	2	–	2	–	1	–
Randers Herredsret	–	–	–	–	–	–
Mariager	3	–	–	–	–	–
Hobro	3	–	1	–	1	–
Terndrup	–	–	3	–	2	–
Løgstør	–	–	1	–	–	–
Nibe	–	–	–	–	–	–
Ålborg	10	–	4	–	14	–
Nørresundby	6	1	1	–	1	–
Sæby	–	–	–	–	–	–
Frederikshavn	35	–	47	4	29	–
Hjørring	11	–	–	–	8	–
Brønderslev	–	–	–	–	–	–
Fjerritslev	–	–	–	–	–	–
Thisted	–	–	2	–	–	–
Vestervig	–	–	1	–	–	–
Nykøbing M.	2	–	5	–	1	–
Skive	3	–	–	–	2	–
Viborg	–	–	–	–	–	–
Kjellerup	–	–	–	–	–	–
Herning	–	–	–	–	–	1
Holstebro	–	–	–	–	–	–
Struer	–	1	–	–	–	4
Lemvig	–	–	3	–	8	–
Ringkøbing	1	–	1	1	1	–
Skern	–	–	–	–	–	–
Varde	–	–	–	2	–	–
Esbjerg	15	–	18	–	20	–
Ribe	–	–	–	–	–	–
Holsted	–	–	–	–	–	–
Haderslev	–	–	2	–	3	–
Rødding	–	–	–	–	–	–
Åbenrå	4	–	3	–	4	–
Sønderborg	3	–	2	–	2	–
Gråsten	4	–	2	–	1	–
Løgumkloster	–	–	–	–	–	–
Tønder	–	–	–	–	–	–

Oversigt over

antallet af søretlige straffesager ved nogle søretter uden for København

Strafferetsplejestatistikken giver ikke oplysning om antallet af søretlige straffesager, og udvalget har ikke ment det nødvendigt ved henvendelse til samtlige søretter at foranledige tilvejebragt en oversigt over antallet af disse sager.

For visse søretters vedkommende har udvalget imidlertid fået oplyst antallet af sådanne sager.

Af oplysningerne fremgår følgende:

Søretterne i Københavns omegn

	Frbg. birk:	K. a. n. b.:	Glostrup:	Hvidovre, Rødovre, Ballerup, Tårnby, Hørsholm:
1958:	2	2	2–3 ialt	0
1959:	1	3		
1960:	3	4		

For yderligere 3 søretters vedkommende er udvalget i besiddelse af oplysninger om antallet af søretlige straffesager, nemlig:

Nakskov:

1952: 2
1953: 2
1954: 2
1955: 1
1956: 0
1957: 0

Korsør:

1947: 1
1948: 2
1949: 1
1950–51: 0
1952: 2
1953: 0
1954: 4
1955: 2
1956: 1
1957: 2
1958: 1

af disse sager var 3 subsidiære sager.

Nyborg:

1949: 1
1950: 0
1951: 1
1952–53: 0
1954: 1
1955: 0
1956: 1
1957: 0
1958: 1

JUSTITSMINISTERIETS UDVALG
ANGÅENDE
BEHANDLINGEN AF SØSAGER

BILAG 5 a.

Den 1. december 1961.

Ved skrivelse af **17. juni** 1958 nedsatte justitsministeriet nærværende udvalg med den opgave at gennemgå de gældende regler om behandlingen af søsager, herunder om søretternes organisation og opgaver, samt eventuelt at fremkomme med forslag til ændringer i lovgivningen herom.

Ved skrivelse af 25. januar 1961 bemyndigede justitsministeriet udvalget til at gennemgå de gældende regler om behandlingen af handelssager i det omfang, det efter udvalgets skøn måtte være fornødent at komme ind herpå i forbindelse med søretlige spørgsmål.

Til brug ved udvalgets overvejelser angående spørgsmålet om ændringer i de gældende bestemmelser vedrørende Sø- og handelsretten i København skal man udbede sig en udtalelse om, efter hvilke kriterier Sø- og handelsretten foretager udvælgelsen af sagkyndige i de enkelte sager. Herunder kunne udvalget ønske oplysning om følgende :

1) Hvilke sagkyndige anvendes under søforklaringer og søforhør?

2) I hvilket omfang og i hvilke arter af sager anvendes repræsentanter for redere og søforsikrede ? Anvendes de i såvel handelsretlige som søretlige sager og anvendes rederrepræsentanter tillige i de såkaldte »mandskabssager«? (Udvalget går ud fra, at de nævnte sagkyndige vælges i egenskab af handelskyndige).

3) Hvilke sager omfattes efter Sø- og handelsrettens praksis af betegnelsen »borgerlige sager, der angår skibsføreres og mandskabs rettigheder, pligter og forhold vedrørende disse deres stillinger«, jfr. retsplejelovens § 9, stk. 3? Omfatter denne gruppe sager f. eks. også sager anlagte af et rederi mod en skibsfører? Omfatter »straffesager anlagte mod mandskabet«, jfr. samme bestemmelse, efter Sø- og handelsrettens praksis også sager mod maskinmestre og styrmænd? Det bemærkes herved, at betegnelsen »mandskab« efter såvel søloven som sømandsloven omfatter også disse grupper af personale.

4) Tiltræder der i praksis altid særlige sagkyndige i »mandskabssager«?

Præsidenten for Sø- og handelsretten i København.

l(i

Præsidenten

København, d. 6. december 1961.

Justitsministeriets udvalg angående behandlingen af søsager.

Slotsholmsgade 10, K.

I skrivelse af 1. december 1961 har udvalget udbedt sig en udtalelse om, efter hvilke kriterier Sø- og Handelsretten foretager udvælgelsen af sagkyndige i de enkelte sager.

I den anledning skal jeg udtale følgende:

Af rettens 40 handelskyndige medlemmer har 10 medlemmer turnus i hver måned. Hvert handelskyndigt medlem har hvert år 3 bestemte måneder, hvori han indkaldes til et møde på dage, der afhænger af de til domsforhandling berammede sagers antal, og som i almindelighed svinger mellem 4 og 10 pr. måned. Det enkelte medlems placering i bestemte måneder beror *ikke* på hans branche, men i første række på de ledige pladser efter afgående medlemmer eller på medlemmernes individuelle ønsker; iøvrigt kan permanent bytte mellem 2 medlemmer forekomme.

Ganske tilsvarende gælder om de 4 maskinmestre, medens de 12 navigatører kun har turnus 2 gange om året.

De særlige medlemmer i funktionær- og mandskabssager anvendes i alle 12 måneder så vidt muligt lige meget hver.

Jeg vedlægger den for 1961 udarbejdede mødeliste[1]) og bemærker, at der fra 1. januar 1962 ikke mere findes særlige »gældssager«. Disse, hvis antal er svindende, idet sager til under 3000 kr. værdi bliver færre og færre, vil fremtidig blive berammet sammen med almindelige »handelssager«.

Indenfor en bestemt måned er udvadgelsen til de enkelte sager hidtil sket på den måde, at de 2 førstnævnte medlemmer (i rubrikken »gældssager«) fortrinsvis benyttes i underretssager. Som hovedregel anvendes de øvrige 8 medlemmer lige meget, altså f. eks. 8 gange hver og så vidt muligt 4 gange hos præsidenten og 4 gange hos vicepræsidenten. Dette princip kan siges at være udtryk for, at rettens medlemmer er handelskyndige (henholdsvis søkyndige) snarere end branchekyndige, men for det første tages der indenfor måneden det hensyn til et medlems branche, at han fortrinsvis anvendes i sager, der vedrører hans branche, og dernæst kan forskellige årsager føre til, at *et medlem, som ikke har turnus, tilkaldes.* Foruden i tilfælde af sygdom, bortrejse eller inhabilitet, må dette ske, dersom fortsat domsforhandling i en sag fra en tidligere måned skal finde sted. Særlig bemærkes dog, at en sag, der specifikt vedrører en bestemt branche og kutymerne indenfor denne, nødig behandles uden tilkaldelse af eet medlem fra branchen, (dersom denne er repræsenteret blandt rettens medlemmer). Foruden af redere og medlemmer fra forsikringsbranchen kan sådan ekstraordinær tilkaldelse f. eks. finde sted af et medlem, der er speditør eller af de medlemmer, der er tilknyttet manufakturbranchen. Sådan ekstraordinær tilkaldelse af medlemmer er dog ret sjælden, bortset fra den anvendelse af rederne, som finder sted i *borgerlige* søsager. f. eks. om hyrekrav. Er en sådan sag anlagt af en kaptajn eller styrmand mod rederiet - eller omvendt - tilkaldes en reder og en (ikkemilitær) navigatør, som har måned. Er den anlagt af henholdsvis en maskinmester, matros eller søfyrbøder, tilkaldes en reder - undtagelsesvis en navigatør - og iøvrigt et medlem fra den pågældende gruppe. Det bemærkes herved, at rederne er valgt som handelskyndige.

I *sø-straffesager* anvendes som hovedregel en navigatør og desuden, for så vidt angår sager mod henholdsvis maskinassistenter, kokke og dæksmandskab samt fyrbødere og motormænd henholdsvis en maskinmester, en matros og en søfyrbøder. Dersom det strafbare forhold *alene* vedrører forhold i maskinen (ikke f.eks. rømning), anvendes dog en maskinmester og en søfyrbøder. Skulle en

1) her udeladt.

sag rejses mod en maskinmester, måtte det ligeledes bero på sagens beskaffenhed, om man ville tilkalde 2 maskinmestre eller f. eks. en navigatør og en maskinmester.

Under søforhør og søforklaringer beror rettens sammensætning ligeledes på et skøn over omstændighederne. Er der f. eks. tale om en kollision, uden at nogen fejl fra maskinen er oplyst i rapporten, tilkaldes 2 navigatører. Foreligger tillige svigtende udførelse af maskinmanøvrer, der beordres fra broen, vil man tilkalde en navigatør og en maskinmester, og 1 et tilfælde, hvor søforhøret drejede sig om, hvorvidt årsagen til, at en af mandskabet blev dræbt ved en kedeleksplosion, var manglende kontrol med kedlen, har man (i 1960) tilkaldt 2 maskinmestre.

Ved nogle søforhør vedrørende forlis, hvorved mennesker omkom, eller hvor der var overhængende fare herfor, har der foruden 2 navigatører ekstraordinært været tilkaldt enten 1 matros og 1 søfyrbøder eller 1 maskinmester og 1 matros (december 1961).

Herefter kan udvalgets spørgsmål besvares således:

ad 1) I de første 11 måneder af 1961 har der været afholdt 32 søforklaringer (og søforhør), heraf i 25 tilfælde med to navigatører, 3 tilfælde med en navigatør og en maskinmester, i 1 tilfælde med en navigatør og en matros samt i 3 (ekstraordinære) tilfælde med to navigatører, en matros og en søfyrbøder.

ad 2) I samme periode har tilkaldelse af reder udenfor turnus fundet sted ialt 6 gange, hvorved må erindres, at kun 4 af de 11 måneder har været uden en reder blandt de medlemmer, som havde turnus. Om sagernes art henvises til det ovenfor anførte.

Ekstraordinær tilkaldelse af søforsikringsmedlem har fundet sted ialt 2 gange, hvorved må erindres, at 5 af de 11 måneder har været uden et sådant medlem blandt de ordinære. De heromhandlede medlemmer ville som anført blive anvendt ved specielle forsikringsspørgsmål såvel i sø-, handels- som i blandede sager. løvrigt synes det, som om det i et eller to tilfælde blot har været tale om afbud og tilkaldelse af et andet medlem.

ad 3) Til borgerlige søsager må henregnes sager om hyre (hjemrejse), herunder bevis for hyreaftalens indhold, kostpenge, feriepenge, afskedigelsers lovlighed i henhold til sømandsloven og i det hele spørgsmål, hvorpå denne lov finder anvendelse, herunder også spørgsmålet om f. eks. sømandsloven eller medhjælperloven finder anvendelse, samt beslægtede spørgsmål som f. eks. om erstatning ved ukontraktmæssig opsigelse.

løvrigt henvises til fremstillingen ovenfor.

ad 4) Ja.

Jacobi.

KØBENHAVNS MAGISTRAT,

/. *afdeling.*

BILAG 6.

København, den 12. maj 1962.

I skrivelse af 1. december f. å. har det ærede udvalg anmodet om en redegørelse for, hvorledes valget af sagkyndige til Sø- og Handelsretten foregår.

Således foranlediget undlader man ikke at meddele følgende:

Når magistraten fra justitsministeriet har modtaget underretning om, hvilke valg der vil være at foretage, underretter magistraten grosserer-societetets komité, bestyrelsen for Skipperforeningen, det af borgerrepræsentationen herom nedsatte udvalg samt bestyrelserne for Maskinmestrenes Forening, Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i

Danmark, Sømændenes Forbund i Danmark og Søfyrbødernes Forbund i Danmark. Samtidig anmoder magistraten om, at man forinden valget må få underretning om, hvem der vil blive stillet i forslag.

Nogle dage før det officielle valg samles repræsentanter for de forskellige bestyrelser og udvalg til en underhåndsforhandling på Børsen, og ved disse underhåndsforhandlinger har man i en lang årrække opnået enighed, således at der til det officielle valg kun har været indstillet en person til hver af de ledige pladser.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorledes man finder frem til de sagkyndige, der ønskes valgt, bemærkes følgende for så vidt angår de handelskyndige dommere :

Grosserer-societetets komité spørger først retspræsidenten, om han har bestemte brancher, der ønskes repræsenteret i retten. På basis af retspræsidentens svar herpå og på basis af de drøftelser, der forinden - eventuelt ved valget af dommere det foregående år - er ført med de andre organisationer, der er medlemmer af valgforsamlingen samt med borgerrepræsentationens repræsentanter i valgforsamlingen, jfr. sidste afsnit i nærværende skrivelse, optager grosserer-societetets komité forhandlinger med samtlige erhvervsgrupper, som kan komme på tale. Komitéen samarbejder således i dette spørgsmål med Industrirådet, Assurandør-Societetet, Danmarks Rederiforening samt med de enkelte brancher og finder herved frem til personer, som i enhver henseende er kvalificerede til hvervet.

Det tilføjes, at repræsentanter for redere og søforsikrere vælges i egenskab af handelskyndige.

For så vidt angår valg af sø- og navigationskyndige medlemmer lægger Skipperforeningens bestyrelse vægt på, at de pågældende ikke er over 64 til 65 år, og at de fra deres virke til søs som styrmænd og skibsførere er i besiddelse af den erfaring og viden, som efter bestyrelsens skøn er nødvendig. Tidligere samarbejde mellem Skipperforeningens bestyrelse og Danmarks Skibsførerforening i spørgsmålet om at finde frem til kvalificerede personer ophørte i 1960 efter Skibsførerforeningens ønske[1]). Skipperforeningens bestyrelse tager intet hensyn til, om de pågældende er medlemmer af Københavns Skipperforening eller ikke. Det tilføjes, at indstillingen ai søofficerer foregår i samråd med flådens viceadmiral.

For så vidt angår valg af søkyndige medlemmer med særligt maskinkendskab samt af handelskyndige medlemmer hørende til det underordnede handelspersonale og af søkyndige medlemmer hørende til skibes mandskab foretages indstillingen af de respektive bestyrelser på grundlag af bestyrelsernes kendskab til kandidaternes kvalifikationer.

Med hensyn til den indflydelse, der øves af de af borgerrepræsentationen valgte medlemmer af valgforsamlingen, bemærkes, at i den **tid** de nuværende medlemmer af borgerrepræsentationens udvalg har haft sæde i valgforsamlingen, har udvalget altid kunnet tiltræde de ved mødet på Børsen stillede forslag. Ved en enkelt lejlighed har man dog forinden tiltrædelsen udbedt sig oplysninger om en kandidats personlige forhold, ved en anden lejlighed har man ytret ønske om, at der ved først givne lejlighed blev foreslået en kandidat repræsenterende en bestemt erhvervsgren, hvilket ønske ved et følgende valg blev opfyldt.

1) Danmarks Skibsførerforenings repræsentant i udvalget har bestridt rigtigheden af denne udtalelse.

O. Weikop.

Jørgen Olsen,
eksp.sekr.

Justitsministeriets udvalg angående behandlingen af søsager, Slotsholmsgade 10, K.

PRÆSIDENTEN
FOR
HØJESTERET

BILAG 7.

Den 29. maj 1963.
J. nr. 603/1963.

Til

Justitsministeriets udvalg angående behandlingen af søsager.

I skrivelse af 15. maj 1963 har udvalget anmodet om mine bemærkninger til et af udvalget udarbejdet foreløbigt udkast til betænkning med tilhørende lovforslag, idet udvalget herved særlig har henvist til udkastets bestemmelser om udpegelse af sagkyndige ved søretterne og handelsretterne samt til spørgsmålet om foretagelse af arrestforretninger under medvirken af søkyndige meddommere.

I denne anledning skal jeg udtale:

Det tiltrædes, at der som hidtil kommer til at medvirke sagkyndige ved underretternes behandling af søsager, såvel borgerlige sager som straffesager, og at der fremtidig ved landsretternes behandling også af straffesager kommer til at medvirke sagkyndige, samt at denne medvirken bliver obligatorisk i begge grupper af tilfælde. Jeg kan i så henseende slutte mig til flertallets udtalelser s. 47-49 og s. 56 og deler ikke mindretallets betænkeligheder med hensyn til de sagkyndiges uvildighed, når der som foreslået sikres en betryggende udvælgelse af kvalificerede sagkyndige; betænkelighederne stemmer ikke med mine erfaringer fra samarbejde med kvalificerede sagkyndige indenfor andre felter. I landsretterne vil jo iøvrigt fagdommerne være i flertal.

Med hensyn til udkastets bestemmelser om, at beskikkelse for søretternes og handelsretternes vedkommende foretages af vedkommende landsrets præsident og for landsretternes og Sø- og Handelsrettens vedkommende af Højesterets præsident, bemærkes, at landsretspræsidenterne gennem deres nævnte virksomhed vil råde over og være fortrolige med det fornødne administrationsapparat, ligesom de vil have nærmere føling med de i betragtning kommende praktiske forhold end præsidenten for Højesteret, samt at denne - således som det jo også er anført i udkastet — må forhandle med dem inden beskikkelse sker, hvorunder deres standpunkter, ikke mindst på den anførte baggrund, må få en betydende vægt. Det ville derfor give en enklere og med forholdene mere fortrolig administration, hvis beskikkelsen henlagdes til landsretternes præsidenter. Nogen betænkelighed ved, at de sagkyndige beskikkes af præsidenten for den ret, ved hvilken de skal virke, er der formentlig ikke; det vil iøvrigt muligt kunne styrke de beskikkedes følelse af tilknytning til den pågældende domstol. For Sø- og Handelsrettens vedkommende måtte så i givet fald ordningen være tilsvarende. Forsåvidt udkastets ordning imidlertid foretrækkes, har jeg ingen indvending ud fra hensyn til Højesteret.

Nr. 19 og 21 i udkastets lovforslag må medføre, at søretlige straffesager og straffesager af anden art - når det kan ske »uden væsentlig forhaling eller vanskelighed«, jfr. retsplejelovens § 705 - ubetinget skal forenes og ubetinget behandles ved søret, respektive Sø- og Handelsretten. Det forekommer mig tvivlsomt, om en sådan ubetinget regel, der intet hensyn tager til sagernes indbyrdes betydning og vægt og til, i hvilken grad en sørets sagkundskab alt i alt vil være af betydning for de forenede sager, kan være tilrådelig. Herved må også tages i betragtning, at der forsåvidt angår straffesager, der pådømmes af Sø- og Handelsretten i København, ikke som det ellers er tilfældet vil være mulighed for anke med hensyn til bevisbedømmelsen. Til belysning af spørgsmålets rækkevidde var det muligt ønskeligt at få præciseret, i hvilket omfang almindelige borgerlige

forbrydelser, som begås om bord af skibsbesætningen, f. eks. tyveri og vold, er at anse som søretlige straffesager.

Udkastets standpunkt til søforhør kan jeg ganske slutte mig til.

Med hensyn til spørgsmålet om arrestforretninger, hvorom udkastet jo foreløbig ikke indeholder nogen vejledning, har jeg ikke det fornødne grundlag til at udtale mig nærmere, dog at jeg rent på forhånd og efter drøftelse med kolleger med kendskab til fogedvæsen ville være tilbøjelig til at mene, at de praktiske vanskeligheder ved sagkyndiges medvirken her er for store.

O. I. Kaarsberg.

PRÆSIDENTEN
FOR
VESTRE LANDSRET

BILAG 8.

V. L. Nr. G. II 6/63.

Viborg, den 31. juli 1963.

Justitsministeriets udvalg angående behandlingen af søsager.

I anledning af det med udvalgets skrivelse af 15. maj d. å. hertil sendte udkast til lov om ændring i retsplejelovens bestemmelser om sø- og handelsretter, søforklaringer m. v. skal jeg dels på grundlag af tidligere drøftelser blandt landsrettens dommere og dels efter en gennemgang af det nu foreliggende materiale med landsdommerne Vildrik og Thygesen udtale, at jeg på væsentlige punkter kan tiltræde udkastet.

I overensstemmelse med hvad der tidligere er givet udtryk for fra Vestre Landsrets side, kan jeg således tiltræde, at det fastsættes, at landsretten i de straffesager, der i første instans har været behandlet ved søret, under domsforhandlingen tiltrædes af to søkyndige medlemmer.

Jeg er ligeledes enig i, at det vil være hensigtsmæssigt, at de søkyndige fremtidigt udpeges indenfor større områder end efter de nugældende regler. Under hensyn til de forholdsvis få sager og ønskeligheden af, at de sagkyndige får rutine i arbejdet ved domstolene, bør disse områder formentlig være så store, som praktisk muligt. I og for sig har jeg intet at indvende imod, at man vælger skibsinspektoraternes synsområder[1]), der ville føre til at Jylland blev delt i 4 områder. Jeg henstiller imidlertid til overvejelse, om man ikke kunne have en fælles liste for hver landsretskreds. Ved sammensætningen af denne kunne man så tage geografiske hensyn, således at det for de enkelte retskredse altid ville være muligt at finde sagkyndige, der boede i en rimelig afstand fra tingstedet. Uanset hvilken inddeling man vælger, bør man utvivlsomt gennemføre den foreslåede regel om, at der også kan vælges sagkyndige udenfor det område, hvor vedkommende underret er beliggende. Fra en inddeling af Jylland i 4 områder og adgang til at vælge sagkyndige videnfor vedkommende område, er der efter min mening kun et lille skridt til en fælles liste for hele landsretskredsen. For de retskredse, der er beliggende i udkanten af vedkommende område, vil der let kunne forekomme tilfælde, hvor det ville være mest praktisk at vælge en sagkyndig, der bor lige på den anden side af grænsen i det tilstødende område frem for en, der bor i væsentlig større afstand indenfor området, men hvis den nærmest boende kun kan vælges »i særlige tilfælde«, vil det måske kunne vække misstemning, hvis man går udenfor området. Jeg mener derfor, at meget taler for, at en fælles liste for samtlige underretskredse indenfor landsretskredsens område vil give den smidigste ordning. Den i betænkningen side

[1]) Dette var nævnt som en mulighed i udvalgets foreløbige udkast til betænkning.

57 omtalte tanke om at gøre sø- og handelsretten til appelinstans i forhold til samtlige søretter i hele landet, som kommissionen tager afstand fra, må jeg naturligvis også på det bestemteste fraråde.

Allerede fordi listerne over de sagkyndige bør omfatte væsentlig større områder end amterne, vil disse efter den fremtidige ordning ikke kunne udpeges af amtmændene. Jeg er enig i, at også retsplejemæssige hensyn taler imod at udvælgelsen sker af de administrative myndigheder. I overensstemmelse med hvad der nu også sker med hensyn til listerne for nævninger og domsmænd, vil det derfor være naturligt at henlægge udvælgelsen til de overordnede retters præsidenter, og jeg er derfor enig i det af udvalget fremsatte forslag om, at udpegelsen af de sagkyndige skal ske af præsidenten for vedkommende overordnede ret.

Selv om landsretten ikke har direkte erfaringer om søforhørene, er man enig i, at de nærmest må anses for at være en retsantikvitet og derfor bør afskaffes ved en revision af lovgivningen om behandlingen af søsager.

Forslaget om at gøre tilkaldelsen af søkyndige dommere ved landsretternes behandling af søsager obligatorisk, skal jeg ikke udtale mig imod. Såvidt jeg kan skønne, vil det ikke medføre nogen afgørende ændring i forholdet til nu, idet man sikkert i disse sager normalt kræver søkyndiges medvirken.

Derimod virker det overraskende, at kommissionen også foreslår, at tilkaldelsen af sagkyndige skal være obligatorisk i handelssager. Der anføres såvidt jeg kan se ikke i kommissionens betænkningsudkast nogen nærmere motivering for, at man fremsætter et sådant forslag, der må antages at ville få vidtrækkende konsekvenser i hvert fald for Vestre Landsret.

Uanset at sagkundskab til handelsforhold i mange tilfælde kunne siges at være af betydning, er det meget sjældent, at parterne begærer handelskyndige dommeres medvirken ved behandling af sager her ved retten. Her er de sidste 5 år ikke blevet pådømt nogen sag under medvirken af handelskyndige dommere, uanset at dette kunne være begæret i et betydeligt antal sager. En summarisk gennemgang af 200 borgerlige sager indgået i tiden fra 1. januar til 1. april 1962 viser således, at man måtte regne med, at 14 af disse med en obligatorisk ordning skulle være behandlet med handelskyndige meddommere. Heller ikke i de underretskredse, hvor der er handelsretter, ses disse at være blevet benyttet i noget omfang af betydning, og der synes således ikke at være nogen særlig stærk praktisk trang til at få sagerne behandlede af specielle handelsretter.

På det foreliggende grundlag må jeg derfor gå ud fra, at der ikke er grund til at indføre en regel, hvorefter handelssager ved landsretterne altid skal behandles under medvirken af handelskyndige meddommere. Disse vil som oftest være travlt optagne forretningsmænd, der bor udenfor Viborg, og deres medvirken såvel ved domsforhandlingen som under domskoncipieringen vil derfor være forbunden med en ikke ringe besværliggørelse og forsinkelse af disse sager. Såfremt der derfor ikke fremdrages materiale, som tyder på, at der er stærkt behov for en regel som den foreslåede, må jeg derfor udtale mig imod, at en sådan gennemføres. Da ikke alle underretskredse har handelsretter, og disse ikke kan forventes benyttet i større omfang end nu i de byer, hvor de findes, vil man desuden i mange ankesager komme i den situation, at handelskyndiges medvirken i landsretten bliver obligatorisk for sager, der i underinstansen har været behandlet af den ordinære dommer alene.

Selv om spørgsmålet ikke har tilsvarende betydning gælder efter min mening noget lignende vedrørende forslaget om, at arrestforretninger vedrørende skib, fragt og ladning henlægges til søretterne. Det er imidlertid nærliggende at antage, at en sådan tilkaldelse ikke vil stemme godt med arrestforretningernes stærkt hastende karakter, og tilkaldelsen bør derfor i hvert fald ikke være obligatorisk.

I tilslutning til den i betænkningen s. 29-30 givne statistik over borgerlige søsager, kan det oplyses, at der ved Vestre Landsret i 1958 er indgået og pådømt 1 søsag, i 1959 ingen, i 1960 og 1961 er der indgået henholdsvis 1 og 2 sager, der alle tre er afgjort det efterfølgende år.

Abitz.

SØ- OG HANDELSRETTEN
I KØBENHAVN

BILAG 9.

København K, den 21. november 1963.

Justitsministeriets udvalg angående behandling af søsager.

I skrivelse af 15. maj 1963 har Justitsministeriets udvalg angående behandlingen af søsager anmodet om en udtalelse fra Sø- og Handelsretten om et foreløbigt udkast til betænkning med tilhørende lovforslag. I den anledning skal jeg, efter at sagen af rettens præsidium på et møde har været drøftet med senioratet for Foreningen af Sø- og Handelsrettens Medlemmer og visse andre af rettens medlemmer, som repræsenterede rederiinteresserne og de søkyndige medlemmer, udtale følgende:

Retten har intet at bemærke til den foreslåede affattelse af Retsplejelovens § *6, stk. 4-5.*

Til § *6 a, jfr.* § *9 a, stk. 1,* bemærkes:

Retten har intet at bemærke til, at Sø- og Handelsrettens sagkyndige medlemmer fremtidig beskikkes for et tidsrum af 4 år af præsidenten for Højesteret efter forhandling med præsidenten for Sø- og Handelsretten. Retten må imidlertid ønske, at beskikkelsen af medlemmer til Sø- og Handelsretten som hidtil stadfæstes af Kongen. Retten lægger herved vægt på den hundredårige tradition og på, at denne rets sagkyndige medlemmer er anderledes faste end de ved landsretterne og underretterne beskikkede handels- og søkyndige dommere, idet Sø- og Handelsrettens sagkyndige medlemmer til stadighed deltager i behandlingen af rettens sager og i ganske særlig grad har præget og fremtidig vil præge arbejdet i retten. Den arbejdsbyrde, der ved valget af et medlem til Sø- og Handelsretten lægges på den pågældende, er langt større end den, der lægges på de ved landsretterne og underretterne beskikkede sagkyndige dommere, og arbejdsbyrden og den hyppige deltagelse i behandlingen af sagerne gør, at de pågældende i langt højere grad end de ved landsretterne og underretterne beskikkede sagkyndige med føje kan føle sig som virkelige dommere.

Fra adskillige af retsmedlemmernes side blev der udtrykt betænkelighed ved at bryde med den hundredårige tradition, at Kjøbenhavns Skipperforening indstiller medlemmer til Sø- og Handelsretten. Overfor udkastets forslag om, at indstillingsretten skal overgå til Danmarks Skibsførerforening fremhæves det, at den hidtidige ordning har virket fuldt tilfredsstillende, og at det ikke med føje kan siges, at Danmarks Skibsførerforening i højere grad end Kjøbenhavns Skipperforening har kendskab til og repræsenterer sagkyndige med navigationskendskab. Forholdet er det, at alle aktive medlemmer af skipperforeningen tillige er medlemmer af skibsførerforeningen, og at man kan blive medlem allerede som styrmand. Skibsførerforeningen er en fagforening, der f. eks. fører retssager for medlemmerne, og dersom bestyrelsen skulle indstille bestyrelsesmedlemmer til dommere måtte disses upartiskhed forekomme mindre selvfølgelig, end hvis det var skipperforeningen, der indstillede til hvervet.

Til § *6 a, stk. 3,* bemærkes, at der indenfor retten er enighed om at henstille, at et medlem som hidtil først skal afgå ved udgangen af det år, i hvilket han fylder 70 år. Det vil for Sø- og Handelsretten være det mest praktiske, at afgangen først finder sted ved udgangen af det år, i hvilket den pågældende fylder 70 år; det må forekomme upraktisk, at hele det store apparat med ny beskikkelse sættes igang, såsnart et medlem fylder 70 år, og det ville være uheldigt, at retten kommer til at savne medlemmer, hvis flere medlemmer i begyndelsen af et år fylder 70 og derfor straks skulle fratræde.

Til § *6 a, stk. 6,* om vederlag og rejsegodtgørelse til de sagkyndige dommere bemærkes,

at det er et udpræget ønske hos Sø- og Handelsrettens medlemmer, at den hidtidige ordning, hvorefter hvervet som medlem af retten er ulønnet, bevares.

Til § *9, stk. 1,* har man intet at bemærke. Man henleder opmærksomheden på, at en udvidelse af rettens område som foreslået utvivlsomt vil bevirke, at det bliver nødvendigt at udvide rettens personale, både det juridiske og det egentlige kontorpersonale.

Til § *9, stk. 3,* har retten heller intet at bemærke; man henleder opmærksomheden på, at den foreslåede affattelse af bestemmelsen formentlig vil betyde en forøgelse af antallet af de af retten behandlede sager og bl. a. bevirke en tilgang af visse sager vedrørende fiskerilovgivningen. løvrigt kunne meget tale for ved søstraffesager som ved de civile søsager at lade det være eneafgørende, om fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning. Indføres et lignende kriterium for handelsstraffesager, blev det muligt, men ikke nødvendigt, at behandle politisager vedrørende Konkurrencelov og Aktieselskabslov her. I så fald ville § 9 kunne affattes, således at den på en enkel og klar måde udtømmende angav alle sager, der kan behandles ved Sø- og Handelsretten.

Ad § *9, stk. 4:* Man henleder opmærksomheden på, at meget kunne tale for ved fastsættelsen af antallet af deltagende dommere i civile sager at forlade den i denne henseende irrelevante »landsretsgrænse« (f. t. 3.000 kr.) og formulere en ensartet regel for civile sager og straffesager gående ud på, at der under domsforhandling medvirker retsformand og 2 sagkyndige; men at retsformanden kan tilkalde 4 sagkyndige, når sagens karakter taler derfor.

I § *9, stk. 5,* foreslås indføjet en henvisning også til Retsplejelovens § 934, således at der skabes udtrykkelig hjemmel for præsidenten eller vicepræsidenten til uden tilkaldelse af sagkyndige medlemmer at afsige udeblivelsesdomme i politisager. Dette sker i praksis, men hjemlen hertil er noget tvivlsom.

§ *9, stk. 9:* Reglen henstilles affattet således, at det ikke altid skal være nødvendigt at tilkalde 2 eller 4 sagkyndige medlemmer ved afgørelsen af tvistigheder om fordringers anerkendelse i konkursboer. Tilkaldelse af sagkyndige medlemmer forekommer kun rimelig i tilfælde, hvor en almindelig retssag om samme spørgsmål skulle have været behandlet med sagkyndige medlemmer, d. v. s. når det er af betydning for sagen, at kendskab til handelsforhold eller søforhold er repræsenteret i dommersædet. Det synes lidet rimeligt at sætte retten med sagkyndige dommere, når tvisten ikke har nogen forbindelse med handelsforhold eller søforhold, og når en sådan tvist udenfor København kunne være påkendt af skiftedommeren alene.

Til § 9 *a, stk. 1-2,* henvises til bemærkningerne foran ad § 6 a. Man henleder iøvrigt opmærksomheden på, at det på grund af det store antal af funktionærsager, som behandles ved Sø- og Handelsretten, må findes absolut påkrævet at udvide antallet af funktionærdommere fra 4 til mindst 6.

Retten har ingen bemærkninger til § *9 a, stk. 3 og stk. 4,* § *20og* § *66.*

Til overskriften til *kapitel 19 a* og til § *213* bemærkes, at det indenfor retten er et udtalt ønske at bevare udtrykket »søforhør«, idet ordet »søforklaring« har et noget odiøst skær. Man ville foretrække at afskaffe betegnelsen »søforklaring« og benytte betegnelsen »søforhør«, jfr. herved, at Retsplejelovens § 1018 netop bruger betegnelsen »forhør« om nogenlunde tilsvarende retshandlinger.

§ *213, stk. 5, pkt. 1-3,* henstilles affattet således: »Rettens formand leder forhandlingerne, af hvilke der efter retsformandens nærmere bestemmelse optages et protokollat, som oplæses«.

Til § *690, pkt. 2:* Det forekommer ikke nødvendigt at forene en politisag, som efter de gældende regler skal behandles ved Sø- og Handelsretten, med en straffesag af anden art; men der kan forekomme tilfælde, hvor det er praktisk, f. eks. en sag angående tiltale for mindre vold med en sag om tiltale for overtrædelse af sømandslovens disciplinære bestemmelser. Det forekommer derimod særdeles betænkeligt, hvis Sø- og Handelsretten skulle kunne komme til at behandle almindelige straffesager, blot fordi der er rejst tiltale for et forhold, hvis pådømmelse hører under Sø- og Handelsretten, f. eks. for en overtrædelse af Aktieselskabsloven. Ordene i § 705, 1. pkt. »bør dette ske under én sag« henstilles ændret således, at det er helt klart, at sagerne kun forenes ved Sø- og

Handelsretten, når dette fremtræder som noget praktisk og naturligt. Bestemmelsen må ikke udhule de garantier, der i større straffesager ligger i medvirken af almindelige domsmænd og prøvelse af beviser i to instanser.

Til § *699 a* har retten intet at bemærke.

Loven af 19. februar 1861 om Sø- og Handelsretten indeholder i § 20, nr. 2, en regel om, at en handlende, der har etablissement i København, kan søges for Sø- og Handelsretten i anledning af retshandler, som står i forbindelse med den handelsnæring, han driver dér, selvom han har bopæl udenfor København. Retten er med udvalget enig i, at denne regel bør bevares, men henstiller, at en hertil sigtende bestemmelse optages enten i Retsplejelovens § 9 eller måske bedre i § 238. Såfremt dette sker, vil loven af 19. februar 1861 kunne ophæves i sin helhed, hvilket af lovtekniske grunde synes nødvendigt.

Under rettens behandling af udvalgets udkast rejstes spørgsmålet om at gøre Sø- og Handelsretten til ankeinstans for små civile søsager og alle søstraffesager, subsidiært at retten kunne vedtages som ankeinstans, samt spørgsmålet om at gøre retten til første instans for hele landet i alle større søsager. Under forhandlingerne gav præsidenten udtryk for betænkelighed ved et så radikalt brud med den hidtil gældende retsplejeordning, medens de i forhandlingerne deltagende medlemmer af retten støttede disse tanker, som blev fremsat af vicepræsidenten af følgende grunde:

De egentlige søsager (navnlig når de vedrører navigation) er, både hvad angår vurderingen af sagens genstand og bevis, og hvad angår retsreglerne, nogle af de vanskeligste sager, retterne beskæftiger sig med; dertil kommer, at antallet af disse sager i Danmark er ret lille, således at de færreste sagkyndige og juridiske dommere opnår større erfaring deri. Det er derfor endog særdeles velmotiveret, at disse behandles ved en særlig domstol, hvor begge dommergrupper kan opnå den størst mulige erfaring. På grund af landets små afstande og de moderne trafikmidler, må meget tale for at udvide Sø- og Handelsrettens stedlige kompetence til hele landet.

Dette foreslås praktisk ordnet således, at Sø- og Handelsretten i disse sager træder helt i landsretternes sted. For de civile sager, hvori der er værneting udenfor København, vil dette betyde, at de større søsager behandles ved Sø- og Handelsretten som første instans, medens de mindre søsager behandles her i anden instans. For søstraffesager, hvori der er værneting udenfor København, vil Sø- og Handelsretten da virke som ankeinstans.

Da de fleste rederier og forsikringsselskaber i forvejen har værneting i København, og der desuden nu vedtages værneting ved Sø- og Handelsretten i et vist omfang, betyder dette for de store civile søsager kun en ubetydelig udvidelse af sagsantallet. Værdien ligger navnlig i, at også de ret få, men særdeles vigtige ankesager kan få den præsumptivt bedste behandling.

Tanken om at henlægge alle større civile søsager i første instans til Sø- og Handelsretten blev ved Retsplejeudvalgets behandling af spørgsmålet anbefalet af Fællesrepræsentationen af Dansk Skibsfart i skrivelse af 26. november 1923, af Assurandør-Societetet i skrivelse af 17. januar 1924, af Grosserer-Societetet i skrivelse af 25. januar 1924 og af 2 medlemmer af Retsplejeudvalget, medens yderligere 3 medlemmer i princippet sluttede sig til tanken, jfr. Retsplejeudvalgets skrivelse til Justitsministeriet af 18. november 1924.

Endelig drøftede man det af udvalget rejste spørgsmål om at indføre en bestemmelse om, at *arrest*forretninger vedrørende skib, fragt og ladning henlægges til søretterne (Sø- og Handelsretten), således at forretningerne foretages under medvirken af søkyndige dommere. Under drøftelserne blev der fra rederside givet udtryk for et ønske om, at disse forretninger henlægges til søretterne (Sø- og Handelsretten), medens forslaget ikke fik støtte fra anden side og mødte bestemt modstand fra præsidiets side. Det forekommer ikke særlig logisk, at det kun skulle være arrestforretninger, der blev henlagt til søretterne; hvis man ville foretage en ændring i de gældende regler, burde det snarere være alle fogedforretninger, der havde forbindelse med skibe, altså både udlæg og arrest og navnlig forbud, der skulle henlægges til søretterne, respektive Sø- og Handelsretten. Denne rets personale er imidlertid ikke, således som retten er opbygget i dag, i stand til uden varsel, også på søn- og helligdage, at rykke ud på fogedforretninger. Dette ville kræve

en vagtordning, som med rettens lille personale slet ikke kan præsteres. Dernæst er Sø- og Handelsretten og dens personale ganske utrænede i almindelige fogedretsspørgsmål, som trods alt må forekomme langt vigtigere end søretsproblemerne i denne forbindelse. Det argument, der vel navnlig taler for en ændring, nemlig at det er store værdier, der kan stå på spil, må forekomme uden særlig vægt, når henses til, at fogeden i mange andre tilfælde må træffe afgørelser vedrørende meget betydelige værdier, f. eks. store last- og ruteautomobiler, flyvemaskiner, filmsforevisninger o. s. v. Egentlig søkundskab, d. v. s. kendskab til navigation, må forekomme betydningsløst i disse tilfælde. Derimod kunne man snarere tænke sig en ordning, hvorefter fogeden i København m. v. fik adgang til at tilkalde handelskyndige, nemlig redere, varekyndige eller evt. forsikringskyndige, og dette kunne ske, uden at Sø- og Handelsretten indblandedes i sagen, ved at en fortegnelse over Sø- og Handelsrettens dommere stilledes til disposition for fogeden i København og i omegnen, jfr. forslagets § 9, stk. 1. En sådan ordning ville Sø- og Handelsrettens præsidium intet have imod, og fra rederside gav man under forhandlingerne udtryk for, at man subsidiært kunne tiltræde en sådan ordning.

Jacobi.

KØBENHAVNS BYRET
Fogedafdelingen,
Hestemøllestræde 4.

BILAG 10.

Den 19. juni 1963.

Alm. 16-63.

Idet jeg hoslagt tilbagesender det foreløbige udkast til betænkning fra udvalget angående behandlingen af søsager, skal jeg anføre følgende:

A) Lovudkastet i almindelighed.

Jeg har ingen indvendinger mod udkastet, men jeg må have lov til at påpege, at jeg kun har meget ringe erfaring med hensyn til søsager. Som bekendt har vi ingen i byretten, og min erfaring hidrører derfor alene fra min tidligere tjeneste i Søndre birk, Frederiksberg birk og Tårnby retskreds, hvor jeg kun har deltaget i behandlingen af nogle få søsager. Jeg skal derfor indskrænke mig til at påpege en enkelt ulempe ved søretsbehandling for provinsens by- og herredsretter, som ikke vil blive afhjulpet ved udkastet.

I hvert fald i Københavns amt har det ikke helt sjældent vist sig vanskeligt at få søretten beklædt med søkyndige meddommere, navnlig når søretten f. eks. ved søforklaringer og søforhør skal sættes med kort varsel, idet de søkyndige, hvoraf flere er lodser og fiskere, ofte ikke er hjemme, når man skal bruge dem, naturligvis fordi de også må passe deres erhverv. Udvalget af maskinkyndige er særlig indskrænket, men i nogle år havde vi megen glæde af en skibsmaskinmester, som var bosiddende i amtets område (Frederiksberg) og som, da han havde »lagt op«, altid kunne give møde, endogså med kort varsel. Da han fyldte 70 år måtte han slettes af listen (retsplejelovens § 18, stk. 4), hvilket var meget uheldigt, netop fordi man altid havde kunnet få fat på ham, og iøvrigt, fordi han var i besiddelse af udmærket sagkundskab og såvel åndeligt som legemligt i fuld vigeur.

Den i udkastets § 18 a stk. 4 foreslåede bestemmelse vil vel i nogen grad afhjælpe disse ulemper, men ikke helt, idet de omliggende jurisdiktioners søretsmedlemmer vel også ofte »sejler«.

Jeg skal derfor tillade mig at henstille til udvalgets overvejelse, hvorvidt der i § 18 a stk. 1, formentlig som et tredie pkt. bør tilføjes en bestemmelse om, at præsidenten i

særlige tilfælde efter indstilling fra vedkommende dommer og organisation kan fravige aldersbestemmelsen i § 6 a stk. 3, sidste pkt.

Man må formentlig gøre sig klart, at udvalgets forslag om at henlægge »birkerne« til Sø- og Handelsretten vil medføre en følelig stigning af denne rets arbejdsbyrde, navnlig for så vidt angår skifteafdelingen, idet det overvejende antal konkursboer i birkerne fremtidig vil høre under Sø- og Handelsretten. Der må formentlig, såfremt udvalgets forslag vedtages, antages yderligere juridisk medhjælp i denne ret.

B) Spørgsmålet om arrest i skibe.

Det samlede antal arrester ved fogedafdelingen er for de seneste 5 år:

1958	373
1959	305
1960	288
1961	249
1962	235

Der føres ikke særskilt statistik over arrestbegæringer i skibe. Antallet af skibsarrester kan kun udfindes ved en møjsommelig gennemgang af de i 1. revisionsdepartement arkiverede sportel journaler eller af fogedbøgerne, og det har jeg derfor ment at burde afstå fra. Rent skønsmæssigt kan antallet opgives til størrelsesordenen 2-3 om året, hvoraf langt fra alle gennemføres. Det betyder derfor intet hverken fra eller til arbejdsbyrden henholdsvis for fogedafdelingen eller for Sø- og Handelsretten. Jeg mener imidlertid at måtte advare mod at gennemføre en bestemmelse om, at arrest skal foretages under medvirken af sagkyndige dommere. Som jeg allerede har anført under afsnit A, kan det være svært med kort varsel at få de søkyndige meddommere indkaldt, og jeg vil anse det for vanskeligt selv i Storkøbenhavn at få indkaldt søkyndige meddomsmænd med så kort varsel, som efter forholdets natur må kræves. I denne forbindelse skal jeg gøre opmærksom på, at arrest i skibe og herunder særlig de i retsplejelovens § 653 omhandlede arrestforbud som regel må berammes med endnu kortere varsel end almindelige arrester, og at det ikke er helt enestående, at man er nødsaget til at beramme arrester til foretagelse i week-enden.

Selve spørgsmålet, om betingelserne for arrest er til stede, er en rent juridisk afgørelse, som fogden bør kunne træffe uden sagkyndig bistand, og det synes da også, som om udvalget efter sine overvejelser er inde på den tanke, at lægdommerne alene skal yde bistand ved fastsættelsen af sikkerhedsstillelsens størrelse.

Kriteriet for sikkerhedsstillelsens størrelse er ved arrest ifølge retsplejelovens § 627 det erstatningsbeløb, som vil tilkomme rekvisitus i tilfælde af, at arresten vinder justifikationssagen kendes ulovlig. Fogdens opgave er her ret beset umulig med de oplysninger, som fogden kan få frem på den tid, som er til rådighed, og der er vel ikke noget at sige til, at fogderne passer på ikke at sætte sikkerheden for lavt. Men det gælder jo ikke alene ved skibe. Om muligt er den vejledning, som ifølge retsplejeloven gives ved det ganske parallelle institut forbud endnu mindre oplysende, se § 649 - »ifølge skøn over samtlige omstændigheder«.

Nogen reel forskel mellem arrest og forbud i henseende til de overvejelser, som fogden må gøre ved fastsættelsen af sikkerhedens størrelse, er der dog næppe. Som eksempler på vanskelige overvejelser med hensyn til sikkerhedens størrelse kan alene fra de ca. 1½ år, jeg har virket i fogedafdelingen, nævnes følgende tilfælde:

Forbud mod afsendelse af en roterende cementovn til fakturapris ca. 1.000.000 kr. til en cementfabrik i Ægypten, forbud mod fortsættelsen af en stort anlagt reklamekampagne for et hårplejemiddel; forbud mod at en dansk film ansættes til premiere.

Det kunne måske i dette sidste tilfælde være behageligt med sagkyndige meddomsmænd til at vurdere mulighederne for succes eller fiasko, men det har man nu engang ikke og kan ifølge sagens natur ikke få. Jeg vil hævde, at chancen for fejlskøn med hensyn til fastsættelsen af sikkerhedens størrelse ved arrest i skibe er væsentlig mindre end i de nævnte tilfælde.

Som et praktisk udgangspunkt for sikkerhedsstillelsens størrelse ved arrest i skibe anvendes her ved retten reglen 100 kr. pr. bruttoton. Men ud fra dette udgangspunkt reguleres sikkerhedsstillelsen så op eller ned efter de konkrete omstændigheder. Så vidt jeg har kunnet efterspore, har der ikke i en meget lang årrække været tilfælde, hvor udfaldet

af justifikationssagen har vist, at fogdens skøn ved arrest i skibe har været i væsentlig uoverensstemmelse med reglen i retsplejelovens § 627, stk. 2.

Resultatet må efter min mening blive, at der, da fogdens skøn over sikkerhedsstillelsens størrelse ved arrest i skibe ikke er vanskeligere end i mange andre arrestsager eller ved forbud, ikke er nogen grund til netop i disse sager at beklæde retten med sagkyndige meddomsmænd. Men det må her som i alle andre tilfælde være op til sagens parter at oplyse sagen således, at fogden kan få et så godt grundlag for sit skøn, som omstændighederne nu engang tillader.

Jul. Paulsen.

Præsidenten for Københavns Byret har i skrivelse af 21. juni 1963 henholdt sig til foranstående erklæring.

DANMARKS
SKIBSFØRERFORENING

BILAG 11

Den 23. januar 1964.

Justitsministeriets udvalg angående behandlingen af søsager.

Idet jeg henviser til diskussionen på mødet i Østre Landsret torsdag den 16. 1. d. å. angående de bemærkninger, som »adskillige retsmedlemmer« fra Sø- og Handelsretten havde fremsat vedrørende retten til at udpege søkyndige medlemmer til Sø- og Handelsretten, skal jeg tillade mig at fremføre følgende, som jeg meget gerne ønsker indføjet i betænkningen.

Det anføres, »at det ikke med føje kan siges, at Danmarks Skibsførerforening i højere grad end Københavns Skipperforening har kendskab til og repræsenterer sagkyndige med navigationskendskab. Forholdet er det, at alle aktive medlemmer af Københavns Skipperforening tillige er medlemmer af Danmarks Skibsførerforening«.

Hertil anførte jeg, at det måske er rigtigt, at alle aktive af Københavns Skipperforening også er medlemmer af Danmarks Skibsførerforening, men det omvendte er ikke tilfældet, da Københavns Skipperforening kun har ca. 215 medlemmer og vi 1020.

Jeg lovede imidlertid at undersøge forholdet nøjere, hvilket jeg har gjort, og resultatet er som følger.

I de senere år er medlemstallet i Københavns Skipperforening stadig gået ned og var for året 1962 (den seneste jeg har) 216 medlemmer. Af disse var de 120 også medlemmer hos os. Resten er enten styrmænd, lodser eller ansat på rederikontorerne.

Af bestyrelsen, der består af 9 medlemmer, er ikke *een aktiv skibsfører*. Derimod er:

3 skibsinspektører
2 forretningsfolk
1 bibliotekar
1 lods
1 styrmand
1 fhv. forretningsfører i Dansk Styrmandsforening.

Fra 1953 er medlemsantallet gået ned fra 245 til 216.

Til sammenligning skal oplyses, at Danmarks Skibsførerforening den 1.1. 1963 havde 1020 medlemmer fordelt over hele landet.

I 1953 havde vi 918. Vi følger altså med i takt med udbygningen af handelsflåden, medens Københavns Skipperforening går tilbage.

Vor bestyrelse består af 27 medlemmer, hvoraf de 18 er farende og de 9 er forhenværende farende skibsførere. Ingen af vore

bestyrelsesmedlemmer har tilknytning hverken til rederier eller andre virksomheder i land. Vi repræsenterer således kun skibsførere.

Det anføres i ovennævnte indstilling, at Danmarks Skibsførerforening er en fagforening, og at man – hvis vi fik indstillingsretten — kunne tvivle om vore medlemmers upartiskhed.

Hertil skal anføres, at samtlige øvrige sagkyndige dommere af Sø- og Handelsretten er valgt af deres respektive fagforeninger, uden at man - så vidt os bekendt - har draget deres hæderlighed i tvivl. At klandre skibsførerne i så henseende må forekomme noget stærkt.

Danmarks Skibsførerforening er skibsførernes levende og arbejdende organisation, der efter sin formålsparagraf varetager sine medlemmers interesser under alle forhold.

Københavns Skipperforening er en forening med et stadigt svindende medlemstal og har til opgave kun at administrere en legatformue.

J. Kastrup Olsen.
Formand.

BILAG 12.

Udkast til
cirkulære til domstolene og politiet om politiets virksomhed med hensyn til søretlige straffesager og søforklaringer.

Under henvisning til lov nr. af 196 om ændringer i lov om rettens pleje, som ophæver lov nr. 72 af 12. april 1892 om oprettelse af søretter uden for København samt om søforklaringer og søforhør, og som træder i kraft den skal man herved angående politiets virksomhed med hensyn til søretlige straffesager og søforklaringer fremhæve følgende:

1.

Søretlige straffesager behandles i Stor-København (Københavns kommune og de områder, der er henlagt under retskredsene Frederiksberg birk, Københavns amts nordre birk, Lyngby, Ballerup, Hvidovre, Rødovre, Glostrup og Tårnby, jfr. retsplejelovens § 9, stk. 1) ved Sø- og handelsretten i København. Uden for Stor-København behandles disse sager ved vedkommende søret.

Til søretlige straffesager henregnes straffesager for overtrædelse af søretlige bestemmelser, for så vidt behandling ved søret har særlig hjemmel i lovgivningen, samt straffesager, i hvilke fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning, jfr. retsplejelovens § 9, stk. 3, og § 18, stk. 2. Som eksempler på lovbestemmelser om behandling ved søret kan nævnes;:

Lov nr. 76 af 31. marts 1937 om forhyring og mønstring af skibsmandskab § 13,
Sølovsbekendtgørelse nr. 319 af 1. december 1937 (som ændret ved lov nr. 230 af 7. juni 1952) § 294,
Lov nr. 117 af 28. marts 1951 om tilsyn med skibe § 42,
Lov nr. 118 af 28. marts 1951 om skibsfartens betryggelse § 7,
Sømandslov nr. 229 af 7. juni 1952 § 80,
Lov nr. 208 af 7. juni 1958 om skibes bemanding § 44, stk. 3.

Tiltale rejses ved den søret, der er værneting efter reglerne i retsplejelovens kapitel 63 om vajrneting og forening af straffesager. For de tilfælde, hvor der inden tiltalerejsningen har været afgivet søforklaring i sagen, indeholder § 699 a en særlig bestemmelse, hvorefter tiltale kan rejses ved den søret, ved hvilken søforklaringen er afgivet. Denne bestemmelse bør anvendes i videst muligt omfang.

Efter den tidligere affattelse af retspleje-

lovens § 705, pkt. 2, var forening af søretlige straffesager med straffesager af anden art ikke mulig. Denne bestemmelse er nu ændret, således at der, hvis det findes hensigtsmæssigt, kan finde forening sted af de 2 slags straffesager. Bestemmelsen vil navnlig være anvendelig, såfremt der er en saglig eller stedlig tilknytning mellem de pågældende straffesager, og det ikke-søretlige forhold er af forholdsvis underordnet betydning.

2.

Begrebet *»søforhør«*, jfr. §§ 8-10 i den ophævede lov nr. 72 af 12. april 1892, er afskaffet.

Søforklaring afgives, hvor sådan forklaring ifølge sølov nr. af §§ er påbudt eller tilladt, for de foran nævnte retter, jfr. om forklaringens afgivelse nærmere retsplejelovens § 213. Det påhviler anklagemyndigheden, repræsenteret ved den stedlige politimester (politidirektøren i København) at varetage det offentliges interesser i tilfælde, hvor der under søforklaring skønnes at kunne fremkomme omstændigheder, som kan begrunde sigtelse mod nogen for overtrædelse af sikkerhedsforskrifter m. v., eller som kan give anledning til overvejelser angående foranstaltninger til yderligere betryggelse af søfarten. Med dette formål for øje bestemmes det i retsplejelovens § 213, at den stedlige politimester (politidirektøren i København) af retten skal underrettes om alle modtagne begæringer om afholdelse af søforklaring og om alle i anledning heraf berammede retsmøder. For at muliggøre et skøn over, om der af politiet bør gives møde til varetagelse af det offentliges foran nævnte interesser, vil genpart af enhver begæring om afholdelse af søforklaring med de denne ledsagende dokumenter af retten blive tilstillet politimesteren (politidirektøren), eller der vil inden søforklaringen blive givet ham lejlighed til at gøre sig bekendt dermed.

Som tilfælde, der på forhånd bør give anklagemyndigheden grund til at være repræsenteret under søforklaring, kan eksempelvis fremhæves følgende :

a) fejl eller mangler ved skibet, dets udrustning eller bemanding,
b) overlastning af skibet, urigtig stuvning eller fordeling af lasten eller dennes farlige beskaffenhed, eller utilstrækkelig eller uforsvarlig ballast,
c) fejl eller forsømmelser begået af skibsfører eller besætning,
d) fejl eller forsømmelser af lods eller mangler ved søkort, fyr, sømærker eller andre til sikkerhed for søfarten anbragte indretninger, eller fejl eller forsømmelser fra de personer, hvem tilsynet dermed og betjeningen er betroet.

Fremkommer der under søforklaring, hvor anklagemyndigheden ikke har fundet tilstrækkelig anledning til at give møde, nye oplysninger, som må antages at kunne begrunde interesse i sagen for det offentlige, bør retten underrette anklagemyndigheden herom, således at denne får mulighed for at lade sig repræsentere under fortsættelsen af søforklaringen, der om fornødent bør udsættes en kortere tid.

Politimesteren (politidirektøren) har ifølge retsplejelovens § 213 adgang til under søforklaringen at stille supplerende spørgsmål til de til forklaring indkaldte og kan i lighed med de øvrige i søforklaringen interesserede overfor retten fremsætte begæring om indkaldelse af yderligere personer, der må antages at have kendskab til sagen. Det er i motiverne til § 213 nævnt, at det må bero på omstændighederne, om besvarelsen af de stillede spørgsmål kan kræves afgivet under vidneansvar, eller om det på grund af muligheden for sigtelse mod den pågældende for strafbart forhold bør tilkendegives denne, at han ingen pligt har til at udtale sig.

3.

Sagkyndig bistand ved overvejelsen af, om der foreligger forhold, som gør det påkrævet, at anklagemyndigheden er repræsenteret under søforklaring, vil kunne fås hos de på den vedføjede fortegnelse opførte *skibsinspektører under statens skibstilsyn*, som vil være villige til at bistå politiet ved søforklaringer og søretlige straffesager, såvel under som uden for retsmøderne.

4.

Udskrift af den afgivne søforklaring tilstilles politimesteren (politidirektøren) snarest muligt efter hvert retsmødes afholdelse, ved

søforklaringens afslutning under vedlæggelse af sagens dokumenter.

Med politimesterens (politidirektørens) udtalelse, eventuelt efter fornyet drøftelse med skibsinspektøren, angående det offentliges mulige interesse i sagen indsendes dennes akter snarest efter søforklaringens afslutning til handelsministeriet til gennemsyn og eventuel udtalelse.

5.

Den hidtidige praksis, hvorefter der, hvor det skønnes formålstjenligt, uafhængigt af søforklarings afgivelse kan foretages *almindelig politimæssig efterforskning* med hensyn til begivenheder, som begrunder pligt til afgivelse af søforklaring, vil fortsat være anvendelig.

Politimæssig efterforskning bør således om muligt uopholdelig indledes, når der foreligger mistanke om noget forhold, der er strafbart efter straffeloven, eller om, at fører af skib på grund af spirituspåvirkning eller af anden årsag har været ude af stand til at føre skib på betryggende måde, samt når skib rammes af brand eller anden ulykke, der medfører tab af menneskeliv.

6.

Foreligger der tilskadekomst, der kan sættes i forbindelse med skibets materiel eller maskineri, forgiftningstilfælde, forårsaget af uddunstninger fra ladningen, ovne m. v., eller ildløs, eller kommer politiet til kundskab om, at et skib, der må formodes at være søudygtigt, vil forlade havn, eller at der iøvrigt foreligger nogen overtrædelse af skibstilsynslovgivningen, herunder også af bekendtgørelse nr. 396 af 6. august 1949 om transport til søs af levende dyr, bør anmeldelse ske til nærmeste skibstilsynsmyndighed, jfr. justitsministeriets cirkulære nr. 14 af 9. februar 1953.